

T.C.

UFUK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

**ORTAOKUL DÖNEMİ ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA
STİLLERİ İLE İLETİŞİM BECERİLERİ, DUYGUSAL VE
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYLİN SOYALTIN

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ BAŞAK KARATEKE

ANKARA

2022

T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK PROGRAMI

**ORTAOKUL DÖNEMİ ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA
STİLLERİ İLE İLETİŞİM BECERİLERİ, DUYGUSAL VE
PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYLİN SOYALTIN

TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ BAŞAK KARATEKE

ANKARA

2022

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

† Tezimin her yerden erişime açılabilir.

...../...../2022

AYLİN SOYALTIN

ADAMA

*Hayatıma yön vererek beni bugünlere getiren, ne olursa olsun her koşulda yanımda
olan kaybettiğim anneme...*

TEŞEKKÜR

Tez yazımı süreci içerisinde ve lisans hayatımdan itibaren bana kazandırdığı birçok akademik bilgi ve becerinin yanı sıra bana her anlamda ve alanda destek olan iyi niyeti ile örnek aldığım tez danışmanım sayın Dr. Öğrt. Üyesi Başak KARATEKE'ye

Bilgi birikimi ve tecrübesi ile tez konumun belirlenmesi aşamasında bana yardımcı olarak desteğini esirgemeyen Dr. Öğrt. Üyesi Ayşe IRKÖRÜCÜ KÜÇÜK'e, savunmam da bilgi ve tecrübesi ile bana katkı sağlayan Prof. Dr. Şebnem SOYSAL ACAR'a,

Lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca tanıdığım, tez süresi boyunca fikir alışverişi yaparak ve birbirimizi destekleyerek ilerlediğim arkadaşlarım Safiye AYDOĞAN ve İdil ÇAĞLIYAN'a, ilkokuldan itibaren bütün hayatım boyunca bana destek veren can dostum Gül ÖZENER'e,

Veri toplama süreci boyunca araştırmama katılmayı içtenlik ile kabul ederek bana destek olan, sorularıma sabır ve içtenlik ile cevaplar veren öğrencilere,

Son olarak sevgileri, destekleri ve güvenleri ile her an yanımda olan en değerli varlıklarım, babam Nedim SOYALTIN, kardeşim İlayda SOYALTIN ve annem Emel SOYALTIN'a sonsuz teşekkürler...

ÖZET

SOYALTIN, Aylin. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile İletişim Becerileri Ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2022.

Bu araştırmanın amacı ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stilleri ile iletişim becerileri ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu ana amacın yanı sıra ikinci amaç ise, öğrencilerin bağlanma stilleri, iletişim becerileri ve iyi oluş düzeylerini bazı demografik değişkenlere göre irdelenmektedir. Bu amaçla yaşları 10-14 yaş aralığında, 5-6-7 ve 8.sınıfa devam eden 640 ortaokul öğrencisi çalışma grubuna dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Erken Ergenler Bağlanma Ölçeği, İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ), Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Olma Ölçeği (SÇDPİO) kullanılmıştır. Değişkenler demografik özelliklere göre incelendiğinde elde edilen bulgulara göre bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği, yaş, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre ise anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. İletişim becerileri değişkeni ele alındığında ise iletişim becerilerinin cinsiyet, kardeş sayısı, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği, sınıf düzeyi ve yaşa göre ise anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Psikolojik iyi oluş değişkeni ele alındığında ise baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark olduğu anne eğitim durumu, kardeş sayısı, yaş, sınıf düzeyi, cinsiyet göre ise bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bağlanma stilleri ile iletişim becerileri değerlendirme ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre çalışmaya katılan öğrencilerin iletişime göre bağlanma stillerinden güvenli ve korkulu arasında fark olduğu ortaya konulmuştur. Yapılan analiz sonucunda bağlanma stilleri ile psikolojik iyi oluş ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Duygusal ve psikolojik iyi oluş ve iletişim becerileri arasındaki ilişkide bağlanma stillerinin düzenleyici rolü vardır.

Anahtar Sözcükler: Bağlanma stilleri, İletişim becerileri, Psikolojik iyi oluş

ABSTRACT

SOYALTIN, Aylin. Investigation of the Relationship Between Attachment Styles, Communication Skills and Psychological Well-Being of Secondary School Students, Master Thesis, Ankara, 2022.

The aim of this study is to examine the relationship between attachment styles, communication skills and psychological well-being levels of secondary school students. In addition to this main purpose, the second aim is to examine students' attachment styles, communication skills and well-being levels according to some demographic variables. For this purpose, 640 secondary school students aged between 10-14 years, attending 5-6-7 and 8th grades were included in the study group. Personal Information Form, Early Adolescent Attachment Scale, Communication Skills Assessment Scale (CIDI), and Stirling Emotional and Psychological Well-Being Scale for Children (SSDPPIO) were used as data collection tools in the study. When the variables were examined according to demographic characteristics, it was concluded that attachment styles did not differ according to gender, but showed a significant difference according to age, number of siblings, mother's education level and father's education level. Considering the communication skills variable, it was concluded that communication skills showed a significant difference according to gender, number of siblings, mother's education level and father's education level, but did not show a significant difference according to grade level and age. Considering the psychological well-being variable, it was concluded that there was a significant difference according to the educational status of the father, and there was no difference according to the educational status of the mother, number of siblings, age, class level, and gender. As a result of the analysis, a significant difference was found between attachment styles and communication skills assessment scale. Accordingly, it was revealed that there was a difference between secure and fearful attachment styles of the students participating in the study according to communication. As a result of the analysis, a significant difference was found between attachment styles and psychological well-being scale. Attachment styles have a moderator role in the relationship between emotional and psychological well-being and communication skills.

Keywords: Attachment styles, Communication skills, Psychological well-being

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

BİLDİRİM	i
ADAMA	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
1.1. Bağlanma Kavramına İlişkin Açıklamalar	8
1.1.1. Bağlanma Kuramı ve Özellikleri	10
1.1.1.1. Bowlby Bağlanma Kuramı.....	11
1.1.1.2. Freud'un Bağlanma Kuramı.....	13
1.1.1.3. Harlow'un Bağlanma Kuramı	14
1.1.1.4. Lorenz'in Bağlanma Kuramı.....	15
1.1.2. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler	16
1.1.3. Bağlanma Stilleri	19
1.1.3.1. Güvenli Bağlanma.....	20
1.1.3.2. Kaygılı-Kararsız Bağlanma.....	21
1.1.3.3. Kaçınma-Güvensiz Bağlanma.....	22
1.1.4. İçsel Çalışan Modeller	23
1.1.5. Ergenlikte Bağlanma	25
1.2. İletişim.....	27

1.2.1. İletişim Süreci ve Temel Öğeleri	28
1.2.2. İletişim Türleri	31
1.2.2.1. Sözlü İletişim	31
1.2.2.2. Sözlü Olmayan İletişim.....	32
1.2.2.3. Yazılı İletişim.....	33
1.2.3. İletişim Becerileri	33
1.2.3.1. Konuşma	35
1.2.3.2. Dinleme	36
1.2.3.3. Empati	36
1.2.3.4. Beden Dili	37
1.2.4. İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler	37
1.3. Psikolojik İyi Oluş.....	39
1.3.1. Psikolojik İyi Oluşun Altı Temel Boyutu	40
1.3.1.1.Kendini Kabul Etme.....	41
1.3.1.2 Diğerleriyle Olumlu İlişkiler.....	41
1.3.1.3.Bireysel Gelişim.....	42
1.3.1.4.Özerklik.....	42
1.3.1.5 Çevresel Hakimiyet.....	43
1.3.1.6. Yaşam Amacı	44
1.4. İlgili Araştırmalar	44
1.4.1. Bağlanma Stilleri ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	44
1.4.2. İletişim Becerileri ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	48
1.4.3. Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	51
2. BÖLÜM.....	54
YÖNTEM.....	54
2.1. Araştırmanın Modeli	54
2.2. Çalışma Grubu.....	54

2.3. Veri Toplama Araçları.....	54
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	55
2.3.2. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği	55
2.3.3. İletişim Becerileri Ölçeği.....	55
2.3.4. Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri (SÇDPİO)	56
2.4. Veri Toplama Süreci	56
2.5. Verilerin Analizi.....	57
3. BÖLÜM.....	58
BULGULAR.....	58
3.1. Verilerin Güvenirliğine İlişkin İstatistikler	58
3.2. Çalışma Grubuna İlişkin Betimsel İstatistikler.....	59
3.3. Verilerin Normallik Analizleri	60
3.4. Alt Problemler	63
3.4.1. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Cinsiyete, Yaşa, Sınıf Düzeyine, Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farka İlişkin Bulgular	63
3.4.2. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin İletişim Becerileri Cinsiyete, Yaşa, Sınıf Düzeyine, Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farka İlişkin Bulgular	64
3.4.3. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşlarının Cinsiyete, Yaşa, Sınıf Düzeyine, Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farka İlişkin Bulgular.....	67
3.4.3. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri (Güvenli, Güvensiz, Kaygılı), İletişim Becerileri ve Psikolojik İyi Oluşlarının Korelasyon Analizi Sonuçları.....	72
3.4.4. Değişkenler Arası Regresyon Analizine İlişkin Veriler	74
4. BÖLÜM.....	78
TARTIŞMA VE YORUM.....	78
5. BÖLÜM.....	85
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
5.1. Sonuçlar.....	85

5.2. Öneriler.....	86
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	86
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	87
KAYNAKÇA	88
EKLER.....	99
EK-1. Kişisel Bilgi Formu.....	99
EK-2. Erken Ergenler Bağlanma Ölçeği	100
EK-3. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği.....	101
EK-4. Stirling Çocuklar İçin Sosyal Psikolojik İyi Oluş Ölçeği	102
EK-5. Ölçek Kullanım İzinleri	103
EK-6. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu İzni	105
ÖZGEÇMİŞ.....	106

KISALTMALAR DİZİNİ

İBDÖ	: İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği
SÇDPİÖ	: Stirling Çocuklar İçin Duygusal Psikolojik İyi Oluş Ölçeği
WHO	: World Health Organization

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa No:

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Yaş, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumları ve Baba Eğitim Durumlarına Göre Sayısal Dağılımları	59
Tablo 2. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeğinin Güvenli, Kaçınan, Kaygılı Bağlanma Alt Boyutuna Göre Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları	61
Tablo 3. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğine Göre Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları	61
Tablo 4. Psikolojik İyi Oluşa Göre Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları	62
Tablo 5. Katılımcıların Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeğindeki Bağlanma Stillerinden Güvenli ve Korkulu ile Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlgili Ki-kare Testlerin Dağılımı	63
Tablo 6. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	64
Tablo 7. Katılımcıların Yaşlarına Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular.....	65
Tablo 8. Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	65
Tablo 9. Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	66
Tablo 10. Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	66
Tablo 11. Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	67
Tablo 12. Katılımcıların Psikolojik İyi Oluşlarının Cinsiyetleri ile Aralarındaki Farklılık Testleri	68
Tablo 13. Katılımcıların Yaşlarına Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	68
Tablo 14. Katılımcıların Sınıf Düzeylerin Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	69
Tablo 15. Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	69
Tablo 16. Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	70

Tablo 17. Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	71
Tablo 18. Katılımcıların İletişim Becerileri ve Duygusal-Psikolojik İyi Oluşa Göre Bağlanma Stilleri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular	71
Tablo 19. Erken Ergenlerde Bağlanmanın Alt Boyutları, İletişim Becerileri, Sosyal ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki Korelasyon Analizi.....	72
Tablo 20. Erken Ergenlerde Bağlanmanın İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	75
Tablo 21. Erken Ergenlerde Bağlanmanın Duygusal ve Psikolojik İyi Olmanın Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları ...	76
Tablo 22. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeğindeki Güvenli ve Korkulu Bağlanmanın İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğine ve Psikolojik İyi Oluşa Göre Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları.....	77

GİRİŞ

Araştırmanın bu kısmında problem durumu, amacı, önemi, problem cümlesi, sınırlıkları, sayıltıları ve tanımlarının açıklanmaktadır.

Problem Durumu

İnsanoğlu dünyaya gözünü açtığı andan itibaren gelişimi açısından başka bireylere muhtaç bir şekilde temel gereksinimlerinin karşılanmasına ihtiyaç duymaktadır. Kişinin bu temel ihtiyaçları da bağlanma sistemini oluşturmaktadır. Sahip olduğumuz bu sistem yaşamımız boyunca çevremizdeki başka insanlarla bağ kurmamızı sağlar.

Bireyin bağ kurduğu ilk ortam ailedir. Bireyin bağ kurduğu bu ortam hem duygusal hem de sosyal gelişimi açısından oldukça önemli bir etkiye sahiptir ve sonraki tüm yaşam evrelerini de etkilemektedir. Anne-babaların çocukları üzerindeki etkileri psikolojinin bağımsız bir bilim olarak ortaya çıkmasından bu yana incelenen en temel konuların başında gelmektedir (Aracı, 2012, s.10). Yaşamın ilerleyen zamanları ile ilgili sahip olduğumuz düşüncelerin temelinde yaşamın ilk dönemlerinde oluşan bağlanma stilleri bulunmaktadır. Kurulan bu ilk bağların bireyin sonraki dönemlerinde kurulacak olan duygusal bağlar üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir (Ainsworth, 1978, s.196).

Bowlby'e (1973) göre tüm kişiler olayları algıladığı şekil doğrultusunda geleceğe yönelik tahminlerde bulunur. Bu tahminlere göre plan yapan kişi dünya üzerine ve kendisinin dünyadaki yerine ilişkin içsel çalışan modeller oluştururlar. Dünyaya dair oluşturulan bu içsel çalışan model, kişinin bağlanma figürlerini nerede bulacağına ve bu bağlanma figürlerinin kendisine, gereksinimlerine ne şekilde cevaplar vereceğine yönelik tasarımı içerir. İçsel çalışan modeller, birbiri ile ilişkili olan iki ayrı bilişsel şemayı kapsamaktadır. Bunlardan birincisi kendilik modelidir. Bu model kişinin kendilik değerine ve başka insanlar tarafından sevilabileceğine dair algılarını biçimlendirmektedir. Diğer model ise, kişinin yakın çevresindeki kişinin bağlanabilirliğine ve güven vericiliğine ilişkin beklentilerini biçimlendirir. Bu durum anne-baba ve çocuk etkileşimi ile yapılmaktadır. Çocukluk dönemindeki bağlanma deneyimleri ile yetişkinlik dönemindeki davranış ve duygular arasındaki devamlılığın ana kaynakları olarak kabul edilmektedir.

Ainsworth üç tür bağlanma stili ifade etmiştir. Bu bağlanma stilleri güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan şeklindedir (Ainsworth, 1978, s.193). Güvenli bağlanma sağlıklı bir gelişim ile uyumlu olan bağlanma stilidir. Bu bağlanma stilinde birey olumsuz ve ya korku veren bir olay ile karşı karşıya geldiğinde anne babaya ya da anne baba figürüne kolayca ulaşabileceği ve onlarında bu olayda gereksinimlerine cevap vermeye ve yardımcı olmaya hazır oldukları konusunda güvende hisseder (Bowlby, 2012). Kaygılı-kararsız bağlanma stilinde ise birey bir gereksinimi olduğunda anne baba veya bakım veren kişinin bu gereksinimlerine yanıt ve karşılık vereceğinden şüphe duyar. Birey yaşadığı bu belirsizlik sonucunda ayrılık kaygısı yaşar anne babaya sarılma davranışı göstererek bırakmamaya yatkınlık gösterir. Bu kişiler dünyayı keşfetme ve yaşamlarının diğer evrelerinde de kaygılı davranış gösterme eğilimindedirler Güvensiz-Kaçınan Bağlanma stilinde ise güvensizliklerini anneden uzaklaşarak gösterirler. Anneden uzaklaştıktan sonra, anne tekrar döndüğünde gözle görülür şekilde anne ile yakınlık kurmaktan kaçındıkları ve temas kurmamak için çabaladıkları görülmüştür. Anneye karşı gösterdikleri tepkiler ile hiç tanımadıkları birine karşı gösterdikleri tepkiler oldukça benzerdir.

John Bowlby bağlanma kuramının merkezine anne-çocuk ilişkisini koymuş ve çocuğun ruhsal ve fiziksel yönden sağlıklı bir kişi olarak yetişmesinde anne ile çocuk arasındaki ilişkinin önemine değinmiştir (Weber, 2003). Bowlby (1973, s.10)'e göre bağlanma, bebek ile ona bakım veren kişi (bağlanma figürü) arasında tehlike ve tehdit durumlarında yakınlığın sağlanması ve sürdürülmesi amacıyla başlar ve gelişir. Bebek çevreden tehdit içeren bir durum algıladığında ya da gerçek bir tehdit ve tehlike anında bakım veren kişinin yakınında olmasını ister. Bu yakınlığa sahip olmak bebeğe güven ve rahatlama hissini sağlar. Bağlanma figürü hakkında güven geliştirmiş olan bebek çevresinde olup bitenleri incelemek gibi tutumlara girebilir. Bunun nedeni istediği zamanda ve gereksinim duyduğunda rahat ve güven hissi için görebileceği güvenli üs olduğunun farkında olmasıdır.

Bowlby (2012, s.54), çocuğun beslenme, barınma vb. gibi temel gereksinimlerin karşılanması önemli olduğu kadar, sevgi, ilgi ve güven dolu bir ilişki kurmasının da önemli bir nokta olduğunu belirtir. Anne-bebek arasındaki bağın bebeğin doğduğu andan itibaren ilk bağ kurduğu kişinin anne olmasından dolayı çok önemli olduğu ifade edilir. Bebeğin annesi ya da bakımını sağlayan birey, bebeğin bütün hayatına etki

edecek bilişsel davranışsal ve hissi yetilerinin gelişimine en çok etki eden bireydir (Akkoca, 2009, s.1).

Sahip olduğumuz bağlanma stillerinin sosyal ilişkilerimize etkisi olduğu gibi iletişim becerilerimize de etkisi olduğundan söz edebiliriz. Dünyaya geldiğimizde ilk etkileşimde olduğumuz kişiler ebeveynlerdir. Ailelerle kurulan sağlıklı ilişkilerin sosyal ve diğer insanlarla iletişim kurmada etkisinin önemi büyüktür. İletişim çevremizle olan ilişkilerimizde önemli bir konuma sahiptir. Kendimizi, başkalarına karşı ne düşündüğümüzü, ne hissettiğimizi ifade edebilmek için, karşımızdaki insanların ne düşündüğünü, hissettiğini anlayabilmek için iletişimin hayatımızdaki yeri oldukça önemlidir. Yaşantımız boyunca etkili ve sağlıklı iletişim sağlayabildiğimiz süre boyunca çevremizle olan ilişkilerimiz pozitif yönde ilerler, tam tersi olan etkili olmayan ilişkiler de ise incinebiliriz ve istenmeyen durumlar yaşayabiliriz (Kılıç ve Kümbetlioğlu, 2016, s.382).

Bireyleri diğer canlılardan ayıran önemli bir unsur iletişim becerileridir. İnsanlarla olan ilişkilerde etkili iletişim kurma becerisi kişinin yaşam kalitesinde önemli bir role sahiptir. Hayatımızda kuracağımız her çeşit ilişki için iletişime gereksinim duyarız. Bu iletişim dünyaya geldiğimiz ilk anda anne ile başlayarak, sonrasında bakım veren ebeveyn, aile, akraba ve çevredeki kişiler ile devam etmektedir. İletişim becerileri öncelikle ailede geliştiği için aile iletişim becerilerinin geçişmesinde büyük öneme sahiptir (Subaşı, 2019, s.2).

Korkut (1996, s.18)'a göre gün içerisindeki yaşantımızda kişilerin birbirlerini anlayabilmesi ve kurdukları ilişkiler iletişim aracılığı ile gerçekleşmektedir. Kurulan ilişkilerde ortaya çıkan problemlerin sebebi genellikle iletişimden kaynaklanmaktadır. Kişilerin sağlıklı bir iletişim kurması birey için anlam yüklü ve tatmin edici bir ilişki kurmasını sağlamaktadır. İletişimin sağlıklı olması ise bireyde tatmin edici olmayan olumsuz duygulara sürükleyen bir problem kaynağı olmaktadır. Kitle iletişim araçlarının gelişmesi ile birlikte iletişim kurmak kolaylaşmaktadır. İletişim yalnız sözlü değil, sözlü olmayan ve yazılı olmak üzere farklı biçimlerde de ele alınmaktadır. Etkili bir iletişim olması için bulunması gereken bazı temel ilkeler vardır. Bunlar; mesajı gönderen, kaynak, mesaj, kanal, hedef şeklindedir.

Literatür incelendiğinde iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasında manidar bir ilişki olduğuna dair araştırmalara rastlanmaktadır. Güvenli bağlanma stili geliştiren

kişiler diğer insanlar ile olumlu iletişim kurarak güvenli, mutlu yakın ilişkiler oluşturmaktadır. Kaçınan bağlanma stiline sahip kişiler ise, çoğunlukla diğer insanlar ile yakın ilişki kurmaktan kaçınarak mesafeli ve şüpheli davranırlar. Kaygılı/kararsız bağlanma stili geliştiren kişiler ise olumsuz iletişim biçimini benimseyerek, diğer insanlar tarafından onaylanma gereksinimi duymalarına rağmen yakın ilişkiler oluşturmaktan rahatsızlık duyar ve sürekli olarak reddedileceğini düşünürler.

Bireyler için kendini iyi hissetmek, mutlu olmak ve iyi oluş kavramları önem taşımaktadır. Sahip olduğumuz bağlanma stillerinin kişiler ile kurduğumuz iletişime etkisi olduğu kadar iyi oluş düzeyinin üzerinde de etkisi vardır. Yani geliştirilen güvenli bağlanma stili, insanlar ile kurulan sağlıklı ilişkiler sonucunda psikolojik iyi oluş düzeyi de olumlu yönde etkilenmektedir. Yaşamda ebeveynlerle, akranlarla ve çevredeki diğer kişilerle kurulan sağlıklı bağlar ve iletişim kişisel olarak iyi oluş düzeyine etki edebilmektedir. World Health Organization (WHO) iyi oluş kavramını, bireyin fiziksel olarak sağlıklı olmasının yanı sıra kişinin psikolojik ve sosyal olarak da sağlıklı olması biçiminde ifade etmektedir. Bu durumda iyi oluş kavramı; kişinin kendi yeteneklerini gerçekleştirdiği, gündelik problemler ile başa çıkabildiği, verimli çalışarak çevreye katkıda bulunduğu fiziki olarak hastalığın yokluğundan daha fazlasını içeren refah durumudur (WHO, 2001). Literatür incelendiğinde iyi oluş kavramı farklı anlamlar içeren fakat ilişkili olan iki kavram şeklinde ele alınmıştır. Bu kavramlardan birincisi kişinin yaşantısındaki niteliğine vurgulanan 1950 yılınca tanımlanan öznel iyi oluş (Telef, 2013). Öznel iyi oluş kavramı bireyin kişisel yaşantısını değerlendirmesi şeklinde ifade edilmektedir. Literatürde ele alınan ikinci kavram ise psikolojik iyi oluş kavramıdır. Psikolojik iyi oluş bireyin hayatındaki zorluklar karşısında kendini gerçekleştirme ve anlam içeren bir hayat sürdürebilmesi için gizil güçlerini vurgulamaktır (Telef, 2013).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Ortaokul öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışmanın amacı; bağlanma stilleri, iletişim becerileri, duygusal ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu ana amacın yanı sıra ikinci amaç ise, öğrencilerin bağlanma stilleri, iletişim becerileri ve iyi oluş düzeylerini bazı demografik değişkenler açısından incelemektir.

Çocuğun içinde bulunduğu aile ortamı gelişimini ve tüm yaşantısını etkileyen en belirleyici unsurlardan birisidir. Bağlanma ilk aylarda gelişmeye başlamasına rağmen, bireyin sonraki evrelerinde de iyi veya kötü yönde etki edebilen ve bireyin iletişim

becerilerini üzerinde de etkisi olan önemli bir unsurdur. Çocukluk ve yetişkinlik dönemlerinde bağlanmayı inceleyen birçok çalışma yürütülmüştür. Fakat ergenlik döneminde bağlanma stilleri ile ilgili yürütülen az sayıda çalışma olduğu ve bağlanma stilleri, iletişim becerileri ve psikolojik iyi oluş kavramlarının arasındaki ilişkinin incelenmediği bağlanma stillerinin farklı değişkenlerle ilişkilendirildiği görülmüştür. Bu nedenle yapılacak olan bu araştırma ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stillerini, iletişim becerileri ve sosyal duygusal iyi oluş ile ilişkisini araştırarak literatürde bulunan bu boşluğu kapatmaya çalışacaktır.

Problem Cümlesi

Bu çalışmada, ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stilleri ve iletişim becerileri, duygusal ve psikolojik iyi oluşlarını yordamakta mıdır? sorusuna yanıt aranacaktır.

Araştırmanın Alt Problemleri

1. Ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stilleri
 - a. Cinsiyete
 - b. Yaşa
 - c. Sınıf düzeyine
 - d. Anne eğitim durumuna
 - e. Baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Ortaokul dönemi öğrencilerinin iletişim becerileri
 - a. Cinsiyete
 - b. Yaşa
 - c. Sınıf düzeyine
 - d. Anne eğitim durumuna
 - e. Baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Ortaokul dönemi öğrencilerinin duygusal ve psikolojik iyi oluşları

- a. Cinsiyete
- b. Yaşı
- c. Sınıf düzeyine
- d. Anne eğitim durumuna
- e. Babama eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stillerine (güvenli, güvensiz, kaygılı) göre, iletişim becerileri farklılaşmakta mıdır?

5. Ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stillerine (güvenli, güvensiz, kaygılı) göre, duygusal psikolojik iyi oluş farklılaşmakta mıdır?

Sınırlılıklar

- a. Bu araştırma Afyonkarahisar ili Dinar, Sandıklı ilçelerinde ortaokula devam eden 2020-2021 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrenciler,
- b. Araştırmada ele alınan bağlanma, iletişim becerileri ve iyi oluş değişkenlerini ölçmeye yönelik kullanılan ölçeklerden toplanan verilerle,
- c. Ortaokulda öğrenim gören 10-14 yaş grubu öğrencilerle sınırlıdır.

Sayıtlar

- a. Araştırmaya katılan öğrencilerin ölçek sorularına samimi ve içten cevaplar verdikleri varsayılmıştır.

Tanımlar

Çalışma kapsamında kullanılan bağlanma, iletişim becerileri, psikolojik iyi oluş gibi kavramların tanımları şu şekildedir;

Bağlanma: Bireyin kendisi için önemli olduğunu algıladığı diğerlerine karşı geliştirdiği güçlü duygusal bağlardır (Sümer ve Güngör, 1999).

İletişim Becerileri: İletişim becerisi saygıyı ve empatiyi temel alan, etkin dinleyebilme, somut konuşarak uygun şekilde kendini açabilme, duygu düşünceleri karşısındaki kişiye

kendini farklı göstermeden ben dili kullanarak, karşısındakini küçük görmeden kendi haklarını koruyabilme, sözel ve sözel olmayan mesajları uyumlu olarak kullanabilme biçiminde gerçekleşen kişinin başkalarıyla tatmin edici ilişkiler kurabilmesini sağlayan ve bireyin toplum içinde daha rahat yaşamasını sağlayan öğrenilmiş davranışlar olarak ifade edilmiştir (Vural, 2019, s.32).

Psikolojik İyi Oluş: (psychological well-being): Psikolojik iyi oluş, bireyin sınırlılıklarının farkında olmasına rağmen kendini iyi hissetmesi, çevresiyle sıcak ve güvenilir ilişkiler içinde olması, çevresini kişisel istek ve ihtiyaçları doğrultusunda organize etmesi, toplumsal bağlam içinde kendi kararları ve özerkliğine uygun hareket etmesi, yaşamının anlam ve amacına uygun olarak yetenek ve potansiyellerinden en iyi şekilde yararlanmasıdır (Ryff, Singer, 2008, s.18).

1. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bağlanma stilleri, iletişim becerileri ve psikolojik iyi oluş kavramlarına ilişkin kuramsal temelli bilgilere yer verilmiş olan bu bölümde, bahsi geçen kavramlara dair araştırmalara değinilmiştir.

1.1. Bağlanma Kavramına İlişkin Açıklamalar

Bağlanma, çocuklukta başlayan başarılı zihinsel, toplumsal ve duygusal gelişim ile ilgili bir kavramdır. Bağlanmanın çocukluk döneminde oluşmaya başladığı ele alınsa bile yalnızca çocukluk döneminde değil bireyin yaşamında, ilerleyen yıllardaki gelişim dönemlerinde de ele alınan bir kavramdır. Bunun önemli bir nedeni bireylerin hangi dönemde olursa olsun kendilerini güven içerisinde hissetmek istemesidir. Güven duydukları bireylere karşı duygusal olarak bir yakınlık hissederler. Bu kişi bebeklik döneminde anne ya da bakım veren başka bir kişi olurken sonraki dönemlerden akranları ya da sosyal çevreden birileri olabilmektedir (Bowlby, 2012, s.12).

Bowlby (1982, s.38) tarafından bağlanma, kişinin diğer bireyler ile yakınlık arayışına girmesi ve yakınlığı kurduktan sonra bunu devam ettirme isteğinde bulunması şeklinde ifade edilmiştir. Bir başka ifadeyle ise Bowlby (1982, s.40)'e göre bağlanma kavramı, bireyin kendini savunmasız hissettiğinde, yorulduğunda, rahatsızlandığında başka bir kişiyle bağ kurma ihtiyacı ya da samimiyet arayışı içerisine girerek hissettiği güçlü bir arzu şeklinde ifade edilebilir. Ainsworth (1969, s.23) bağlanmayı, kişinin diğer kişiler ile arasında kurduğu sevgi dolu bir ilişki şeklinde ifade etmiştir.

Çocuğun dünyaya geldiği andan itibaren annesiyle arasında bir etkileşim oluşmaya başlar. Bu etkileşim ilerleyen zamanlarda da sürmeye devam etmektedir. Bu durum ilk zamanlar da bebeğin temel gereksinimlerini karşılamaya yönelik olurken ilerleyen zamanlarda kapsamlı bir şekilde etkiler oluşturmaya başlayacaktır (Hamarta, 2004, s.53).

Bağlanma kuramının ana varsayımı, bebeğin dünyaya gözlerini açtığı andan itibaren gereksinimlerini karşılayacak olgunluk seviyesinde olmadıkları için bir

yetişkin aracılığıyla korunarak gereksinimleri giderildiğinde yaşamlarını sürdürebilecekleri gerçeğidir (Hazan ve Shaver, 2000, s.133). Bowlby (1982, s.40)'e göre dünyaya geldikten sonra bebeğin yaşamını sürdürebilmesi için yetişkin bir birey tarafından gereksinimlerinin karşılanmasıyla bebek ile bakım veren yetişkin birey arasında oluşan duygusal ilişki bağlanma olarak isimlendirilmektedir.

Bağlanma Kuramı bebek ile bakımını sağlayan birey arasında oluşan duygusal ilişkinin nedenini ve nasıl oluşmaya başladığını, bunun yanı sıra bebeğin kişilik gelişimi ve sosyal çevresiyle olan ilişkilerinin çocukluk döneminde sahip olunan bağlanma tarzından ne derecede etkilendiğini ifade etmeye çalışan bir yaklaşımdır (Arslan, 2008, s.12).

Bağlanma süreci, bebeğin kişisel bakımını üstlenerek gereksinimlerini karşılayan yetişkin ile yakınlık kurmasını ve bu sebeple dış çevreden kaynaklanan tehlike durumlarına karşı bebeğin koruma altında olmasına olanak vermektedir. Bağlanma sisteminin temel amacı, bebeğin gereksinimlerini karşılayarak bakım sağlayan kişi ile kurduğu yakınlığı korumaktır. Kurulan bu yakınlık sebebiyle bebeğin gelişme ve büyümesinde güvenli bir ortam sağlamış olmaktadır (Morsünbül, 2005, s.27). Yakınlık kavramı; bebeğin doğduğunda ilk etkileşim kurduğu annesi ile sınırlı kalmayarak bebeğin gereksinimlerini karşılamak için bakım verecek birey ile kurduğu etkileşim süreci şeklinde ifade edilmektedir. Bununla birlikte yakınlık süreci, bebeğin bakımını sağlayan birey ile güven veren bir ortam, risk içeren olaylar karşısında koruma sağlayan ve yol gösterici biri şeklinde görebilmesidir. Bu durumda temel konu, bebek ve bakımını sağlayan kişi arasındaki yakınlığın gücüdür ve kurulan bu yakınlık sebebiyle güvenli hissetmenin oluşmasıdır. Bireyin kendini güvende hissetmesi bütün hayatına etki edebilecek seviyede önemli bir noktadır (Gürsoy, 2018, s.24-25).

Bowlby (1977, s.48) göre daha öncelerde bağlanma annenin bebeğine yakınlık süreci içerisinde temasta bulunması, görsel ve işitsel olarak birden fazla davranış sisteminin neticesi şeklinde ifade edilmiştir. Fakat daha sonrasında bağlanmanın ifade edilmesinde bebeğin bakımını sağlayan kişi ile yalnızca yakınlık kurmasının yetersiz olduğu, bebeğin duygusal olarak bakım veren kişiye gereksinimi olduğu söylenmiştir. Çocuğun annesine karşı gösterdiği bağlanma tutumundaki yoğunluk annenin davranış biçimlerine etki edebilir. Anne çocuğun ona sarılması, kucağına oturması gibi çocuğun temasta bulunma isteğine tepki vererek karşılık gösterdiğinde çocuk normalden daha fazla bir şekilde annesi ile temasta bulunmaya çalışır. Buna benzer şekilde çocuk

annesinin onu bırakıp gideceğinden şüphelendiğinde ısrarlı bir biçimde annesini yanından ayırmak istemez.

1.1.1. Bağlanma Kuramı ve Özellikleri

John Bowlby (1990, s.33), bağlanma kuramının kurucusu olarak bilinmektedir. John Bowlby 'nin yapmış olduğu çalışmaların psikanalitik yaklaşımdan etkilenmesi ile Bağlanma Kuramı ortaya çıkmıştır. Bowlby, Freud'un yürüttüğü çalışmaları incelemiştir ve Freud'un çocukluk döneminin erken yaşlarında netlik kazanmayan düşüncelere sahip olduğu sonucuna varmıştır. Freud erken çocukluk dönemini yaşamın ilk birkaç yılı şeklinde tanımlamıştır. İki- dört yaş arasındaki dönemin ise en önemli dönem olarak belirmesi ile Bowlby, Freud'un yaşamdaki ilk zamanları çok önemsemediğini ve algı gücünün dünyaya geldikten sonraki hangi süreç içerisinde oluştuğunu ifade edemediği için netlik kazanmayan bir yargı olduğunu ileri sürmektedir.

Bowlby (1976, s.158)'nin bağlanma kuramı, bebeklikteki edinilen tecrübelerde kişiliğin sağlıklı bir şekilde gelişmesinde etkili bir nokta olduğuna vurgu yapan ve hayatın sonuna kadar geçerli olmaya devam edecek bir kuramdır. Bağlanma kuramının ana konusunu; kurulan yakın ilişkilerde bebeğin gelişimine katkı sağlayan veya bu gelişime engel olan faktörlerin duygusal ve kişilik gelişimine etkilerinden bahsetmek için çaba sarf etmesi ortaya çıkarır.

Bowlby (1976, s.60-61) çocukluk dönemindeki hayatın sonraki dönemlerine ne derecede ve nasıl etki ettiğini incelemiştir. Bunun yanı sıra bebek ile bakım sağlayan kişi arasında kurulan duygusal ilişkinin yetersiz olmasının bazı ruhsal sorunların ortaya çıkmasında etkili olduğunu ileri sürmüştür. Bu sorunlara örnek olarak depresyon, öfke problemleri vb. verilebilir. Bu fikir de Bowlby'nin bağlanma kuramının temel varsayımlarından birisini ortaya çıkarmıştır. Bağlanma tutumu, üreme, beslenme ve keşfetme davranışı gibi birçok canlıda var olan temel sistemlerden birisidir (Ainsworth, 1989, s.709). Beslenme ve hareket etme yönünden gelişmesini tamamlayan bebek, yaşamını sürdürmek amacıyla uzun zaman içerisinde gereksinimlerini karşılayacak bir bağlanma figürüne gereksinim duymaktadır. Bu gereksinimi gidermesi için bakımını sağlayan kişiye karşı yakınlık geliştirerek bu yakınlığın sürekliliğini devam ettirecek davranış repertuarına dünyaya geldiği andan itibaren sahip olmaktadır. Yakınlık

gereksinimi, kişiyi ruhsal ve fiziksel tehdit içeren durumlara karşı koruma ve stresini en aza indirmeye yöneliktir (Mikulincer, Shaver ve Pereg, 2003, s.78).

Bağlanma kuramı içerisinde bağlanma figürü kavramı önem içeren bir anlam taşımaktadır. Bağlanma figürleri, bireyin korunmaya ve bir desteğe gereksinim duyduğunda yöneldiği özel olan bireylerdir. Doğuştan itibaren bebeğin bakımını sağlayan bireyler bağlanma fonksiyonlarını karşılamaktadır. Bebeğin bakımını sağlayan kişiler olarak anne-baba, annanne, babaanne vb. örnek verilebilir. Bebeklikten sonraki dönemlerde ise (çocukluk, ergenlik, yetişkinlik) akrabalar, kardeş, akranlar, romantik olarak kurulan arkadaşlıklar gibi genişleyen bir sosyal çevrede bulunan ilişkiler bağlanma figürü şeklinde görülmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2007).

1.1.1.1. Bowlby Bağlanma Kuramı

John Bowlby'nin (1969, 1973, 1980,1982, s.23) yürüttüğü çalışmaları sonucunda bağlanma kuramını geliştirmiştir. Bowlby psikanaliz, etoloji ve öğrenme kuramının düşüncelerini bütünleştirerek anne ile çocuk arasındaki ilişki üzerine uygulama yapmıştır. Bowlby, anne-bebek arasındaki ilişkinin oluşumunda temel gereksinim olan açlığın diğer gereksinimlerden daha farklı ve baskın bir dürtü olduğu belirlenmiştir. Bunun sonucunda ise bağlanma kavramı öne sürülmüştür (Ward, Ramsay, Turnbull, Benedettini ve Treasure, 2000, s.371).

Bowlby, 1928'de eğitim gördüğü Cambridge Üniversitesi'nden mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra uyum gösteremeyen çocukların olduğu bir okulda kendi isteğiyle çalışmak istemiştir. Kendi isteği ile çalışmaya başladığı bu okulda uyum gösteremeyen iki öğrenci ile edindiği deneyimler yardımıyla mesleki olarak hedeflerine netleştirmiştir. Bowlby' nin çalışmaya başladığı öğrencilerden ilki, daha önce eğitim gördüğü okulda hırsızlık yaptığı gerekçesiyle okulla ilişkisi kesilmiş, çevresine karşı ilgisiz ergenlik dönemindeki bir çocuktur. Öğrenci sürekli olarak gereksinimlerini karşılayan bakım sağlayan bir figüre sahip değildir. Diğer çocuk ise 7-8 yaş aralığında olan Bowlby'nin silüeti şeklinde bilinen devamlı olarak Bowlby'nin çevresinde dolaşarak o ne yaparsa aynısını yaparak onu takipte olan heyecanlı bir çocuktur. Bowlby erken çocukluk dönemi yaşantılarının kişilik gelişimi üzerine etkisinin ne kadar önemli olduğunu anlamış olduğu bu tecrübelerle çocuk psikiyatrisi bölümüne geçmeye karar vermiştir (Demirdağ, 2017, s.2).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) 1950 senesinde Bowlby’i Londra’daki evi olmayan çocukların birçoğunun psikolojik sağlıkları ile ilgili bir rapor sunması amacıyla davet etmiştir. Bu davet ile erken dönemde erkek çocuklarının annelerinden ayrılmasıyla daha sonraki suça karışma eğilimleri arasında pozitif ve kuvvetli bir ilişkinin olduğunu gösteren 1944 senesinde yayınlamış olduğu “Kırk dört Çocuk Hırsız: Kişilikleri ve Yaşamları” isimli makalesinden sonra gelmiştir. Dünya Sağlık Örgütü’nün yayınlamış olduğu raporda, özellikle çocukların hayatlarının ilk üç yılı içerisinde annelerinden kopmalarıyla fiziksel ve psikolojik olarak sağlık problemleri ile karşılaşma olasılıklarının artabileceği ifade edilmiştir. Yayınlamış olan raporun etkili olma oranı yüksek olmasına rağmen yeterli olmadığı bölümler de bulunmaktadır. Rapor çocuğun erken dönemde annesinden koparak uzaklaşmasının olumsuz etkilerinin nasıl ve neden olduğunu ifade etmekte de yetersiz kalmıştır (Hazan ve Shaver, 1994, s.4).

Psikoanalitik yaklaşımda Bowlby psikoanalitik kuram ile kendi yapmış olduğu gözlemler arasında tutarsızlıklar ortaya çıkması ile psikanalitik yaklaşımın güçlü olmayan yönleri ile karşı karşıya gelmiştir. Bowlby zaman içerisinde psikoanalitik kurama karşı yeteri kadar doyum sağlayamayınca Dünya Sağlık Örgütü’nün raporunda (Bowlby, 1951) belirtilen sorulara yönelerek bu sorulara yanıt aramaya başlamıştır. (Hazan ve Shaver, 1994, s.4). Bunun sonucunda bağlanma kuramı ilk olarak 1958’de Bowlby tarafından bağlanma kavramının kullanılmasıyla ortaya çıkmıştır (Cikili-Uytun, Oztop ve Esel, 2013).

Çocuğun bağlanma örüntüsü ile ilgili neyden kaynaklandığı ve doğası ile ilgili psikoanalitik ve diğer psikoloji kaynakların dört ana teorisi bulunmaktadır. Bu dört teorinin açıklamaları aşağıda verilmiştir. (Bowlby, 2012).

a. Çocuğun karnını doyurması, sevgi ve ilgi gibi gereksinim duyduğu temel ihtiyaçları bulunmaktadır. Bağlanma figürü olarak özellikle bebeğin anneye özel bir bağlılık göstermesiyle anne bebeğin gereksinimlerini gidermektedir. Bunun sonucunda bebek bakımını sağlayan kişiyi tatmin edici kaynak olduğunu algılayarak o kişiye karşı bağlılık oluşturur. Bu açıklama, öğrenme kuramının bir kavramı olan İkincil İtki Kuramı olarak adlandırılmaktadır. Bir başka şekilde ise ‘sevgi teorisi’ şeklinde de isimlendirilmektedir.

b. Bebeklerde içgüdüsel bir şekilde insan göğsüne bağlılık oluşturması ve o göğse oral yoldan elde edebilme yatkınlığı bulunmaktadır. Bebeğin göğse oluşturduğu

bağıllık zaman geçtikçe bakımını sağlayan bireyin bulunduğunu ve ona ilgi duyduğunu fark etmektir. Bu ifade ‘Birincil Emilen Nesne Teorisi’ olarak adlandırılmaktadır.

c. Bebeklerin içgüdüsel bir şekilde insanlara temas ederek ilişki kurmaya yatkınlıkları vardır. Bu sebepten dolayı beslenme ve ilgi görme gibi temel gereksinimleri ile aynı olmayan bir objeye ihtiyaç duyarlar ve o objeye karşı bağıllık geliştirmeye başlarlar. Bu açıklama Birincil Nesne Yapışması teorisi olarak adlandırılmaktadır.

d. Bebekler ana rahminden çıkarılmalarına karşı kızgınlık hissederler ve ana rahmine tekrar dönme isteğın de olurlar. Bu isteklerini karşılamak için gayret gösterirler. Bu açıklama Birincil Rahme Dönüş osi olarak adlandırılmaktadır.

Bu dört teori arasında kuvvetli bir şekilde savunulan ikincil itki teorisi olmuştur. Freud’dan başlayarak birden fazla psikanalitik literatürün kaynağında yer almaktadır (Bowly, 2012).

Bağlanma kuramı (Bowlby, 1969/1982, 1973), insanoğlunun dünyaya geldiğı andan itibaren bağlanma sistemine sahip olduğunu belirtmiştir. Bağlanma ile ilgili duygu ve davranışların bir bağlanma sistemini ortaya çıkardığını ileri sürmüştür. Bağlanma sistemi bebeğın anne ile yakınlık kurmasını sağlayarak bebeğın riskli durumlara karşı korunması amacıyla ortaya çıkmıştır. Bebeğın korunma ihtiyacı olması sebebiyle bakım sağlayan kişi ile yakınlık kurması bağlanma sisteminde birinci strateji olarak ele alınmaktadır (Karadeniz, 2016, s.18).

1.1.1.2. Freud’un Bağlanma Kuramı

Bağlanma hazzı Freud’a göre fiziksel olan temel gereksinimlerin giderilmesi ile gelişir. Temel fiziksel gereksinim olarak bebeğın karnını doyurma, emzirme gibi gereksinimler giderilirse bağlanma gerçekleşir. Freud bağlanmanın oluşmasında bebeğın herhangi bir rolünün olmadığını ileri sürer. Bunun nedeni olarak da bebeğın kendi gereksinimlerini giderebilecek bir donanıma sahip olmamasıdır. Bebeğın beslenme gibi fiziksel gereksinimlerini gideren birey yani anne bebeğın bağ kurma sürecinde güçlü bir etkiye sahiptir. Çünkü bebek kendi gereksinimlerini gideremez. Bebeğın bakımını sağlayan birincil kişi ile bebek arasında güvenli bir ilişki oluşturmaları bebeğın sonraki yıllardaki gelişimi içinde önemli bir noktadır. Bebeğın annesi ile arasında olan ilişki, ilerleyen yaşlarda çevresindeki diğeri insanlarla olan sosyal ve

duygusal ilişkilerine de aktarır. Sosyal ve duygusal olarak kurduğu ilişkilerde sağlıklı ve merak içerisinde olan kişiler önceki dönemlerinde ebeveyni ile güvenli ilişkiye sahip olan kişilerdir (Miller, 1993, s.124).

1.1.1.3. Harlow'un Bağlanma Kuramı

Harlow, bebeklik döneminde bakım veren annenin açlık ve susuzluk gibi temel ihtiyaçları gideren kişi olması sebebiyle bebek ve anne arasında bir bağ kurulduğunu ileri sürer. Bu da Bowlby'nin yürüttüğü çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Harlow'un kuramına göre kişi temasta bulunma gereksinimini yok etmek nedeniyle bağlanma tutumu gösterir. Bu sebepten dolayı yeni doğanlara devamlı temas etmek ve ilginin gösterilmesi önemli bir noktadır. Ebeveyn ve bakım veren kişilerin bebeklere devamlı olarak temasta bulunması, ilgisini göstermesi; temasta bulunulmayan ve ilginin gösterilmediği bebeklere göre daha sağlıklı oldukları görülmüştür. Bu çalışmalara rağmen hala temas etmenin bağlanmanın temelini ne ölçüde etkilediği konusunda kesin bir sonuç yoktur (Cassidy, 1999, s.3).

Harlow'un 1958 senesinde öğrencileriyle birlikte yürüttüğü maymunlar üzerinden olan çalışmada üzerinde durulan bir öge anne yoksunluğudur. Bu deneyde maymunlar dünyaya geldikleri andan itibaren anneden ayrılıp yalnız bırakılarak kafeslerde bakım sağlanmıştır. Kurulan deney mekanizması, maymunların sahip olduğu temel güdüyü anlayabilmek için maymunlara anne figürünü temsil etmesi amacıyla iki alternatif sunulmuştur. Bunlardan birincisi yumuşak bir kumaş olan bir yere ulaşarak süte ulaşacaklar. İkincisi ise sert bir demirden olan tedirgin edici bir noktaya tırmanarak süte ulaşacaklardı. Yapılan deney sonucunda maymunlar rahatsız edici olan düzeneğe ulaşıp karnını doyurduktan sonra yumuşak olan yere döndükleri gözlenmiştir. Bu durum sadece fiziksel gereksinim olan karnını doyurmanın değil, bebeğin rahat hissetmesinin de ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Harlow'un yürüttüğü başka bir çalışma ise al yanaklı maymun bebekler üzerinden yürütülmüştür. Maymun bebeklere sıcak bir demir ve soğuk yumuşak kumaş kaplı bir ortam hazırlanmıştır. Hazırlanan bu ortam da ise bebek maymunların sıcak olan demirleri seçtikleri görülmüştür. Bu yürütülen deney sonucunda ise sıcaklık önemli bir etmen olmuştur. Harlow'un yürüttüğü bu çalışmalarda bebeğin bakımını sağlayan annenin yalnızca temel gereksinimleri gidermediği bununla birlikte bebeğin kendini rahat ve sıcak hissedeceği bir ortamı da sunduğu yönündeki fikirlere destek vermiştir. Harlow anneden ayrılmış ve sosyal ortamdan mahrum bırakılarak büyütülen al yanaklı maymunlar üzerine incelemeler yapmıştır. Bu şekilde

büyütülen maymunların sosyal çevresi ile kurdukları ilişkiler de yeterli olmadıkları görülmüştür. Sosyal çevre ile kurulan ilişkilerde yetersizlik ise kişinin kendi içine kapanması, ilişki kurmada başarısız olması şeklinde ifade edilmiştir. Bununla birlikte çocukları ile olan ilişkilerinde de ilgili olmadıkları görülmüştür. Bu çalışmaların sonucunda Harlow'a göre anne ve çocuk arasında gelişen karşılık sevgi ve ilginin sonraki dönemlere ve başka insanlarla kurulan tüm bağlarda güven duygusunun oluşmasıdır (Tüzün, Sayar, 2006, s.25).

1.1.1.4. Lorenz'in Bağlanma Kuramı

Konrad Lorenz Avusturyalı bilim insanı ve biyologdur. Lorenz bebeklik döneminde ‘‘Sosyal kritik dönem’’ ve ‘‘İzleme’’ düşünceleri üzerinde durmuştur. Bu konuya ilişkin düşüncelerini savunurken yumurtadan çıkan yavru kaz ve ördeklerin bakım veren kişi olan annelerinin ardından gitmeleri içgüdüsünü örnek gösteriyordu. Yavrunun annesinin arkasından gitmesinin nedeni, yavrunun kritik süreci ile ilişkilidir. Yavru önden giden anne ördek olmasa dahi onu izleyerek takip edebilmektedir. Sonuç olarak bu dönemde yavru ördek annesi veya herhangi bir başkası fark etmeksizin arkasından gidebilmektedir. Fakat bu kritik dönem yalnızca doğumdan sonraki az bir zaman dilimini içermektedir (Hatano, Okada & Tanabe, 2000, s.34).

Yürüttüğü deneyde kuluçka makinesinden dünyaya gelen ördek bebeklerini incelemiştir. Lorenz deneyi ördek yavrularını iki kümeye bölerek ilerletmiştir. Bir kümeyi bakım veren kişi olan anneleri ile koymuştur. Diğer kümeyi ise kuluçka makinesinin içerisine koymuştur. Annesinin yanında olan kişiler uygun tutumlar sergilemiştir. Diğer kümeden çıkanlar ise çıktıkları ilk zamanlar Lorenz ile kalmış ve istikrarla onu seyretmişlerdir. Bakım verenlere ya da farklı olan başka kişilere karşı reaksiyon durumu olmamıştır. Kuramcı varlıkların bu biçimde baktıkları nesneleri imitasyon yaparak belleğine yerleştirmelerine ‘‘izlenim yoluyla öğrenme’’ şeklinde ifade etmiştir. İzlenim görerek, duyarak, birebir yaşayarak kazanılan bir öğrenme biçimidir. Yumurtan dünyaya gelen ya da dünyaya gözlerini yeni açan bebekler de genellikle görülen öğrenme biçimidir (Sevimli, 2010, s.13-14).

Basımlama yumurtadan çoğalan türlerde olduğu gibi diğer memeli canlılar da görülen bir tutumdur. Bu doğrultu da dünyaya gözünü yeni açan canlılar o andan itibaren 13 ve 16 saatleri arasında üç saatlik bir süre içerisinde aktif hareketli bir objeye koyulursa basımlama sağlıklı bir şekilde oluşmaktadır. Bu dönem yaşanıp bittiğinde

basımlama ilerleyen saatle paralel bir şekilde gittikçe güçleşmektedir. Yaşanan bu dönem ‘‘Kritik dönem’’ olarak adlandırılmaktadır. Basımlama insan bebeklerinde ise 8 ay gibi bir zaman diliminde yaşanmaktadır (Cüceloğlu, 1997).

1.1.2. Bağlanmayı Etkileyen Faktörler

Bağlanma üzerine çalışan birçok kuramcı, bireyin yetişkinlik döneminde başka bireyler oluşturacağı ilişkilerin kalitesini ve insanlardan beklentilerinin ne olduğunu belirleyen, bireyin hayatındaki erken çocukluk döneminde bakımını sağlayan annesi ile oluşturduğu bağ olduğu kabul edilir. Bebeğin tehdit edici durumlarda korktuğu ve kendini stresli hissettiği zamanlarda annesi ile birbirlerine sağladıkları destek ve rahatlık bağlanmanın temelini oluşturur. Bağlanma karşılıklı olarak iki kişinin birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermesine bağlı olarak gelişmeye başlayan olması nedeniyle tek taraflı oluşan bir ilişki değildir (Tüzün Sayar, 2006, s.31).

Ainsworth (1969, s.15)’e göre anne-bebek arasında güvene dayalı bir bağlanma gelişimine etki eden birçok etken bulunmaktadır. Bebeğin doğumdan itibaren sahip olduğu mizaç özellikleri bağlanma gelişimine etkileyen önemli bir etken olsa bile, anne ve bebek arasındaki kurulan ilişki, annenin erişkin ve kuvvetli olması sebebiyle azımsanamayacak bir oranda annenin sahip olduğu özelliklere göre şekil almaktadır.

Kesin bir yargı olmamasına karşın bebek ve anne arasındaki bağlanmanın temeli doğumdan önceki dönemde, annenin kendi vücudundaki meydana gelen değişimleri kabul edip benimsemeye başlaması ve henüz dünyaya gelmemiş olan bebeğine pozitif duygularını transfer edebilmesi ile olmaktadır (Bodur, İşeri, Soysal ve Şenol, 2005, s.91). Bebeklik döneminin ilk altı ayında bebeğin emmesi, annesi ile bağ kurmasında ve duygularında düzenleme yapabilmesinde önemli bir role sahiptir. Bebeğin kendini güvende hissettiği anlardan birisi de anne kucağındaki emzirilme anıdır. Bebekte güvenli bağlanma temeli için ebeveynleri tarafından tutarlı biçimde davranılması bebeğin kucağa alınması, oyun oynanılması, fizyolojik (beslenme, uyku) ve rahat bir ortam sağlanması gibi gereksinimlerin giderilmesi ile oluşmaktadır.

Güvenli bağlanma stiline sahip olan bireyler bakım veren kişiler tarafından gereksinimlerine yanıt verildiği için sağlıklı bir gelişim gösterirken, güvensiz bağlanma stiline sahip olan kişilerde ise bakım veren kişi tarafından bebeğin gereksinimleri tam olarak giderilmediği için sağlıklı olmayan bir gelişim gösterilir. Araştırmacılar farklı

bağlanma türlerinin, bebeklerinin temel gereksinimlerine, annelerin gösterdikleri hassasiyet ile oluştuğunu ileri sürmüşlerdir. Üç aylık bebeklerin ağladıkları zaman annelerinin buna hemen yanıt vermesi ile bebeklerin on iki aylık olduğunda güvenli bağlanma stili geliştirdikleri gözlemlenmiştir. Bu durumun tam tersini gösteren aile davranışları ise bebeklerin güvensiz bir bağlanma stili geliştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Görgü, 2005, s.92-95). Fennel ve arkadaşları (1974)'nın yürüttükleri bir çalışmada farklı iki anne grubundaki annelerin tutumları üzerine incelemeler yapmıştır. Bu çalışma sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır: İlk gruptaki anneler bebekleri dünyaya geldiği andan itibaren ilk üç gün içerisinde çok fazla etkileşimde bulunmalarına izin verilen gruptu. Diğer gruptakiler ise, bebeklerine doğumda az bir süre gören ve saatler sonra yalnızca bebeğinin kimliğini doğrulayabilme sebebiyle bakan, daha sonra sadece dört saatte bir kez yirmi dakikalık bir zaman dilimi içerisinde bakabilen kişilerdi. Bu araştırmanın yaklaşık bir ay civarı ve bir sene sonrasında bebeklerine doğumdan itibaren uzun vadeli temasta bulunan annelerin temasta bulunmayan gruptakilere göre bebeğine daha fazla bağlı oldukları görünmekteydi (Tüzün, Sayar, 2006, s.31). Bağlanma ile ilgili babalar ve bebeklerin bağ kurmasıyla üzerine fazla bir araştırma yapılmamıştır. Fakat bebeğinin birinin doğum anında yanında olan ve bebeği kucağına almasına müsaade edilen babalar, bu bebeği ile diğer çocuklarına göre daha kuvvetli bir bağ kurduğu ifade edilmektedir. Bu ifade ile erişkin kadın ve erkeklerin doğumdan itibaren birbirine benzeyen bakım verme niteliklerine sahip olduklarını ama içerisinde bulunulan toplum şartlarının kadındaki bu tepkileri artış göstermesinde etkili olduğu, erkeklerde ise engel olduğunu düşündürmektedir.

Yaşamdaki pek çok faktör aileler üzerinde stres yaratan etkiye sahip olabilmektedir. Bu faktörler bebeklerin geliştirecekleri bağlanma stillerini etkilemektedir. Bu faktörlere örnek olarak sosyo-ekonomik düzeyin düşük seviyede olması verilebilir. Ekonomik seviyesi yüksek düzeyde olanların, düşük düzeyde olan çocuklara göre daha fazla güvenli bağlanma geliştirdikleri görülmektedir. Türk topluluklarında annenin çocuğuna karşı fazla destek verici ve korumacı olması, babası ve çocuğu arasında dengeleri sağlaması, bağlanma sürecine etki eden başka bir faktör olarak ele alınmaktadır. Ülkemizde, ekonomik sebeplere bağlı olarak, meslek sahibi olan annelerin doğum nedeniyle izne çıkmasının süresinin bitmesi ile bebeğin anneanne, babaanne veya bakıcı tarafından gereksinimleri karşılanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde bebekleri bir yaşına girmeden önce çalışmaya başlayan annelerin oranını %30 olarak bildirmişlerdir. Çalışmalarından dolayı anneler bebekleri ile daha az zaman

geçirmektedirler. Buna rağmen onların ihtiyaçlarına karşı daha hassastırlar. Annenin rol çatışması yaşaması bebek ile güvenli bağ oluşmasına etki edecek önemli bir durumdur. Rol çatışması yaşayan annelerin bebeklerine yeteri kadar vakit harcamadıkları fikriyle kaygılanmaları, buna bağlı olarak da karı-koca arasında olan iletişim niteliğini negatif açıdan etkisi olduğu görülmektedir (Bodur, Işeri, Soysal ve Şenol, 2005, s.93).

Bağlanma ilişki sürecine etki eden bir diğer faktör anne-baba tutumlarıdır. Sümer ve Güngör (1999, s.75) yürüttükleri çalışmada bağlanma tarzları, kişilik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerinde çocukları yetiştirme tarzlarının etkilerini incelemişlerdir. Çalışmada çocukların anne ve babasından algıladıkları kabul edilme ve ilgi boyutunun geliştirdikleri güvenli bağlanma stili ile pozitif yönde ilişkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu duruma karşın ebeveynlerin tutumlarını kontrol boyutunda algılayan çocukların güvenli olmayan bağlanma stili geliştirdikleri ifade edilmiştir. Birinci boyut, açıklayıcı/otoriter tutumu, ikinci boyut ise otoriter tutumu belirtmektedir. Bir başka ifadeyle, çocuğunun ne hissettiğine ve düşüncelerine önem vermeyen, ebeveynlerin tutumlarında çocuğuna karşı baskıcı olması, çocuk ve anne-baba arasında güvenli bir bağ kurulmasına engel teşkil eden bir faktör olmaktadır.

Dünyaya geldikten sonra anne-bebek arasındaki ilk temas ile başlayan bağlanma, bireyin hayatındaki her alana (duygusal ilişkiler, akran ilişkileri, iş vb.) bütün hayatı boyunca etki etmektedir. Bu durumda kişinin kendisi ve sosyal çevresi arasında oluşturduğu ilişkilerde, annenin rolü bir köprü niteliğinde olmaktadır. Bebeğin kişisel olarak ve dış dünyaya yönelik düşüncelerinin, davranışlarının ve değerlerinin doğrulayıcı olan veya olmayan olarak biçimlenmesinde anne etkileyen faktör olmaktadır. Bebeğin doğumunun ilk aylarında oluşturulan ilişkilerin daha sonraki dönemlerde oluşturulacak ilişki örüntülerinin ilk basamağı olarak görülmektedir.

Ülkemizde son senelerde yürütülen araştırmalar ailenin çocuğuyla kurduğu iletişimin niteliğinin, çocuğun kişiliğinin ve sosyal gelişiminin üzerinde önemli olduğuna vurgu yapmaya başlamışlardır. Anne ve babaların kurdukları iletişimin çocuğun model aldığı ve daha sonraki dönemlerin de kuracağı ilişkilere de önemli bir derecede etki eden bir faktör olduğu belirtilmiştir. Empati kavramı geleneksel olmayan ebeveyn ve çocuk iletişimine getirilen yeni ve önem kazanmaya başlayan bir yaklaşım olarak ele alınmıştır. Çocuğun çevresi ile sosyalleşme sürecinde empati becerisinin gelişmesinde özellikle annesinin tutumlarının önemli bir yeri olduğu ifade edilmektedir (Akyol, 2005, s.12).

Bağlanma stillerinin gelişmesine etki eden bir diğer faktör kültürdür. Türkiye dışındaki diğer ülkeler üzerinde araştırmalar yapıldığında çocuk yetiştirme tarzının kültürle göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Amerika ve Japon kültüründe annelerin çocuklarının gelişimlerinde farklı beklentileri olduğu görülmüştür. Örneğin Amerikalı anneler bebeğin ebeveyninden farklı bir yatakta yatmasının onu daha bağımsız bir birey yapacağı düşüncesindedir. Buna karşın Japon anneler güçlü bir ilişki geliştirmek için çocukları ile aynı yatakta uyumanın önemli olduğuna inanırlar. Japonya’da anne ve çocuğun birlikte uyuyabilmesi için bulunulan oda yeteri kadar uygun olmadığında odadan veya yataktan ayrılması gereken kişi babadır. Bu duruma göre Japon kültüründe eşler arasındaki bağlılığın öneminden ziyade anne-bebek arasındaki oluşacak ilişkinin daha önemli ve güçlü olduğunu göstermektedir. Bebeklerin sonraki dönemlerdeki sosyal gelişimleri amacıyla gereken duygusal güvenliğe sahip olmaları için bebekleri ile bir arada olmaya teşvik edilmektedir. Amerika kültüründeki anneler ise çocukların ebeveynlere bağımlı olmasının yanlış olduğunu düşünmektedirler. Amerikalı ana-babalar çocukları yeteri kadar olgunluğa ulaşmadan önce bile bağımsızlığın önemli olduğunu aktarabilmek için yumuşak bir yaklaşım ve sözlerle onları bağımsız olabilmeleri için ikna etmeye başlamaktadırlar. Ebeveynler çocuklarına “kendi fikirlerin olmalı; bu senin seçimin” gibi söylemler de bulunmaktadır. Çocuğun verdiği kararlar sonucunda başarı elde edilirse, çocuğun doğru kararlar almaya başladığı düşünülmektedir (Aksoy,2005; akt. Önder, 2016, s.17-18).

Çocuklar için bilgiyi aktaran kişiler olarak anne-babalar kültürel değerlerin ve normların devamlılığını sağlamaktadırlar. Çocuklar model olarak ebeveynlerini gördükleri için onlarla aynı değerleri öğrenmeye ve benimsemeye başlarlar. Bu durumda içinde bulundukları kültürün değerleri ile çatışma yaşamadan uygun tutumlara sahip olmaktadır. Çocuğun güvenli gelişimi için bütün kültürlerde aynı düşüncelere sahip olunmasına karşın, kültürel değerler ve normlar sebebiyle yaşamda bazı çeşitlilikler yaşanmaktadır. Bu çeşitlilikler anormal değildir. Bu kültürel farklılıklarda bağlanmanın gelişiminde etkili olmaktadır.

1.1.3. Bağlanma Stilleri

Bowlby(2012)’nin ortaya attığı bağlanma kuramını Ainsworth ve arkadaşları (1978) laboratuvarında deneysel olarak yürüttüğü çalışmalarla desteklemiştir. Ainsworth’un kategori sistemi ilk bağlanma ilişkisini daha net şekle getirmiştir (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978, s. 332).

Ainsworth'un (1978, s.131) bağlanma tutumlarının oluşmasında meydana gelen kişisel farklılıkları incelemek amacıyla 12 aylık bebekleri doğal ortamlarında gözlemlemek için yürüttüğü deneysel çalışma "Yabancı Durum Testi" olarak isimlendirilmiştir. Bu deney düzeninde öncelikle bebeğin annesi ile bir arada, sonrası annesi uzakta olarak ve daha sonrasında tekrar bir araya gelmeleriyle toplam 20 dakikalık bir zaman dilimini içeren üçer dakikalık basamaklar şeklinde oyuncak dolu bir ortamda gözlem yapılmıştır. Yabancı durum testi, bebeğin keşfetme süreci içerisinde annesini güvenli bir üs olarak kullanmasındaki, basamaklar içerisinde değişiklik gösteren bağlanma ve keşfetme dengesindeki bireysel farklılıklar üzerine incelemeler yapma imkanı sunmaktadır. Bu deneysel çalışmadaki incelemeleri sonucunda Ainsworth üç tür bağlanma stili ifade etmiştir. Bu bağlanma stilleri güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan şeklindedir (Hazan ve Shaver, 1987).

1.1.3.1. Güvenli Bağlanma

Bağlanma şeklinin sağlıklı bir gelişim ile uyum içerisinde olması güvenli bağlanmadır. Kişi, güvenli bağlanma stilinde olumlu olmayan ve tehdit durumları karşısında korku yaşadığında ebeveynine ya da ebeveyn figürüne ulaşabileceğini ve bu durumlar karşısında ebeveyninin ona yardım da bulunmak için hazırlıklı olduğu konusunda kendine güvenmektedir. Kişi sahip olduğu bu güven duygusuyla dünyayı keşfetmede cesaretli, atılgan ve bu duygularla birlikte keşfetme sürecinde kendisini yetenekli hissetmektedir. Güvenli bağlanma stili, bir ebeveynin ilk seneler de özellikle annenin zorlanmadan kolayca ulaşılabilir, çocuğunun verdiği sinyallere karşı hassas ve çocuğun korunma ve/veya rahatlık gereksiniminde sevgi, ilgi dolu olması biçiminde ifade edilmektedir (Bowlby, 2012).

Güvenli bağlanma stili geliştiren çocuklar bağlanma figürü olarak gördüğü kişi ile ayrılık yaşadıkları durumlarda az bir huzursuzluk yaşarlar fakat bu huzursuzluk duygusu çocukta aşırı derecede bir kaygıya neden olmamaktadır ve çocuk ayrılık durumunda zorluk yaşamamaktadır. Çocuklar kendilerini güvenli bir ortamda hissetmedikleri zamanda annelerinin onlara vermiş olduğu güvene ulaşmak isterler. Anneyi buldukları zamanda ise olumsuz olmayan pozitif tepkiler vermektedirler. Bu durumun yanı sıra çocuk, annesi ile fiziksel bir şekilde yakınlık oluşturmak istemekte ve çevredeki tanımadığı yabancı kişilere annesini tercih etmektedir (Kaymak, 2015, s.13).

Bebeklerin ihtiyaçlarında gecikme olmadan karşılanması ile güvenli bir baē kurulması beklenmektedir. Bu bebeklerin anneleri yanlarından uzaklařtıēında verdikleri tepkilerin çok fazla olmadıēı ve sakin bir şekilde annelerinin geri dönmelerini beklediēi gözlemlenmiştir. Annelerinin yanlarına gelmesi ile bebeklerin olumsuz bir tepkide bulunmadıkları görülmüştür. Bebekler etrafı keşfederken annelerini güvenli bir sıēınak olarak görürler. Anne ile bebek aynı ortamda olduēunda görsel, mimiklerle, duygusal ve fiziksel etkileşimlerde bulunurlar ve çevreyi keşfetme tutumları bulunur. Anne ile aynı ortamda deēilse yanında olduēu zamana göre daha az keşif yaparlar. Anne ortamdan uzaklařtıēında aēlayabilirler veya bazen de aēlamazlar. Anne geri dndēnde ise karşılamaları son derece olumludur. Herhangi bir sebepten bebekler zlrlerse rahatlamak için bakım verenlerine yakınlaşırlar ve rahatlayıp daha sonra keşfe geri dönerler (Goldberg ve Perry-Jenkins, 2004, s. 225).

Güvenli baēlanma ile psikolojik iyi oluş, duygusal saēlık, kendine güven ve saēlamlık gibi olumlu ruh saēlıēı kriterleri arasında pozitif ilişki bulunmaktadır. Bunun yanı sıra empati, sosyal problemleri zme yeteneēi, vicdan, olumlu benlik gibi kavramlar ile de pozitif korelasyonlar gözlenmiştir (Thompson, 2006, s. 25).

1.1.3.2. Kaygılı-Kararsız Baēlanma

Kaygılı baēlanma stiline sahip olan kişi, gereksinimi olduēunda anne ya da anne figürüne ulaşabilme, yanıt alma ya da kendisine yardımda bulunacak kişinin hazırda bekliyor oluşu konusunda şüphe duymaktadır. Kişi hissettiēi bu belirsizlik duygusu sonucunda, ayrılık korkusu ve ebeveyne sımsıkı sarılıp yanından ayırmamak ister. Bu kişiler dünyayı keşfetmek için de kaygılı ve ekingten davranışlar gösterirler. Net bir biçimde çatışmaların yařandıēı bu baēlanma stilini bazen ulaşabilen yardımcı olan bazen de ulaşılamayan ebeveynler doērulamaktadır. Ayrıca bu baēlanma stili ebeveynden ayrılma/uzaklaşma için kullanılan ocuēun ya da bebeēin terk etme tehditlerini kavramasından da kaynaklanabilmektedir (Bowlby, 2012).

Kaygılı-kararsız baēlanma stiline sahip çocukların kaygılı, korkulu, mutlu olmayan, endişeli sinirli, iletişime kapalı ve isteksiz oldukları görülmüştür. Anne ocuēun yanından bir süre uzaklaşıp geri döndükten sonra kısa bir zamanda rahatlamış ancak annesine hem sarılmaya uērařmıř hem de iterek kararsız tutumlar göstermiştir (Ayberk, 2011, s.21).

Bu bağlanma stiline sahip kişiler insanlarla kurdukları ilişkiler de değerli hissetmek ve sevgi görmek amacıyla devamlı olarak bir çaba içerisinde olurlar. Kendilerine ilişkin olumlu olmayan negatif düşüncelere sahiptirler. Başkaları tarafından kendilerini değerli hissettirilmeyi sevmeyi hak etmeyen kişi olarak görürler. Diğer insanlarla kurdukları bağları yeterli olacak düzeyde gerçekleştirmek amacıyla diğer insanlara karşı olumsuz olmayan pozitif duygularını yansıtır. Devamlı olarak kendilerini diğer insanlara doğrulama ve ispatlama gereksinimi duyarlar. Sürekli olarak diğer insanlardan bir şeyler beklerler ve gerçek olamayan hayalleri vardır (Bartholomew ve Horowitz, 1991, s.226).

1.1.3.3. Kaçınma-Güvensiz Bağlanma

Bu bağlanma stilinde çocuğun gereksinimlerine karşı anne duyarlı değildir ve ilgi göstermez. Anne bebeğini istemeyebilir ve onu aşağılayarak küçük görebilir. Annenin gösterdiği istenmeyen tutumları karşısında çocuk annesinin ulaşamayacak olduğuna inanır. Bu nedenden dolayı çocuğun gözünde anne güven veren bir rolde olmayacaktır. Bu bağlanma stilline sahip olan çocuk etrafında keşifler yaparken gayet rahattır. Bu keşfi yaparken annesini yaşamının merkezine almaz (Ainsworth, M., S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall 1978, s.183). Bu bağlanma stiline sahip kişiler diğer insanların kendilerine sevgi göstermeyeceğini, onların güvenli kişi olmadıklarını ve onların kendilerini devamlı olarak reddedeceği düşüncesine sahip olarak, kendilerini çıkmazda hissederek. Bu bireyler kişisel olarak kendilerini değerli görmezler. Diğer insanlardan ve kendilerinden beklentileri çok fazla değildir. Onlarla yakın ilişkiler kurmak istemelerine karşın yakınlık kurmaya karşı korku ve hoşnutsuzluk hissederek. Çünkü başkalarının onu kıracağını ve reddedeceğini düşünerek başkalarına güvenmez (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kaçınmalı bağlanma tutumu sergileyen çocuklar, ebeveynlerini kabul edici olmayan, müdahaleci ve denetleyen kişiler olarak görmektedirler. Bu çocuklar, rahatsız edici ve gergin davranışlar gösterdiklerinde bakımlarını veren bireyi kışkırtırlar ve öfkeliendirirler. Bu durumun sonucunda bakım veren birey, çocuğun bağlanma tutumlarını kabul etmez veya çocuğu kontrol altında tutabilmek için agresif davranışlar gösterir. Kaçınmalı bağlanma stili geliştiren çocuklarda, bağlanma tutumunun gösterilmesi (sıkıntı, ağlama, yapışma, takip etme ya da talep etme) bağlanma figürü ile olan güvenliği ve yakınlığı elde etmeyi tasarlayanın tam tersi yönündedir. Sonuç olarak çocuk için en iyi savunma stratejisi, bağlanma tutumunu ve duygulanımı en az düzeye

indirmek gibi görünmektedir. Bu durumda çocuklar yaşadığı sıkıntıları belli etmez veya kabullenmezler. Güçlü duygular savunmacı bir biçimde dışlanmaktadır. Duygusal biçimde kendini koruma oluşmaktadır. Bu kendini korumada aşırı bir rahatsız edici duruma sebep olmadan bağlanma figürü olan ebeveyn ile yeterli bir yakın ilişkide kalmayı sağlamaktadır. Böylece reddedilme ihtimalini düşürür. Bu çocuklarda duyguların değersiz gösterilmesi ve zorlanma ifadeleri, bağlanma gereksinimlerinin gösteriminden gelen bir kaçış olarak ifade edilebilir (Howe, Brandon, Hinings ve Schofield, 1999, s. 27-28).

Bu bağlanma stiline sahip olan bu kişilerin ilerleyen yaşamında ve diğer gelişim dönemlerinde kişilik özelliklerinde çeşitli olumsuzluklar meydana gelebilmektedir. Kurdukları ilişki ve iletişimlerde duygularını çok fazla göstermeyerek ifade etmezler. Duygularını ve fikirlerini paylaşmaktan hoşnut olmazlar. Yapılan araştırmalarda kaygı durumlarını karşılaştıran veriler incelendiğinde, güvenli bağlanmaya sahip olan çocukların, diğer çocuklara göre kaygı durumlarının daha az olduğu ortaya çıkmıştır (Seven, 2006, s.28)

1.1.4. İçsel Çalışan Modeller

Kişi erken çocukluk döneminde bakımını sağlayan bireyler ile yaşadığı deneyimleri içselleştirmeye başlayarak “İçsel çalışan modellerini meydana getirmektedir. Kişinin çevreden beklentileri, başka kişiler ile nasıl iletişim kuracağı içsel çalışan modeli aracılığı ile kişinin belleğinde kodlanmıştır (Bowlby, 1969). Bu model kişinin kendisi ve dış çevreye yönelik algılarını şekillendirmektedir. Böylece kişinin tutumlarını düzenleme de içsel çalışan modeller etkili olmaktadır. Çocuğun erken dönemdeki yaşantılarını içselleştirmesiyle oluşan bu model kişinin oluşturacağı ilişkilerinde, beklenti ve davranışlar önemli bir role sahiptir.

Piaget, bebeklerin çevresini etkileyerek, karmaşık şartlara adapte olabilmek için yeni şemalar oluşturacağını belirtir. Bowlby, çocukların içsel çalışma modellerini daha iyi anlayabilmek için Piaget’in, bilişsel gelişim kuramından faydalanmıştır (Yazıcıoğlu 2011, s.37).

Bowlby (2017), çocukların özümsemiği karmaşık içsel modelleri ifade etmek amacıyla Piaget’in (1951) geliştirdiği gelişim kuramından yararlanmıştır. Piaget’ye göre, bebekler dış çevreyi etkilemek aracılığıyla, alışılmayan ve karmaşık şartlar

altındaki durumlara uyum sağlamak ve davranışsal şemalar oluşturma potansiyeline sahiptir. Bu durumda yola çıkarak Bowlby (2017), bebeklerin yakın ilişkiler geliştirdikleri bakım verenlerine bağlı içsel çalışma modelleri geliştirdikleri kanısına ulaşmıştır. Bu durumdan yola çıkarak bağlanma figürünün çocuğun rahatlık, korunma ve keşif yapma ihtiyaçlarını karşıladığı ilişkilerde çocuk, içsel çalışma modelini bütünlüyci bir şekilde geliştirebilmektedir. Çocuğun bu ihtiyaçlarını giderme de yeterli olmayan bağlanma figürü, çocuğun kendini değerli görmemesine ve beceriksiz olarak algılayacağı bir model geliştirmesine neden olmaktadır (Hamarta, 2004, s. 56).

Çocuk gereksinim duyduğunda ve kaygılı hissettiği zamanlarda bağlanma figüründen gerekli destek ve pozitif tepki görürse bağlanma figürüne kolay ulaşabileceğini, güvenilir ve destekleyici bir birey olduğunu, kendisinin de sevmeye ve bakılmaya layık birisi olarak özümseyerek bununla ilgili zihinsel simgeler geliştirmektedir. Zihinsel simgeler veya modeller Bowlby'e göre birbirlerini tamamlayan özelliktedir. Bu duruma göre bakım verenleri için onların ulaşılması kolay, güvenilir ve ilgili olduğu ile ilgili bir model oluşturan çocuk, kendisinin de güvenli bir kişi olabileceğine ve ilgiye, sevgiye layık olduğuyla ilgili bir model geliştirir. Bu olumlu durumun tersine çocuğun gereksinimlerine karşı duyarlı olmayan ve gereksinimleri ile uyumlu tepkiler vermeyen bağlanma figürü olduğunda ise, çocuk bu figürü reddederek kendini de sevgiyi ve desteklenmeyi hak etmeyen birisi olarak kodlayarak bu modele göre beklentiler geliştirir. İçsel çalışan modeller çocukluk döneminden yetişkinlik dönemine kadar bireyin her döneminde sosyal ilişkilere yön verilmesine ve kişilik gelişimine etki etmektedir (Hayta, 2006, s.35).

İçsel çalışan modeller, birbiri ile ilişkili olan iki ayrı bilişsel şemayı kapsamaktadır. Bunlardan birincisi kendilik modelidir. Bu model kişinin kendilik değerine ve başka insanlar tarafından sevelebileceğine dair algılarını biçimlendirmektedir. Diğer model ise, kişinin yakın çevresindeki kişinin bağlanabilirliğine ve güven vericiliğine ilişkin beklentilerini biçimlendirir. Bu durum anne-baba ve çocuk etkileşimi ile yapılanmaktadır. Çocukluk dönemindeki bağlanma deneyimleri ile yetişkinlik dönemindeki davranış ve duygular arasındaki devamlılığın ana kaynakları olarak kabul edilmektedir.

Bowlby'in kavramlaştırdığı çocukların kendileri ve diğer insanlarla olan içsel çalışan modeller daha sonra birçok araştırmada yer almış ve sınanmıştır. Araştırma sonuçlarında ise; anne babaları ile samimi ve tutarlı tecrübeleri olan yani güvenli

bağlanma stiline sahip olan çocuklar, huysuz olmayan, sevinebilir ve kabiliyetli olma gibi kendilerine ilişkin olumsuz olmayan bir model geliştirirler. Bunun yanı sıra başka kişilere yönelik “güvenli ve iyi niyetli” gibi çeşitli zihinsel, pozitif temsiller oluştururlar. Bu duruma karşı anne babaları ile sıcak olmayan, reddedici tecrübeleri olan çocuklar, diğer insanlara karşı güvensiz, soğuk, uzak gibi olumsuz bir model ve kendilerine ilişkin sevinemeye layık olmayan, beceriksiz, iyi bir insan olmamaları gibi negatif zihinsel temsiller oluştururlar. (Bretherton, 1987, s.1066-1069).

1.1.5. Ergenlikte Bağlanma

Genç için ergenlik dönemi hızlı değişme ve gelişmelerin yaşandığı çalkantılı bir geçiş dönemdir. Gençler bu geçiş dönemine adapte olmakta zorluk yaşarlar. Ergenlik, kişinin gelişim sürecinde çocukluk döneminin sona ermesiyle birlikte bahsedilen dönemin başlangıcından fizyolojik olarak erişkinliğe ulaşana kadar olan zamanı kapsayan gelişim dönemidir. Unesco’nun tanımına göre ise; kişinin, eğitim hayatına devam ettiği ve kendi ayakları üzerinde durabilecek ekonomik bağımsızlığının olmadığı ve medenî durum olarak da bekar olduğu bir gelişim dönemidir. Ergenlik dönemi, Unesco’nun sözü edilen bu açıklamasında 15-25 yaşları kapsadığı ifade edilir. Birleşmiş Milletlerin ifadesinde ise 12-25 yaşları arasında ele alınmıştır. Konuyla ilgili yapılan çalışmalarda, dönemle ilgili yaş sınırlaması bazı küçük çeşitlilikler göstererek farklı şekillerde sınıflandırılmıştır (Koç 2004, s.233).

Ergenlik döneminde görülen biyolojik, zihinsel ve sosyal değişimler dizini “ergenliğin temel değişimleri” olarak adlandırılmaktadır. Bu sözü edilen değişimler evrensel biçimde meydana gelmektedir. Toplum ayrımı olmaksızın bütün toplumlardaki tüm ergenler bu değişimleri yaşamaktadır. Bağlanma ilişkileri, bağlanma ilişkisi oluşturulan her kişiyle farklılık göstermektedir. Çoğunlukla ergen ve anne arasında kurulan bağlanma ilişkisinin niteliğinin babaları ile kurdukları ilişkinin niteliğine göre farklılıklar olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Ebeveynler ergen gelişimine çeşitli şekillerde katkıda bulunmaktadır. Ergenler anneleri ile babalarına göre daha çok zaman geçirerek, duygularını annelerine daha fazla açmaktadır. Bu sebeple, annelerin bağlanma konusunda duygusal etkileri daha güçlü iken, babaya bağlanmanın da davranışsal yönünden bağlanma örüntülerine etkisi daha güçlüdür. Ergenler bu dönemde özerk ve bağımsız olmak isterler. Bu istemlerin olması anormal değildir, ergenlik döneminde ortaya çıkması da oldukça doğaldır ve gelişimin bir parçasıdır. Ergenler bu istek ve gelişimleri ile beraber anne-babaları ile olan ilişkilerini yeniden

yapılandırır. Ergenlik dönemine kadar anne babaları ile bir bağlanma ilişkisi oluşturan çocuklar, ergenlikte bu bağlanma ilişkilerini yeniden yapılandırır ve niteliğini değiştirir (Turan Akdağ, 2011, s.18).

Bebek ve çocukluk dönemi boyunca kurulan bağlar, rahatlık, tehdit edici durumlara karşı koruma ve destek için başvurulmuş anne-babalar ya da bakım veren başka kişiler ile kurulur. Bireyin kurduğu bu erken dönem ilişkilerinin etkisi ergenlik ve yetişkinlik boyunca kurulan ilişkilerde de devam etmektedir. Ama yaygın olarak heteroseksüel doğası olan yeni ilişkilerle tamamlanırlar (Bowlby, 2012, s. 213). Bağlanma ile ergen veya yetişkin birey, hayatı boyunca ailesine kıyasla, aile içerisinde olmayan kişilere ve gruplara yönelmektedir. Bir okul, iş hayatı, siyasi veya dini grup birçok kişi için ikincil basamakta olurken, birçok kişi için birincil basamakta bağlanma figürü oluşturabilmektedir (Bowlby, 2012b, s. 265).

Ergenlik döneminde kişi bedensel, sosyal ve zihinsel yönden birçok değişim geçirerek bazı problemler yaşamaktadır. Bu dönemin sorunsuz bir biçimde geçirilmesi yaşanan çocukluk dönemi ile yakından ilişkilidir. Çocukluk döneminde ebeveynlerle oluşturulan bağın niteliği, ergenlik dönemindeki arkadaş ilişkilerinde önemli bir role sahiptir (Damarlı, 2006).

Bu dönemde ergen bir arkadaş grubu içerisinde bulunmak, gruba dahil olmak istemektedir. Dahil edildiği gruba uyum sağlama; bireyin kendisini ve arkadaşlarını tanıması, o kişilerin bakış açısıyla kendisini ve dış dünyayı anlamlandırılabilmesi açısından bir öneme sahiptir (Aydın, 2005; akt. Sönmez, 2015, s.10). Ergenin bu dönemde karşı karşıya geldiği yeni sorunlarla başa çıkmasında ebeveynleriyle oluşturduğu güvenli bağlanma tutumu büyük bir etkiye sahiptir. Ergen daha çok akranlarına yönelmeye başlayarak onlarla daha çok vakit geçirecektir. Bu durum ebeveynlere bağlanma tutumundan vazgeçildiği anlamına gelmemelidir. Ergenlik döneminde bağlanma tutumları dolaylı olmadan fiziki yakınlık aramaktan çok gereksinim duyulduğunda bağlanma figürüyle hisleri, üzüntülerini ve korkuları paylaşmak şeklinde ortaya çıkmaktadır. Güvenli bağlanma stiline sahip olan çocuklar gibi güvenli bağlanan ergenlerin de güçlü arkadaş grupları olmaktadır. Ergenler bu arkadaş gruplarıyla diğer bağlanma stillerine göre daha yakın ve daha destek sağlayan ilişkiler geliştirmektedir (Karakuş 2012, s.35).

Ergenlik döneminde gerçekleşen değişimler arasında bağlanma ilişkilerine etki eden önemli değişimlerden bir diğeri ise zihinsel olarak yaşanan değişimlerdir. Ergenler bu dönem ile birlikte somut işlemsel düşünceden soyut işlemsel düşünceye geçiş evresini yaşamaktadır (Turan Akdağ, 2011, s.18). Ergenler bağlanma kavramı ile ilgili zihinsel temsillerinin yanında bağlanmanın, her bağlanma ilişkisinin kalitesine, ilişki kurduğu bireyin niteliklerine, gösterdiği tepkilere ve iletişim şekline bağlı olarak değişiklik gösterebileceğinin farkına varmaktadır. Bu durumun bir başka sebebi de geçmiş yıllarda kişilerin sınırlanmış sayıda bağlanma objesi ile iletişim oluşturmalarına rağmen, ergenlikte kolay olmayan duygusal olaylarla baş edebilmeye yardım edecek birden çok bireyle ilişki kurulmasıdır. Böylelikle ergenlik çağında, anne babalar ile kurulan ilişkilerin yanı sıra, diğer aile üyeleri, öğretmenler, psikolojik danışmanlar, samimi olduğu arkadaşlar ve duygusal olarak kurduğu ilişkideki kişiler bağlanma figürleri olarak görülmektedir. Bu durumun sonucunda ergen bireyin ebeveynleri ile kurduğu ilişki tarzlarındaki yanlışlıkları, Bunun sonucu, ergenin anne babasının ilişki biçimlerindeki hataları, yetersizlikleri veya tutarsızlıkların farkına varması ve ebeveynleri ile kurduğu ilişkinin özelliklerini tekrardan yorumlamasıdır. Ergen bireyin yakınlık ve güvenlik gereksinimlerini gidermek üzere anne ve babalarından farklı kişilere yönelmesinin sebebi ise anne babaları ile kurduğu bağlanma ilişkilerini soyut şekilde özümsemenin yetersiz kalmasıdır. Öte yandan, ben ve öteki ayrımının daha fazla belirgin duruma gelmesi, ergen bireylerin bağlanma nesneleriyle oluşturdıkları ilişkiye bağımlı olmadan yaptığı değerlendirmelere neden olmakta ve kendilerini anne babalarından ayrı ve bağımsız kişiler olarak görmelerini sağlamaktadır (Solmuş 2010).

Bağlanma stilleri bireylerin doğumdan sonra başlayarak bütün yaşam evrelerini etkileyecek önemli bir unsurdur. Bireyin içinde bulunduğu aile ortamı da bağlanma stillerinin gelişiminde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Ebeveynler ile kurulan ilişkiler aile dışındaki kurulan sosyal ilişkilere de etki etmektedir. Ebeveynler ile ne kadar sağlıklı güvenli bağlanma stili geliştirilirse diğer insanlarla kurulan ilişkilere de olumlu yönde etki edeceğinden söz etmek mümkündür.

1.2. İletişim

Bulunduğumuz dönem içerisinde sürekli gelişen ve değişen dünyamızda, teknolojik alandaki hızla ilerleyen gelişmeler önemli bir yere sahiptir.

Canlı varlıklar yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla, insanlar ise kurdukları ilişkilerin bütününe gerçekleştirebilmek ve topluluk içerisinde yer edinebilmek için iletişime gereksinim duyarlar. Bu bağlamda insanların kurduğu ilişkilerin temelini meydana getiren iletişim, günlük hayatın vazgeçilemeyen önemli bir parçasıdır (Güven, 2016, s.1; Özgüven, 2010, s.18). İletişimle ilgili farklı disiplinler tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır.

İletişim kavramı ile ilgili çeşitli araştırmalar yapıldığında oldukça geniş kapsamlı çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu durumda doğal olarak kavram ile ilgili tanımlamaların da birçok araştırmacı tarafından ifade edilmesi söz konusudur. Budak, (2005)'a göre iletişim kişilerin sahip olduğu bilgilerin simge, işaret, tutum ve beden hareketleri ile bir yerden başka bir yere transfer edilmesidir. Dökmen (2013, s.37)'e göre iletişim, bilgi üretimi, ürettiği bilgileri transfer etme ve anlamlandırma sürecidir. Cüceloğlu (2003)'na göre, iki birey birbirini fark edince oluşan iletişim, birden fazla kanallı bir süreci içerir (s.55).

1.2.1. İletişim Süreci ve Temel Öğeleri

Bireylerin iletişim kurmayı sağlamaları için karşısındaki bireye ifade edebileceği bir duygu düşünceye sahip olmaları ve onu dinleyecek bireylerin olması gereklidir. Sahip olunan duygu ve düşünceleri karşıdaki kişiye aktaracak bireylerin olması aracılığı ile sağlıklı bir iletişim kurulur ve sürdürülür.

Tutar ve Yılmaz (2004)'a göre iletişim, yazılı, sözlü olan ve olmayan iletilerle, anlamları transfer etme sürecidir. İletişim konuşma, tutum ya da yazı ile bilgi, işaret ya da ileti gönderimi ve değişimidir. Daha kapsamlı bir ifade ile iletişim, mesaj (ileti), gönderici (kaynak), ve mesaj alan (alıcı) olmak üzere, üç önemli ögesi olan ve bilgi, his, görüntü ya da sesin iletilmesi ve işlenmesi sürecidir. Bu öğelerden herhangi biri olmazsa iletişim kurulamaz (Kaşgarlı, 2014, s.8).

Kaynak

İnsanlar ile paylaşacak düşünce, duygu, arzu, problem, habere sahip olan ve iletişim kurmak istediği birey ya da grupta tutum değişikliği oluşturmak için iletişim sürecini başlatan bireydir (Özgüven, 2010, s. 20; Güven, 2016, s.6). Etkili bir iletişim kurabilmek için kaynak konumundaki bireyin sahip olması gerekli bazı nitelikler bulunmaktadır. Birey, alıcısı ve göndereceği mesaj ile ilgili, bilgi ve becerilere sahip

olmalıdır. Bunun yanında kendisine, mesajı ileteceği hedefe ve göndereceği mesaja yönelik davranışı güvenilir olmalıdır. İletişim becerisi iyi olan, sevilen, beğenilen saygın bir kişi olması ve fiziksel görünüm olarak temiz ve muntazam kıyafetler giymesi, empati yeteneği, eğitim seviyesi ve içinde bulunduğu çevresel, toplumsal ve kültürel etkiler şeklinde sıralanmaktadır (Gürüz ve Temel Eğinli, 2008, s.9-10; Güven, 2016, s.6).

Mesaj (İleti)

Mesaj, gönderen kişi ve alıcı için aynı anlama gelen semboller ile ifade edilen bilgi, duygu ve fikirdir. Göndericiden alıcıya gönderilen ileti, yazılı, sözlü ya da işaretler ile gönderilebilir. Başarılı bir iletişim süreci olması için, mesaj alıcının dikkatini ve ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir. Bu düzenlemelerin yanı sıra hem kaynak hem de göndericinin ortak sembolleri ile gönderilmelidir (Erarslan, 2008, s.12).

Mesajın iki özelliği bulunmaktadır. Birinci özelliği dildir. Gönderilen mesajın dili günlük kullanılan dil olabileceği gibi, farklı bir ulusal dil, sanat ve beden hareketleri olabilir. Mesajın dili ve içeriği olmak üzere iki özelliği bulunmaktadır. Mesaj içerisinde kullanılan dil hem kaynak hem de alıcı yönünden açık, net bir anlaşılabilirlik seviyesinde ve iki taraf içinde aynı anlama gelecek kesin bir yapıda olması gereklidir. İkinci özellik ise mesajın içeriğidir. Kodlanacak mesaj içerikte açık ve net bir biçimde verilmelidir. Sonrasında alıcının doğru bir biçimde anlayabilmesi amacı ile mesaj alıcının bazı niteliklerine göre anlaşılır hale getirilmelidir. Bu niteliklere yaş, eğitim düzeyi, kültürel normlar gibi unsurlar örnek verilebilir (Güven, 2016, s.8; Yüksel, 2014, s. 16).

Kanal

Akman (2011)'a göre bir iletişim sürecinde kanal, mesajı kaynaktan alıcıya ulaştıran yollar, yöntemler ve mesajın alıcıya sunuluş şekilleridir. Kişilerarası iletişimde kullanılan araçlar söz, resim, yazı, beden hareketleri (jest-mimikler) vb. olabilirken, kitle iletişiminde ise internet, televizyon, radyo vb. gibi araçlar olabilmektedir. (Kaya, 2015, s. 8). İletişimde kanal seçerken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Ulaşılmak istenen hedefler, hedefin nitelikleri ve zaman sınırları dikkate alınmaktadır. Başka bir ifade ile bir durumu kime hangi amaçla anlatmak istediğimizle kullanacağımız kanal arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Örneğin işitme engelli olan

bir alıcı için işitsel kanallar seçerken görme engelli olan bir alıcı için ise görsel kanallardan yararlanmalıyız (Zıllıoğlu, 1996, s.117).

Hedef (Alıcı)

Kaynağın gönderdiği mesajların hedefindeki kişi veya kişiler iletişim süreci içerisinde hedef (alıcı) olarak adlandırılmaktadır. Bir başka ifade ile alıcı, kaynağın gönderdiği mesajları kendi duygu, fikir, algılama vb. özelliklerine göre çözümlemesi ve olumlu olan veya olmayan biçimde yanıtlaması beklenen bireydir. Alıcının yanıtlaması, kaynak tarafından gönderilen mesajın içeriğinin doğru bir biçimde anlaşılıp anlaşılmadığı yönünden önemli bir noktadır. Ancak her alıcı aktif olmayabilir, pasif bir birey de olabilir (Güven, 2016, s.9; Yüksel, 2014, s.21; Gürüz, Temel Eğinli, 2008, s.14).

Kodlama

Mesajı insanların anlamlı bir biçimde algılayabilmesi için işaret ve simgelere dönüşmesinde kullanılan sembollere kod adı verilir. Diller, trafik işaretleri, matematik işaretleri, müzik, resim, dans kod kavramına örnek olarak gösterilebilir. Beden hareketleri vb. de koda örnek verilebilir (Yüksel, 2014, s.17; Cüceloğlu, 2008, s.76; Kaya, 2015, s.8)

Kod Açma ve Yorumlama

Mesajın yorumlanarak anlamlı bir biçimde algılanması kod çözme olarak adlandırılmaktadır. Kodlama iletişim sürecinin ilk basamağında kaynağın, kod çözme ise hedefin görevidir (Tomaç, 2009, s.10). Kod açma sürecinden sonra elde edilen mesaj ve içeriğinin bütün koşullar doğrultusunda yeniden anlamlandırılmasına yorumlama denir. Bazen kod açma seviyesindeki anlam ile yorumlama sonrasındaki anlam arasında bir farklılık yokken bazen ise yorumlama sonucunda ulaşılan anlam ile arasında farklılıklar olabilmektedir (Çağlar ve Kılıç, 2008, s.6).

Geri Bildirim

Geribildirim iletişim süreci içerisinde önemli bir basamak olarak kabul edilmektedir. Alıcının kodlanan mesajı çözümleyerek değerlendirme yapmasından sonra yeni bir mesaj oluşturması geribildirim olarak ifade edilmektedir. Geri bildirim iletinin alıcıda meydana getirdiği etkiyi ve alıcının iletişimdeki yerini ortaya koymaktadır

(Tayfun, 2014, s.16). Geribildirim, alıcı tarafından kaynak kişiye sözlü ya da sözel olmayan (jest, mimik, beden hareketleri vb.) mesajlarla gönderilebilir.

Akman (2011)'a göre geribildirim; olumlu, olumsuz ya da tepkisiz olarak üçe ayrılır. Olumlu geribildirim: En çok tercih edilen geribildirimdir. Alıcı mesajı tam bir biçimde algılayarak, bunu kaynağa doğru bir şekilde iletirse, buna **pozitif** geribildirim (olumlu geribildirim) denir (Tutar ve Yılmaz, 2004). Olumlu geribildirim kurulan iletişimi destekleyen bir niteliğe sahiptir

Olumsuz geribildirim: Olumsuz (negatif) geribildirim ise, kaynağa mesajın amacını kapsayacak biçimde algılanmadığını ifade etmek için düzeltici bir fonksiyon olarak görülen geribildirimdir. İletişimde mesaj alıcı tarafından anlaşılması zor ya da yetersiz anlaşılıyor ve gönderiliyor ise buna olumsuz- negatif geri bildirim denir (Tutar ve Yılmaz, 2004). Olumsuz geribildirim iletişimdeki etkileşimi bozmaktadır.

Gürültü

Akman (2011)'a göre iletişim sürecine etki eden bütün koşullar bir çevre içerisinde meydana gelmektedir. İletişimin amacına ulaşp ulaşmamasında çevre koşulları etkili bir role sahiptir. İletişimi sürecini bozan en önemli çevre koşulu ise gürültüdür. Cüceloğlu (2008, s.74-75)'na göre gürültü türleri fiziksel, nörofizyolojik ve psikolojik gürültü şeklindedir. Fiziksel gürültü; bebek ağlaması, korna sesi gibi. Nörofizyolojik gürültü; kulakta duyma problemi gibi işitsel sorunlar örnek gösterilebilir. Psikolojik gürültü ise hedef veya alıcının kesin yargıları, görüşleri, davranışları, açık olmayan düşünceleri iletinin farklı şekilde yorumlanabilmesine neden olan psikolojik unsurlar psikolojik gürültüye neden olurlar.

1.2.2. İletişim Türleri

1.2.2.1. Sözlü İletişim

İletişim aracı olarak konuşma; iletişimi sağlayan, kişiler arasında yaygın bir biçimde kullanılan önemli bir araçtır. İnsanların çoğunlukla iletişimi sözel iletişim ile sağlamaları bu durumun nedeni olarak gösterilebilir. Etkili ve başarılı bir iletişim kurabilmek için anlaşılır olma, güzel konuşma ve ses tonunu etkili bir biçimde kullanmak önemlidir. Sözlü iletişim kişisel ve sosyal yönden büyük bir öneme sahiptir.

Kişinin hayatındaki başarı ya da başarısızlık durumlarına doğrudan etki etmektedir (Özby, 2005, s.117).

İletişim türü olarak sözlü iletişim kişiler arasında doğal bir dil aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Sözlü iletişim bir başka ifade ile kişiler, gruplar, topluluklar veya örgütler arasında, söz aracılığı ile gerçekleştirilen bir türdür. Sözlü iletişim, konuşma dili olarak da isimlendirilmektedir. Dil bir simgeleştirme süreci olarak ele alınmaktadır ve simgesel kodlarımızın temelini meydana getirmektedir. Kişiler dil yardımıyla hislerini, fikirlerini ve tecrübelerini başka kişilere transfer edebilmektedir. Dil, sosyal bir canlı olan insanın yalnız kalmayarak başka kişilerle bir arada durabilmesini ve anlaşabilmesini sağlayan en önemli yetisidir (Eriş vd., 2012, s.21).

1.2.2.2. Sözlü Olmayan İletişim

Günlük hayatta sözlü olmayan iletişim düşünüldüğünde çok daha farklı bir önem taşımaktadır. Akman (2011)'a göre sözsüz iletişim; ses tonu, beden ve yüz hareketleri (jest-mimik) ile yapılan bir iletişim türüdür. Sözsüz iletişim diğer türlerin etkisine göre daha fazla etkili olan bir iletişimdir. Çünkü kişilerin beden, yüz hareketleri (jest-mimik) ve ses tonlamaları diğer kişiler tarafından algılanarak yorumlanmaktadır. Biri ile konuşurken sözel ifadelerimiz ve bu ifadelerin anlamından öte, bu sözel ifadeleri nasıl ve hangi hareketler ile anlattığımız kişiyi en çok etkileyen ve inandıran şeydir. Bireyler konuşurken veya bir şeyler anlatmaya çalışırken beden dili kullanmaktadır. İletişimlerde beden dilinin kullanılması karşındaki bireye etkili ve ikna edici bir duygu vermektedir. Birey beden dilinde bir taraftan konuşurken, diğer taraftan da karşındakini nasıl daha iyi ikna edebilirim veya etkileyebilirim fikri ile yola çıkarak bu tutumları bilinçli ve istekli bir şekilde kullanmaktadır (Kaşgarlı, 2014, s.18).

İletişimde “ne” söylendiği sözlü iletişim ile ilgili iken, “nasıl” söylendiği doğrudan sözsüz iletişimle ilgilidir. Sesin tonu, hızı, şiddeti, vurgu ve tonlamalar, duraklamalar gibi özellikler bu iletişim türünün unsurlarındandır. Başka kişiler ile iletişim kurarken sözsüz iletişimin önemi göz önünde bulundurulduğunda beden diline yani ifade, el ve vücut hareketleri, duruş biçimi ve göz temasına oldukça dikkat edilmesi gerektiği görülmektedir. Bununla birlikte beden teması da sözsüz iletişimin unsurları arasındadır. Bütün insanlar kişisel bir alana sahiptir. Mesafe bireylerarası yakınlık derecesine göre değişken olabilmektedir. Kişinin giyim stili, kullandığı parfüm ve aksesuarlar vb. unsurlar yine karşı tarafa sözsüz mesajlar vermektedir (Dökmen, 2006).

Özetle sözlü olmayan iletişim vücut dili, kelimelere yapılan vurgulama ve tonlama biçimimiz, jest ve mimikler gönderici ve hedef arasında fiziksel uzaklık aracılığıyla transfer edilen iletileri kapsamaktadır.

1.2.2.3. Yazılı İletişim

Hayatımızda kişisel olarak bazen ulaşılması kolay olmayan kişiyle veya birden fazla kişiyle iletişime geçmek zorunda kalıyoruz ve yazılı biçimde iletişim kuruyoruz. Yazı, kişiler arası ilişkilerde ve iletişimde bağlayıcı olan ve güven veren bir iletişim aracıdır. İfade ettiğimiz sözler yazıya döküldüğünde o sözlerin inandırıcılığı ve güvenilirliği daha da artmaktadır (Kaşgarlı, 2014, s.22).

Yazılı iletişim, alıcının onu okuması, yorumlaması ve yanıtlaması sebebiyle, diğer iletişim türlerine göre gecikmeler gösterebilir. Yazılı iletişimi tekrardan düzenlemek ve onu devamlı olarak korumak mümkündür. Görüşmelerde sözlü iletişim ile birlikte, genellikle bunların yazılı olmasına da dikkat edilmektedir. Mesajı alan kişi söylenenleri yeniden okuyarak, duyduklarından emin olmaya çalışır. Yazma belli bir zaman alsa bile, sözlü iletişimde karşılaşılan sorunlar, yazılı iletişimde yoktur (Tomaç, 2009, s.18).

1.2.3. İletişim Becerileri

İletişim becerisi saygı ve empatiyi esas alarak, etkin olarak dinleme, somut ifadeler ile konuşarak uygun bir şekilde kendini açabilme, fikirlerini ve duygularını karşısındaki bireye maske takmadan ben dilini kullanarak iletebilme, diğer insanları küçümsemeden kendi haklarını koruyabilme, sözel olan ve olmayan mesajları uyum içerisinde kullanabilmesinde kişinin karşısındaki bireyler ile tatmin edici ilişkiler kurabilmesini sağlayan, başkalarından olumsuz olmayan tepkiler getiren ve kişinin topluluk içinde yaşamasını kolaylaştıran öğrenilmiş davranışlar şeklinde ifade edilebilir (Şahin, 2007).

İletişim becerisi; bireyin inanç, tutum, duygu ve düşüncelerini anlaşılır bir şekilde amacına uygun olarak aktarma becerisidir. İletişim becerileri, birçok beceri için temel oluşturmaktadır. Sözlü ve sözlü olmayan mesajlara karşı duyarlı olma, etkili bir biçimde dinleme, tepki verme şeklinde özetlenebilmektedir. Etkili dinleme ve tepki verme becerileri konu ile ilgili uygun sorular sorma, özet yapma, farklı kelimelerle tekrar etme, anahtar kelimeler ile tepki verme, karşısındaki kişinin duygularını ve

tutumlarını açıklama, uyumlu bir şekilde yansıtma, anlayıp anlamadığını test etme ve etkili bir geri dönüt verme gibi becerileri kapsamaktadır (Korkut, 1996, Akt: Fişne, 2009, s.49). Akkök (1996) ise öğrencilere kazandırılmasının gerekli olduğu iletişim becerilerini; karşısındaki kişi ile aynı fikirde olup olmadığını düşünmek, o kişiye konu ile ilgili fikirlerini sormak ve söylemek, karşısındakinin vereceği yanıtı dinlemek, uzlaşmayı önermek şeklinde ifade etmiştir (Baydan, 2010, s.30-31).

İletişim becerileri sözel olan ve olmayan mesajlara karşı duyarlı olma, etkili olarak dinleme ve etkili olarak tepki verme şeklinde özetlenebilir. Sözel olmayan mesajlara karşı duyarlılık ve etkili dinleme konusu birçok kuramcının iletişim becerileri ile ilgili konuşmalarında ısrarlı bir biçimde üzerinde durdukları bir konu olmuştur. Bu beceriler bir dizi özellikten ve bununla birlikte kültür tarafından da etkilenmektedir ve istenildiğinde bazı ilişki örüntülerini değiştirebilmektedir. İletişim becerilerinin doğumdan itibaren ve sezgi aracılığıyla gerçekleştiğini düşünen kişilerin yanında birçok çalışma da iletişim tekniklerinin çoğu ögesinin öğrenilebilir ve öğretilebilir nitelikleri sahip olduğunu göstermektedir (Korkut,2004). Erözkan (2004b)'a göre karşılıklı olarak kişiler arasındaki etkileşim sürecinin ürünü kurulan kişilerarası veya yakın ilişkilerdir. İki bireyin arkadaşlık kurmaları ya da dost olmaları genelde birinin ya da her ikisinin uyum içerisinde olduklarından değil, bir arada uyumlu bir çift oluşturmalarından kaynaklanmaktadır. Yakın ilişkiler kurma durumunda etkileşimin kapsamı, türü, özelliği, ilişkide bireylerin davranışlarının iki taraflı ve bütünüleyici olup olmaması oldukça önemli bir durumdur.

Sosyal bir çevre içerisinde varlığını devam ettiren bir bireyin başarılı bir sosyal beceriye sahip olabilmesi için kişiler arası iletişimin nasıl kurulması gerektiğini iyi bilmesi gerekmektedir. Kişilerarası ilişkilerin tümü iletişime dayalı olacak biçimde gerçekleşmektedir. Kişiler arası problemlerin çoğu da iletişime dayanmaktadır. İletişimin sağlıklı olarak gerçekleşmesi, kişiler için ilişkilerin derin, anlam ifade eden ve tatmin edici olmasını sağlamaktadır. Sağlıksız bir iletişim ise anlaşılmazlık duygusu ya da istenmeyen yalnızlıktan başlayarak, çok daha derin problemlere kadar gidebilen bir sıkıntı kaynağı oluşturmaktadır (Korkut, 1996a).

Kişilerin kurduğu iletişim ve ilişkinin niteliğine etki eden en önemli kavramlardan biri bağlanmadır. Çocukluk döneminde sahip olduğu bağlanma stili ile kişinin zihninde oluşturdıkları doğrultusunda onun yetişkinlik dönemindeki kişilerarası ilişkilerini ve iletişim tarzını açıklayabilmek mümkündür. Bowlby'e göre, sözlü veya

sözlü olmayan iletişim biçimleri güvenli ya da güvensiz bağlanma ilişkilerinin zihinsel örüntülerinin oluşturulduğu ve sürdüğü ve yine onlar aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarıldığı süreçlerdir. Bağlanma stilleri ile iletişim biçimlerinin bilişsel yapısı üzerine inceleme yapılmıştır. Güvenli bağlanma stili geliştiren bireyler de diğer kişileri anlayarak güven duymakta, mutlu ve aynı zamanda iletişim kurarak yakın ilişkiler oluşturmada karmaşık bir yapıya sahiptir. Kaçınan tipler ise, başkalarını temsil etmede daha az karmaşık olan bir yapıya sahiptir. Genellikle yakın ilişki kurmaktan kaçınarak, duygusal olarak mesafeli davranırlar ve başkalarını motive unsuru olarak görmede kuşkucu yaklaşırlar. Güvenli bağlanan kişiler, iletişim becerilerini, kaçınmacı bağlanma stili geliştiren kişilerden daha pozitif bir şekilde kullanmaktadırlar. Kaygılı/kararsız bağlanan kişiler ise iletişim becerilerinde oldukça negatif tutumlar gösterirler. Diğer insanları etkilemeye çalışan kişiler olarak gözlemlenirler (Weger ve Polcar, 2000, s.158-159).

1.2.3.1. Konuşma

İnsanoğlu sözlü, sözsüz, yazılı, jest ve mimiklerini kullanarak birçok farklı şekillerde iletişim kurmaktadır. Bu durumla çevresindeki diğer kişileri anlamak istediği kadar, anlaşılmayı da istemektedir. Başka kişilere duygularını, fikirlerini, beklentilerini ve hayalleri gibi mesajları paylaşmak amacı ile en çok sözlü iletişim olan konuşma kullanılmaktadır. Bu sebeple birey iletişim kurduğu kişilere duygu ve düşüncelerini doğru, net ve anlaşılır bir şekilde ifade edebilme gayreti içerisinde. Net ve açık bir biçimde olmayan konuşmalar yeterli düzeyde olmayan bir iletişime neden olacaktır. Yetersiz iletişim ise kişilerin birbirlerine kendilerini ifade etmesi ve anlaşmaya varmaları konusunda zayıf olacaktır. Tüm bunların sonucunda başarısız bir iletişim ortaya çıkmaktadır (Türkyılmaz, 2015, s.24). Konuşma, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en yaygın ve en önemli araçtır. İnsanlar arasında iletişim çoğunlukla konuşma yoluyla sağlanır. Araştırmalar, günümüzün %50 ile %80'lik bölümünün iletişim kurarak geçtiğini; iletişim kurma zamanımızın ortalama %45'ini dinleyerek %30'unu konuşarak, %16'sını okuyarak %9'unu ise yazarak geçirdiğimizi ortaya koymaktadır (Nalıncı 2000:130). Konuşma olmadan dinlemenin olmayacağı göz önünde bulundurulursa insan için konuşmanın ne kadar önemli olduğu çarpıcı olarak ortaya çıkar (Kurudayıoğlu, 2003).

1.2.3.2. Dinleme

Tam anlamıyla gerçek bir iletişim kurmak, önyargılı ve eleştirel olmadan, endişeden uzak bir biçimde etkin dinleme ile gerçekleşmektedir. Kişinin kurduğu iletişim sonrasında kendisini mutlu ve iyi hissetmesi de dinleme ile oluşmaktadır. Kişiler iletişim kurma sürecinde bilinçli veya bilinç dışı, keşif yapmak, ilişki kurmak, yardımcı olmak, ikna ve müzakere etmek, eğlenmek gibi bazı amaçlar doğrultusunda hareket ederler (Aziz, 2010, s.43).

İletişim kurulan bireyin söylediklerini özenle ve ilgi göstererek dinleme, davranışları üzerine gözlem yapma iletişimin özünün oluşmasını sağlamaktadır. Genellikle kişiler, karşısındaki kişileri kendileri ile uyumlu olacak biçimde anlamaya çalışmakta ve kişisel yaşantılarına uyum göstermeyen uyarıcıları kabul etmemektedir. Bu durumda kişiler arasında etkili bir iletişim kurulmasını imkansız kılmaktadır. Kişiler arası iletişimde esas engel, bizim diğer kişileri eleştirme, yorumlama, onaylayıp-onaylamama eğilimimizdir. Tüm eleştiriler ve yorumlamalar bireyin kişisel görüşleri üzerinden yapılmaktadır. Tam anlamıyla gerçek bir iletişim, yorum yapmadan diğer kişileri anlamak için çaba göstererek dinlediğimiz zaman oluşmaktadır (Tomaç, 2009, s.20).

1.2.3.3. Empati

Empati, kişinin kendisini karşıdaki kişinin yerine koyarak onun duygu ve düşüncelerini doğru bir biçimde anlamasıdır (Girmen ve Çubukçu, 2009). Çağımızda kişinin hayatında iletişim ve empati, sosyal bir varlık olarak hayatını devam ettirmek zorunluluğunda olan insan için büyük bir öneme sahiptir. Sosyal becerilerin kaynağında empati bulunur. Kişiler arasında oluşabilecek iletişim çatışmalarını engellemek empati kurma becerisi ile mümkündür. Bu beceriler sayesinde çatışmaların engellenmesi ile daha sağlıklı ilişkilerin oluşması sağlanır. Bu sebepten ilk olarak insanın kişilik gelişiminde ve hayatının şekillenmesinde önemli olan anne-babaların, empati kurma becerilerinin güçlü olması gerekir (Gökler, 2009). Yaşam içerisinde empatik anlayış kişilerin birbirleri ile yakınlık kurmasına ve birbirlerini anlamasına olanak sağlar. Yani empati becerisinin iletişimi kolaylaştırma niteliği vardır.

Aile çocuklarda empati becerisini ilk gelişimini sağlayan kurumdur. Çünkü çocuğun empati kurma becerisinin gelişiminde bakımını sağlayan bireyin gösterdiği

tepkiler, çocuk ile kurduğu ilişki ve çocuğa olan ilgisi etkili olmaktadır. Ailede çocuğun duygusal gelişimine destek verecek bir iletişim ortamı olmalıdır. Çocuklarının empati gelişimi için aileler, çocuğun gösterdiği zihinsel ve duygusal tepkileri önemseyerek onları tanımalı ve yardımcı olmalıdır. Çocuğun deneyim edinmesi amacı ile uygun tepkiler göstermelidir (Gürüz, Temel Eğinli, 2014, s.31-33)

1.2.3.4. Beden Dili

Kişiler konuşma aracılığı ile anlaşmayı geliştirmeden önce beden dilini kullanarak iletişim kurarlardı. Beden dili kişilerin ilk anlaşma aracı ve ilk dili olmuştur. Bedenlerinin dili aracılığıyla insanlar hislerini, düşüncelerini, arzularını, gereksinimlerini ve ruhsal zenginliklerini diğer insanlar ile paylaşmışlardır. Beden dili, kişilerin arzularını, fikirlerini sözcüklerin haricinde beden duruşları, el ve kol hareketleri ile anlatmak için kullanılan iletişim türüdür (Üstünel, 2011). Sözlü olmayan iletişim mesajları çoğu durumda bireylerin gerçek hislerini ve düşüncelerini ortaya çıkarması yönünden sözlü iletişim mesajlarına göre daha güvenilebilir bulunmaktadır. İletişim süreci içerisindeki bireyler bilinçli ya da bilinç dışı olarak karşıdaki bireylere beden dilleri ile sinyaller yollayarak mesajlar verirler. Örneğin, birey benimseyerek ilgi duyduğu, hoşuna giden bir şeye bakarken göz bebeklerinin büyümesi ile kendini gösterir. Birey stres veren bir durum altında ise yüzü kızarır, omuzlarını yukarı kaldırır ve buna benzer hareketler gösterir. Ancak beden dilinin tek bir hareketine örneğin başın sallanması, yüzün kızarması vb. gibi şeylere bakılarak bireyin mesajının değerlendirilmesi yanlış yorumlara sebep olabilmektedir. Bu sebeple beden dili üzerine yorumlamalar yaparken çok özenli ve dikkatli davranmak gerekmektedir (Silkü, 2008, s.54).

1.2.4. İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler

Bugay ve Korkut Owen (2016), bireylerin iletişim becerilerini etkileyen birçok psikolojik faktörün varlığına dikkat çekmektedir. Bu psikolojik faktörler, benlik saygısı, dışadönüklük gibi faktörlerdir.

Araştırmalar etkili ve sağlıklı iletişimin birçok psikolojik değişkenle ilişkili olduğunu göstermektedir. Benlik saygısı, bireyin kendine güvenmesi, saygı duyması ve kendini kabullenmesi olarak tanımlanmaktadır. Benlik saygısı yüksek bireyler kendilerini daha iyi ifade edebileceğinden ve başkalarını anlamaya çalışmak için daha

fazla çaba göstereceğinden iletişim becerilerinin yüksek olacağı belirtilmektedir (Bugay ve Korkut Owen, 2016; İliş, 2018). Dışadönük bireylerin, daha olumlu ve sağlıklı kişilerarası iletişim ve ilişkileri olduğu belirtilmektedir (Bugay ve Korkut Owen, 2006; Fleeson, Malanos ve Achille, 2002; Watson ve Clark, 1997). Dışadönüklük, bireyin yeni insanlarla tanışıp iletişim kurmaya, sosyal ortamlara kolayca alışmaya ve sosyal uyuma olan yatkınlığı olarak tanımlanmaktadır (Bugay ve Korkut Owen, 2006). Dışadönük kişilik özelliğinin, bireylerin iletişim becerilerini arttıran bir faktör olduğu belirtilmektedir (Bugay ve Korkut Owen, 2016).

Dışadönük bireylerin aksine utangaç bireylerin ise insanlarla iletişim kurmakta zorlandıkları belirtilmektedir (Ayas, 2012). Bu yüzden utangaç bir bireyin iletişim becerilerini kullanmada yetersiz kalacağı ve utangaçlığın iletişim becerilerini olumsuz etkilediği söylenebilir.

İliş (2018), iletişim becerilerini başka sosyal ve psikolojik faktörler olduğunu da belirtmektedir. Bunlar; diğer insan/insanlara karşı önyargılar, algılamadaki farklılıklar, davranış ve tutumlar, görüş farklılıkları, kültürel-sosyal farklılıklar ve iletişim sırasında gönderilen mesaja dair bilgi düzeyi olarak belirtilmektedir. Ayrıca araştırmalar, yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim görülen program türü gibi demografik değişkenlerle iletişim becerileri arasında güçlü bir ilişki olduğunu göstermektedir (Acar, 2009; Bingöl ve Demir, 2011; Çevik, 2011). İletişim becerilerinde cinsiyet de önemli bir faktör olarak görülmektedir. Kızlar erkeklere göre iletişime daha açık ve sosyalleşmeye daha eğilimli olduklarından, iletişim becerilerinin de erkeklere göre daha iyi olabileceği belirtilmektedir (Korkut, 1996).

İnsanların iletişim becerilerini etkileyen pek çok faktörden bahsedilmesi mümkündür. Bu faktörlerin her birisi kişinin kendisine ve iletişim sürecine göre değişebilir. Dolayısıyla iletişim becerilerini etkileyen faktörlerin çokluğu kaçınılmaz olmaktadır. Bu bağlamda iletişim becerilerini etkileyen faktörlere dair daha çok öne çıkan faktörler ele alındığında insanların benlik saygısı baş faktör olmak üzere, benlik saygısı ile birlikte bağlanma stilleri de iletişim becerilerini etkileyen öncelikli faktörler arasında yer almaktadır (Erözkan, 2005, s. 59).

1.3. Psikolojik İyi Oluş

Kişinin kendisini nasıl gördüğü ve hissettiği, kendisi ile ilgili sahip olduğu tutumlar bireyin bütün yaşantısına etki etmektedir. Bu tutumlar bireyin çevresi ile kurduğu ilişkileri etkilerken, çevresinin de bireylerle olan ilişkilerini etkilemektedir.

İyi oluş kavramı ile ilgili literatür taraması yapıldığında sınırlı sayıda araştırmaların olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu kavrama ilişkin yapıların araştırmaların günümüze doğru artmaya başladığı görülmektedir. Bu durum yaşam kalitesinin artış göstermesi ile doğru orantılı olduğu kişilerin günümüzdeki gereksinimlerine göre değişiklik göstermesinden kaynaklandığı görülmektedir. Sağlık koşullarının arasında olan psikolojik durumun da önemsendiği bir alan olmasına yol açmıştır (Köse, 2020, s.10).

Ryff (1989), bu alana ilişkin önemli araştırmacılarından biri olmuştur. Psikolojik iyi oluş kavramının pozitif psikoloji içerisinde incelenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu kavramın çok boyutlu bir yapı olduğunun üzerinde durarak, olumlu psikolojik işlevsellik olarak açıklamıştır. Ryff (1989), psikolojik iyi oluşun yalnızca olumlu ya da olumsuz duygu durumu ve yaşamdan tatmin olmadan psikolojik iyi oluşun oluşmadığını ileri sürmüştür (s.1069).

Küçük bir yapı olmasına rağmen, psikolojik iyi oluş kavramı bireyin yaşamını nasıl biçimlendireceği konusu ile ilgili bilgilendirir (Deci, 2008, s.2). Psikolojik iyi oluş, güçlükler ile karşılaşıldığında kişilerin kendi güçlü yönlerini ve sınırlılıklarının farkında olarak, kişisel olarak kendilerine ilişkin olumlu bir algı geliştirmesi ve kendisinden memnun olmasını kapsamaktadır. Bu durumla beraber psikolojik iyi oluş kişinin realist bir şekilde tanınmasını, kişinin hayatında kendini gerçekleştirerek güçlü yönlerini harekete geçirmesini, bağımlı olmadan hareket etmesini ve yaşamın anlamını bulmasını kapsamaktadır (Ryff, Singer, 2008, s.18).

İlk defa Bradburn tarafından 1969 yılında kullanılan psikolojik iyi oluş terimi, olumsuz olmayan duyguların, olumsuz olan duygulara baskın olması şeklinde tanımlanmıştır. Bradburn (1969)'a göre olumlu ve olumsuz duygular birbirlerine bağlı değildir. Kişinin olumlu-olumsuz duygularının seviyesi onun psikolojik iyi oluş durumunu göstermektedir. Fakat Bradburn'un çalışması her ne kadar bu kavram ile ilgili ilk çalışma olsa bile kişinin olumlu ve olumsuz duygularının çok fazla üzerinde

durulması psikolojik iyi oluş kavramından ziyade öznel iyi oluş kavramına çağrışım yapmaktadır (Akdoğan ve Polatçı, 2013, s.278).

Eski dönemlerden bugüne farklı bakış açıları ile çeşitli şekillerde, ifade edilmeye ve anlaşılmaya çalışılan iyi oluş, “öznel iyi oluş” kavramı ile Diener (1984, s.543) tarafından açıklanmıştır. Öznel iyi oluş, kişinin hayatı ile ilgili zihinsel değerlendirmesi ile olumsuz olmayan duygulanımların varlığı ve olumlu olmayan duygulanımların yokluğu olarak ifade edilmektedir. Diener’den farklı olarak, Ryff(1989 s.1070) psikolojik iyi oluş terimini farklı bir şekilde ele almıştır. Psikolojik iyi oluşun “çok boyutlu bir yapı” olduğunu söylemiş ve bu kavramın içerisine öznel iyi oluşu da aldığını belirtmiştir. Ryff’ın psikolojik iyi oluş ile ilgili tanımlamasından yola çıkarak, bir kişinin psikolojik olarak iyi olduğunu söylemek için, kendisini olduğu gibi onaylaması, başka kişiler ile olumlu ilişkiler kurabilmesi, kendini kimseye bağımlı görmemesi, içerisinde olduğu çevreye hakim olabilmesi, hayatında bazı hedefler ve anlamlar olması ve kendini gerçekleştirebilmesi gereklidir.

1.3.1. Psikolojik İyi Oluşun Altı Temel Boyutu

Ryff (1999) tarafından iyi oluşun kilit noktalarını ortaya çıkarmayı hedefleyen ve altı temel boyuttan oluşan bir model ileri sürülmüştür. Bu ileri sürülen model kapsamında psikolojik iyi oluşun her bir alt boyutundan, bireylerin olumlu yönde fonksiyonlarda bulunmaya çalıştıkları sırada karşı karşıya gelebilecekleri çeşitli güçlükleri tanımlamaya çalışılmıştır. Bu durumda, kişiler bireysel sınırlarının farkında olsalar bile kendilerini iyi hissetmek amacı ile bu yönde çaba sarf ederler. Bu durum ile beraber, içten ve güvenilebilir bir şekilde başka kişilerle ilişkiler kurmayı ve bu ilişkileri sürdürmeyi, ardından ise bu ilişkiler yardımıyla çevrelerini bireysel gereksinim ve isteklerini giderecek biçimde biçimlendirmeyi hedefler. Öz-kararlılık ve özerkliğe önem vererek bireyselliklerini daha geniş kapsamlı bir şekilde devam ettirmek isterler. Bu doğrultuda bireylerin gösterdikleri gayret bireylerin yaşama amacını belirleme çabasıdır. Bireylerin kabiliyetleri ve yeterliliklerinden en yüksek seviyede yararlanmayı denemesi psikolojik iyi oluş için ana odak noktasını meydana getirmektedir (Keyes, Shmotkin ve Ryff , 2002, s.1009).

Ryff psikolojik iyi oluş kavramını altı alt boyut şeklinde sınıflandırmıştır. Bunlar; kendini kabul, başkalarıyla olumlu ilişkiler, otonomi (özerklik), çevresel kontrol, yaşam amacı ve bireysel gelişimdir.

1.3.1.1.Kendini Kabul Etme

Kendini kabul etme boyutu bireylerin diğer kişiler ile net, saydam bir şekilde güven ve şefkate dayalı ilişkiler oluşturabilmesi için önemlidir. Kişinin kendisini özünde olduğu gibi kabullenmesi, olgunluk düzeyinin yüksek düzeyde olması ve gizil güçlerini en üst düzeyde ortaya koyabilmesi psikolojik iyi oluş işlevinin önemli bir boyutudur. (Taşdemir, 2018, s.19).

Bireylerin kendilerine yönelik olumlu bir tutum geliştirmeleri zayıf ve güçlü yönlerini olduğu şekilde kabullenmeleri ile mümkündür. Kişiler sahip oldukları iyi ve kötü niteliklerinin farkına varıp, bu nitelikleri kabullenerek geçmişteki yaşantılarına yönelik olumsuz olmayan duygular taşımaktadırlar. Kendisinden devamlı olarak yakınan ve memnun olmayan bireyler geçmişte yaşananlar sebebi ile sürekli olarak kendisini suçlu görerek başka birisi olmaya çalışırlar. Kendi özündeki gibi olamayan kişiler kendilerini olduğu şekilde kabullenemezler.

Kendini olduğu gibi kabullenemeyen kişilerin ruhsal olarak sağlıklı olmaları zorlaşmaktadır (Carol, Ryff ve Burton, 1996, s.18).

1.3.1.2 Diğerleriyle Olumlu İlişkiler

Kişinin çevresi ile kurduğu ilişkilerin güven verici ve samimi olması bireyin gelişiminin ve psikolojik sağlığının üzerindeki etkisi oldukça büyüktür. Bu durumun önemi yapılan çalışmalarda çoğunlukla vurgulanarak üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bu duruma Erikson (1968)'un, genç yetişkinler için çevresi ile duygusal ve romantik ilişkileri de kapsayan yakınlıklar kurmasının önemli bir gelişimsel görev olarak görmesi örnek verilebilir. Öte yandan Maslow (1954), kendini gerçekleştirmeyi başaran kişilerin çevresine karşı duyarsız olmayan, tek başına olmaktan kaçınmayan, derin ilişkiler kurabilen ve yüksek empati becerisine sahip kişiler olduğunu ifade etmiştir (Özer, 2019, s.31). Gelişim kuramcıları için psikolojik iyi oluş yönünden bireyin çevresindeki kişiler ile kurduğu ilişkilerde, sevmeye yetisi, ilişkilerin sıcaklığı oldukça önemli olmuştur. Jahoda, sevmeye yetisinin ruhsal sağlığın temel ilkesi olduğunu belirtirken, Maslow (1954), kendini gerçekleştirmeyi başaran kişilerin çevresine karşı duyarsız olmayan, tek başına olmaktan kaçınmayan, derin ilişkiler kurabilen ve yüksek empati becerisine sahip kişiler olduğunu ifade etmiştir (Ryff ve Singer, 2008, s.21).

Başka kişiler ile pozitif ilişkiler kurabilmek olgunluğun bir belirtisidir. Başkaları ile güven verici kurulan iyi ilişkiler kişinin sosyal yönünü güçlendirmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Kendini gerçekleştirmeyi başarabilen kişilerin iletişim kurma becerileri de gelişmiştir. Psikolojik iyi oluş için, iyi ilişkiler kurmak son derece önemlidir (Ryff ve Singer, 1996, s.15).

1.3.1.3.Bireysel Gelişim

Bireyin kendini olduğu gibi kabullenmesi, ruh sağlığının temel niteliğidir. Ryff (1989, s.1071) bireysel gelişimi, “kişinin kendi özünde olduğu gibi gelişmesi ve büyümesi amacıyla var olan gizil güçlerini geliştirme yetisi” şeklinde ifade etmiştir. Kişisel gelişim, birey olarak gelişimi sürdürme yetisidir. Bireysel gelişim boyutu, kişinin kendisini geliştirme duygusuna sahip olmasını, devamlı olarak kendisini geliştirmesini, yeni tecrübeler edinmeye açık olmasını, kendisinin ve gizil güçlerinin farkında olmasını, kendisini bilerek etkililiğini daha fazla yansıtacak yollarla değişim göstermeyi içermektedir. Kişisel gelişimde güçlük yaşayan kişiler neşesiz, gelişme duygusundan mahrum, hayata yönelik devamlı olarak yorgun ve kaygısız olarak yeni tutumlar geliştirmekten yoksun olan kişilerdir (Ryff, 1989, s.1071).

1.3.1.4.Özerklik

Özerklik; bireyin karar verme, özgür olma, kendi arzuları doğrultusunda davranışlar gösterebilmesidir. Kişinin özgür olması, toplum tarafından maruz kalınan baskıya boyun eğmeyip, bireyin içinden geldiği gibi istediği şekilde hareket ederek, bireysel standartlarına göre kendini yorumlamasıdır. Kişinin, diğer insanların beklentilerine ve fikirlerine önem vermesi, kendisi ile ilgili konularda kararlar verme de diğerlerinin düşüncelerine yönelik davranışlar göstermesi, tutumlarında baskı altında kalarak boyun eğmesi özerkliğin yetersiz olduğunu yansıtmaktadır (Ryff, 1989, s.1071, Ryff ve Singer, 1996, s.15).

Kendini gerçekleştirmiş bireyler, özerk bir biçimde hareket ederek, toplumsal baskılara karşı direnirler. Özerkliği konu alan çalışmalarda özgürlük, karar verme yetileri ve tutumları düzenleyebilme gibi konulara önem verilmiştir. İşlevsel olan bireyler, içsel yorumlamaları önemserler. Başka kişilerin yorumlamalarının çok fazla üzerinde durmayarak kendi yorumlamalarına ve belirlediği ölçütlere göre kendilerini geliştirmek

için çaba gösterirler. Bazı kuramcılar, bireyin içe dönüşünü, özgürlüğe giden yol olarak ifade etmiştir (Ryff ve Singer, 1996, s.15).

Özgür ve özerk olmayı başaramamış kişiler, kendi kararlarını vermede zorluk yaşamayan oto kontrolü yüksek kişilerdir. Özerkliği yüksek düzeyde olan kişiler kişisel sınırlılıklara ve kurallara sahiptir. Kendi sınırlılıkları ve kuralları içerisinde hayatlarını sürdürmeyi seçmektedirler. Kararlarını zorluk yaşamadan kendi alabilen, yaşamlarını toplumsal baskıya göre şekillendirmeyen kişiler, yaşamlarını başka kişilere bağlı olmayarak sürdürebilmeyi başarmalarından dolayı psikolojik iyi oluş yönünden başka insanlara bağlı yaşayan ve özerk olmayan kişilere göre daha sağlıklıdır (Küçük, 2020, s.40).

1.3.1.5 Çevresel Hakimiyet

Ryff (1989, s.1071), çevresel hakimiyet boyutu ile ilgili olarak, “kişinin bireysel, ruhsal koşullarına en çok uyumlu olan çevreyi oluşturma veya seçme” yeteneği olarak açıklamaktadır. Bu durumu, bireysel bir kabiliyet şeklinde ifade eder. Yaşam süreçli gelişim kuramları, karışık olan bir çevreyi yönetme ve idare etme, özellikle orta yaşta, bilişsel ve bedensel etkinliklerde çevre üzerinde değişiklik yapabilme üzerine vurgu yapmaktadır. Allport’a (2004) göre olgunluğun kriteri, kişinin kendisini aşma gayretini vurgulayan “kendini açma” yeteneğidir. Bu bakış açıları ile birlikte, etkin katılma ve çevresel hâkimiyet, pozitif psikolojik işlevselliğin önemli ögeler olduğunu belirtmektedir. İyi oluşun bu boyutu, denetim duygusu, bireysel yeterlik ve gereksinimlere göre çevredeki fırsatları keşfetme ve kullanma gibi diğer psikolojik terimlerle, benzerlik gösterir (Ryff ve Singer 2008, s.22-23).

Kişinin, çevresini kendi bedensel koşulları ile uyumlu olacak biçimde yaratma veya seçme kabiliyetine sahip olması, ruhsal sağlığın bir niteliği olarak açıklanır. Kişinin sosyal çevrede belirli etkinliklere katılım göstermesi, bir olgunluk gereksinimi olarak görülmektedir. Yaşam boyu gelişim, karışık bir çevreyi denetleme ve yönlendirme kabiliyeti şeklinde ifade edilmektedir. Bu kuramlar, kişinin içinde bulunduğu dünyayı ruhsal ve fiziksel olarak yaratıcı bir biçimde biçimlendirilmesini vurgular. Yaşamın iyi geçirilmesi çevredeki imkanları, iyi bir biçimde değerlendirmeyi kapsamaktadır. Bu bakış açıları, pozitif psikolojik işlevsellik çerçevesindeki önemli ögeleri olan çevresel hâkimiyet ve aktif katılımı vurgular (Albayrak, 2013, s.30).

1.3.1.6. Yaşam Amacı

Kişinin içerisinde bulunduğu yaşama ilişkin amaçlarının olması, yaşama amacını meydana getiren görüşleri doğrultusunda şuandaki ve geçmiş zamandaki yaşantısının bir anlamı olduğuna inanması, yaşam amacı boyutunu oluşturmaktadır (Ryff ve Singer, 1996, s.15). Kişinin yaşamın anlamından mahrum olması, çok sayıda amacının olmaması, yönelme duygusuna sahip olmaması, geçmişteki yaşamının amacını görememesi, bakış açısı veya yaşamı anlamlandıran inanışların olmaması, yaşam amacını oluşturmada kişinin güçlük yaşamasına sebep olmaktadır.

Hedefleri doğrultusunda farklılaşmalara karşı sürekli değişim içerisinde olan kişiler amaçlarına ulaştıkça hayata dair aldıkları tatmin artacaktır. Yaşam boyu gelişim kuramcıları, yaşamdaki amaç değişikliklerinin çok sayıda olduğunu vurgulamaktadır. Bütün bunlardan dolayı, olumlu hedefleri ve hedef tayin etme yaşama anlam yükleme düşüncesine pozitif yönde etkilemektedir (Özen, 2010; s.54). Yaşam boyu gelişim kuramcıları (Buhler, Erikson ve Jung), yaşamdaki amaç değişimlerinin çeşitliliğini belirtmektedir. Bütün bunlardan dolayı, pozitif amaçlar bireyin yön bulma ve yaşamı anlamlandırma duygusuna katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla yaşamın amacı psikolojik iyi oluşun bir göstergesi olarak tanımlanmaktadır.

1.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, yapılan araştırmada yer alan değişkenlerle ilgili yurt içi ve yurt dışında yürütülen çalışmalara yer verilmiştir.

1.4.1. Bağlanma Stilleri ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Onur (2006, s.137), lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ve atılganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Çeşitli lise türlerinde 479 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğrencilerin güvenli bağlanma stili ile atılganlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu, kaygılı bağlanma stili ile atılganlık arasında ise negatif yönde manidar bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra öğrencilerin bağlanma stilleri bazı demografik yaş, cinsiyet, okul türü, annenin eğitim durumu ve mesleği, doğuş sırası, 0-2 ve 2-6 yaş arasında bakım sağlayan kişi ve sosyo-ekonomik seviyesi gibi bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterirken, babanın eğitim durumu ve mesleği, sınıf düzeyi ve kardeş sayısı değişkenlerine göre ise bir farklılık

olmadığı sonucuna varılmıştır. Onur'un 2006'da yaptığı araştırma sonucunda kaygılı, saplantılı ve korkulu bağlanma boyutlarında cinsiyet yönünden kızların erkeklere göre manidar düzeyde yüksek puanlar elde ettikleri sonucuna varılmıştır.

Karaboğa (2011, s.117), çocuklarda bağlanma stilleri ve benlik saygısının aleksitimi üzerindeki yordayıcı rolünü araştırmıştır. Çocukların bağlanma stillerini baba eğitim durumuna göre incelediğinde manidar bir fark olmadığını saptamıştır. Fakat çocukların bağlanma stillerinin anne eğitim durumlarına göre korkulu ve saplantılı bağlanma seviyelerine göre manidar bir farklılık olmadığı görülürken, güvenli bağlanma da manidar bir fark oluştuğu sonucuna varılmıştır. Bir başka ifade ile annesi lise mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul ve ortaokul mezunu olan çocukların güvenli bağlanma puanları arasında annesi lise mezunu olanlar lehine anlamlı farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Annesi lise mezunu olan çocukların annesi ilkokul ve ortaokul mezunu olan çocuklardan daha güvenli bağlanma ilişkileri geliştirdikleri söylenebilir. Ayrıca çocukların kayıtsız bağlanma düzeylerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı farklılık oluştuğu, annesi üniversite mezunu olan çocuklar ile annesi ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu olan çocukların kayıtsız bağlanma puanları arasında annesi üniversite mezunun olanlar lehine anlamlı farklılıklar olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre annesi üniversite mezunu olan çocukların sağlıklı bağlanma olan kayıtsız bağlanma düzeylerinin diğerlerinde daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Eroğlu, Akın (2011, s.73) ergenlerin bağlanma stillerinden elde ettikleri puanları baba eğitim durumuna göre incelendiğinde, güvenli, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma alt boyutlarında manidar bir farklılık olduğunu gözlemlemiştir. Tüm bağlanma boyutlarında manidar farklılık babası okuryazar olmayan veya ilkokul mezunu olanlarla babası üniversite mezunu olanlar arasında üniversite mezunlarının lehine olduğu gözlemlenmiştir. Yılmaz (2007, s.94) de babasının eğitim durumu okuryazar olan kişilerin daha korkulu bağlanma stili geliştirdikleri görülmüştür.

Ayberk (2011, s.85) bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi farklı değişkenler açısından incelemek üzere çalışmasını yürütmüştür. Araştırmada bağlanma stillerinin cinsiyete göre farklı olup olmadığını incelediğinde kızların erkeklere göre daha kayıtsız bir bağlanma stiline sahip olduklarını tespit etmiştir. Öğrencilerin yerleşim yerlerine göre bağlanma stillerini ve sosyal kaygı seviyelerini incelediğinde ise kasaba ve köyde yaşayan üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı seviyelerinin yüksek ve saplantılı bağlanma stiline sahip olduklarını tespit

etmiştir. Anne baba davranışlarına göre bağlanma stilleri arasında yapılan karşılaştırmada, ebeveyn davranışını koruyucu olarak kavrayan kişilerin otoriter, demokratik, ilgili ve tutarlı olmayan şekilde kavrayan kişilere göre daha saplantılı bağlanma stili oluşturdıkları sonucuna varılmıştır.

Eroğlu, Akın (2011, s.69) ergenlerde bağlanma stilleri, internet sosyal iletişim ağlarının kullanımı ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Ergenlerin bağlanma stillerini cinsiyet değişkenine göre araştırıldığında korkulu ve kayıtsız bağlanma stilinde manidar bir farklılık olduğu ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha korkulu ve kayıtsız bir bağlanma gösterdikleri saptanmıştır. Ergenlerin bağlanma stillerini anne eğitim durumuna göre araştırdığında ise, korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma da manidar bir farklılık gözlemlenmiş ve annesi ortaokul mezunu olan ergenlerin korkulu bağlanma ölçeğinden aldığı puanların manidar bir şekilde yüksek olduğu saptanmıştır. Saplantılı bağlanma alt ölçeğinde ise annesi lise ve üniversite mezunu olan ergenlerin puanları manidar seviyede yüksek çıkmıştır. Kayıtsız bağlanma alt ölçeğinde ise manidar farklılık annesi üniversite mezunu olanalar ile annesi ilkokul mezunu veya okuryazar olmayan ergenler arasında (üniversite mezunu olanların lehine) görülmüştür. Bu araştırmadan farklı olarak Yılmaz (2007, s.93) Anne eğitim durumuna göre yapılan karşılaştırmada annesi okur-yazar olan kişilerin daha güvenli bağlanma stiline sahip oldukları bulunmuştur. Düşük eğitim düzeyine sahip bir annenin genel anlamda çalışmıyor olabileceği varsayıldığında, aileye daha çok zaman ayırabilmesi, daha yakın olabilmesi nedeniyle daha etkili bir iletişimin oluşmasını sağlayabilir.

Sumbaş ve Sezer (2017, s.299)'in 6 ve 7. sınıfa devam eden 685 öğrenci ile yaptıkları çalışmada; ebeveynleri ile olan bağlanma özelliklerinin cinsiyet, anne baba dışında başka bir kişiden bakım alma durumu, kardeş sayısı, sınıf seviyesi, okul başarısı ve ebeveynlerin eğitim durumları gibi demografik değişkenlere göre farklılık olup olmadığı, ebeveynlerine bağlanma seviyesi ile umut düzeyleri ve sosyal karşılaştırma seviyeleri arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda; çocukların annelerine güvenli bağlanmalarının ebeveynlerin eğitim düzeyleri ve çocukların okul başarıları değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterdiği, babalarına güvenli bağlanmalarının ise yalnızca okul başarısı yönünde anlamlı olarak farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Çocukların anne babalarına güvenli

bağlanmaları ile umut düzeyleri ve sosyal karşılaştırmaları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Tok(2019, s.79-80) çalışmasını ortaokula devam eden öğrencilerin ebeveyn bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere yürütmüştür. Öğrencilerin bağlanma stillerini yaşa göre incelediğinde güvenli ve kaygılı bağlanma stillerinin bu değişkene göre manidar bir fark göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuca karşın, öğrencilerin kaçınan bağlanma stiline yaşa göre manidar bir şekilde farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. 12 yaşındaki öğrencilerin kaçınan bağlanma stili puanları 13 yaşındaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin kardeş sayısına göre inceleme yapıldığında ise; kardeş sayısına göre ebeveyn bağlanma stilleri puanlarının manidar bir biçimde farklılık gösterdiği bulunmuştur. Öğrencilerin güvenli ve kaygılı bağlanma stilleri kardeş sayısına göre istatistiksel olarak manidar bir farklılaşma göstermektedir. Kardeş sayısı 3 ve üzeri olan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Kekik (2019, s.96) YBO’da kalan erken ergenlerin bağlanma stillerini bazı değişkenlere göre incelemiştir. Bağlanma stilleri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde güvenli ve kaçınmalı bağlanma stiline cinsiyete göre manidar bir farklılık olduğu gözlenmiştir. Buna karşın yapılan araştırmada kaygılı bağlanma stiline cinsiyet değişkenine göre manidar bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. YBO’da öğrencilerin bağlanma stillerinin kardeş sayılarına göre farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Bunun sonucunda ise öğrencilerin kardeş sayılarına göre kaygılı, kaçınmalı ve güvenli bağlanma stilleri arasında manidar bir düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır. Kardeşi olmayan öğrencilerin güvenli bağlanma stili puan ortalamalarının düşük, kaygılı ve kaçınmalı bağlanma stili puan ortalamalarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Bartholomew ve Horowitz’in (1991, s.234) yaptığı çalışmada kadınların korkulu stilden erkeklere oranla yüksek puan almaları ve güvenli bağlanmada erkeklerin kadınlara oranla yüksek puanlar almaları genel literatür ile ve yapmış olduğumuz çalışmayla paralellik göstermektedir.

Karremen ve Vingerhoets (2012, s.821) çalışmayı 16-67 yaş arasındaki kişiler üzerinden yürütmüşlerdir. Çalışmada bağlanma stilleri ile psikolojik iyi oluş arasındaki

ilişkide duygu düzenleme ve psikolojik sağlamlık değişkenlerinin aracı etkisinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda güvenli bağlanma ile psikolojik iyi oluş arasında pozitif bir ilişki; korkulu ve saplantılı bağlanma ile iyi oluş arasında negatif bir anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.

Erdem ve Kabasakal (2015, s.87) yapmış oldukları çalışmada 239 öğrenci ile psikolojik iyi oluş ve bağlanma stilleri arasındaki (güvenli, güvensiz, kaygılı) arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yapılan bu çalışmada psikolojik iyi oluşun alt boyutlarından özerklik, çevresel hakimiyet, diğerleriyle olumlu ilişkiler, bireysel gelişim, yaşam amacı ve kendini kabul ile kaygılı ve kaçınan bağlanma arasında negatif yönde manidar bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çelik (2018, s.32) 442 üniversite öğrencisi üzerinden yapmış olduğu çalışmada öğrencilerin psikolojik iyi oluşları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırma sonucunda psikolojik iyi oluş ve güvenli bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, saplantılı bağlanma arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

1.4.2. İletişim Becerileri ile İlgili Yurt İçinde ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Altıntaş, (2006, s.52) farklı liseye devam eden öğrencilerin iletişim becerilerinin annelerinin eğitim düzeylerine göre manidar bir fark olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ise anneleri ilkokul mezunu olan öğrenciler ile anneleri üniversite mezunu olan öğrenciler arasında anneleri ilkokul mezunu olanların lehine, ayrıca anneleri lise mezunu olanlarla anneleri üniversite mezunu olanlar arasında anneleri lise mezunu olanların lehine manidar bir farklılık olduğu saptanmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalara bakıldığında Korkut (1996a), lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerinde bazı değişkenlerin etkilerini incelediği araştırmasında annenin eğitim durumunun lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerinde önemli bir fark meydana getirmediğini ortaya koymuştur.

Altıntaş (2006, s.54) farklı liselerdeki ergenlerin babalarının eğitim düzeyleri ile iletişim becerileri arasında manidar bir fark olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda ise öğrencilerin babalarının eğitim düzeylerinin farklı liseli öğrencilerin iletişim beceri düzeyleri arasında manidar bir fark elde edilememiştir.

Eroğlu, Akın (2011, s.80) yaptığı araştırmada ergenlerin iletişim becerilerinden elde ettikleri puanları cinsiyet değişkenine göre incelemiştir. Sonucunda ise erkeklerin kızlara göre daha yüksek düzeyde duygusal ve davranışsal iletişim oluşturdıkları gözlemlenmiştir.

Karatekin, Sönmez ve Kuş (2012, s.1707), ilkokula devam eden öğrencilerin iletişim becerilerini incelemiştir. Sonucunda ise öğrencilerin yüksek seviyede iletişim becerilerine sahip olduklarını tespit etmişlerdir. 6, 7 ve 8. Sınıf öğrencilerin sınıf düzeyi, baba eğitim durumu, Türkçe ders notu, okudukları kitap sayısı ve okuma süresi yaşamlarını sürdürdükleri ilin gelişme seviyesinde artış oldukça iletişim becerilerinin de arttığı saptanmıştır. İletişim becerilerini cinsiyet değişkenine göre incelediğinde ise kızların iletişim becerileri erkeklere göre daha iyi düzeydedir. Diğer yandan kişilerin televizyon izleme ve bilgisayar kullanma zamanında artış oldukça iletişim becerilerinde düşüş olduğu gözlemlenmiştir. İletişim becerilerinin, okul öncesi eğitimi görme, annenin eğitim durumu değişkenlerine göre ise anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıç ve Kümbetlioğlu (2016, s.392), bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini incelemiştir. Bu çalışmada; erken çocukluk döneminde bağlanma figürleri aracılığıyla güvenli bağlanma stili geliştiren bireylerin daha sağlıklı, başarılı ve etkin iletişim becerilerine sahip oldukları, böylece daha anlamlı, pozitif ve doyurucu sosyal ilişkiler kurdukları görülmüştür. Güvensiz bağlanma stili geliştiren bireylerin ise güven duygusunun arzu edilen derecede gelişmemesi nedeniyle yeterli ve etkin iletişim becerilerine sahip olmadıkları, böylece aile, arkadaş sosyal ilişkilerinde olumsuz davranışlar sergilediği görülmektedir.

Biehler (1978, s.87), kızların iletişimlerinde daha çok sözel iletişimi kullanmaları belirgin olduğu görülmüştür. Kızların sözel üstünlüğü, gereksinimlerini açıklamak için toplumun onlara davranış izni vermemesi nedeniyle davranış yerine sözü kullanmalarının yanı sıra, anne ile özdeşim yaparak daha sık konuşabilmeleri ile açıklanmaktadır.

Turiel'in (1983, s. 49) 502 lise öğrencisi üzerinde yapmış olduğu betimsel bir çalışmada, iletişim becerileriyle sosyo-ekonomik düzey ve yaş değişkenleri karşılaştırılmıştır. Etkili iletişim becerileri ölçeğinin kullanıldığı bu çalışmada, orta sosyo-ekonomik yapıyla yetişmiş çocukların iletişim becerilerinin diğerlerine göre daha

yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca bu çalışmada, öğrencilerin yaşlarıyla iletişim becerileri arasındaki ilişkiye bakıldığında, yaşları yüksek olan öğrencilerin diğerlerine göre belirgin olarak iletişim becerilerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir.

Prather ile Bostrom'un (1991, akt. Sağlam, s.51), lise öğrencileri üzerinde yürüttükleri çalışmanın grubunu 189 öğrenciden oluşmaktadır. Yürüttükleri bu çalışmada iletişim becerilerinde alt boyutu olan dinleme becerisi ile doğum sırası ve farklı bazı değişkenler arasındaki ilişki incelemiştir. Çalışma sonucunda ise, iki kardeş olan ailelerde ilk doğan çocukların uzun süreli olmayan ve gelişimi güzel dinlemeyi sonraki doğmuş olan çocuklara göre daha fazla yapmış oldukları tespit edilmiştir. Bu durum ikiden daha fazla çocuğa sahip olan ailelerde ise geçerliliğini kaybetmektedir. Bu çalışmada cinsiyet farklılıklarında kişiler arasında kurulan ilişkilerde etken olduğu belirlenmiştir. Bu duruma göre kızların daha etkili dinleme, yakın ilişki kurma, kendini açık bir biçimde ifade edebilme ve etkili geri dönüş verme becerilerine sahip oldukları gözlemlenmiştir. Bunun yanı sıra bu araştırmada yaş ilerledikçe (sosyal ilişkilerle ilgili uyarıcıların sıklığının artmasıyla) iletişim becerilerinin de artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Korkut (1996a), liseye devam eden öğrencilerin iletişim becerilerini değerlendirmede bazı değişkenlerin (cinsiyet, yaş, okul türü, annenin eğitim durumu ve mesleği, kardeş sayısı, sosyal destek gruplarını anlamak amacı ile ele alınan sorunları paylaşabildiği bireyler ve destek veren bireyler, iletişim grubu yapılması halinde katılım göstermeyi isteyip istememe) etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda ise kız öğrencilerin ve süper lisede öğrenimine devam edenlerin iletişim becerilerini daha pozitif bir biçimde değerlendirdikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca yaş olarak daha büyük olanların, sorunları ebeveynleri tarafından anlaşılır olan, anne babalarından ve çevresindeki kişilerden duygusal ve sosyal yönden destek gören, iletişim becerileriyle ilgili programlara gönüllü olarak katılım gösteren lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerinin diğer gruplarda olan öğrencilere göre daha olumlu olduğu belirlenmiştir.

Görür (2001), lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirme bazı değişkenlere göre inceleyerek araştırmasını yürütmüştür. Araştırma sonucunda öğrencilerin iletişim becerilerinin doğum sırası, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey ve sınıflarına göre manidar bir farklılık olduğunu tespit etmiştir.

Koser ve Barut(2020, s.1778) yürüttüğü çalışmada üniversite öğrencilerinin korkulu ve saplantılı ölçeklerinden elde edilen sonuçlar ile iletişim becerilerini değerlendirme envaterinden çıkan sonuçlar ile negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.4.3. Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Tatlıhoğlu (2012, s.2869)'da üniversite öğrencileri ile yürüttüğü çalışmada, kişilerin psikolojik iyi oluş düzeyini kardeş sayısına göre değerlendirildiğinde ise anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır. Doğan (2014, s.253)'ın 15-65 yaş aralığındaki 1007 kişi üzerinden yürüttüğü çalışmada katılan kişilerin psikolojik iyi oluş düzeyi ile yaş değişkeni arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonucunda ise bireylerin yaşa göre psikolojik iyi oluş düzeylerinin manidar bir biçimde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Kara(2014, s.73)'nın ortaokul öğrencileri üzerinde yürüttüğü çalışmada öğrencilerin psikolojik iyi oluş hallerini ekonomik düzeye göre incelemiştir. Bu araştırma sonucunda ise, maddi gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin, gelir düzeyi düşük olan öğrencilere göre daha bağımsız oldukları, bireysel gelişim seviyelerinin daha iyi olduğu, olumlu ilişkiler geliştirebildikleri ve daha yüksek öz kabul ile psikolojik iyi oluş haline sahip oldukları gözlemlenmiştir. Çevresel hâkimiyet ve yaşam amacı alt boyutlarında manidar bir fark saptanamamıştır.

Ülkemizde ergenlerin psikolojik iyi olma seviyeleri üzerine araştırmalar yürütülmüştür. Yapılan araştırmalar incelendiğinde ergenlerin psikolojik iyi olma halinin cinsiyet değişkenine göre farklılık olup olmadığı üzerine yürütülen çalışmalar mevcuttur. Ekti (2019, s.96)'nin yürüttüğü çalışmanın örneklemini 376 kız 225 erkek oluşturmaktadır. Psikolojik iyi oluş halinin alt boyutları cinsiyete göre değerlendirildiğinde özerklik ve cinsiyet arasında manidar bir ilişkinin olmadığı; kendini kabul ve çevresel hâkimiyet boyutunun cinsiyete göre erkeklerin lehine; bireysel gelişim, yaşam amacı ve diğer kişiler ile olumlu ilişkiler ve cinsiyet arasında kızların lehine manidar bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Bu konuyu içeren literatür incelendiğinde ise farklı bulgulara rastlamak mümkündür.

Aydın(2019, s.70)'ın yürütmüş olduğu çalışmada ergenlerin psikolojik iyi olma düzeylerinin ebeveynlerinin eğitim durumları ile bir ilişkisi olmadığı sonucuna

varılmıştır. Bu konu ile ilgili literatürde yapılan benzer araştırmalarda Hamurcu (2011, s.151), ergenler ile yürüttüğü araştırmada anne eğitim durumunun psikolojik iyi olma halinin diğerleri ile olumlu ilişki kurma, yaşam amaçları ve öz kabul alt boyutlarına etkisi ederken diğer alt boyutlarına herhangi bir etkisi olmadığı saptanmıştır.

Aydın(2019, s.87) yürüttüğü çalışmada ergen öğrencilerin psikolojik iyi olma durumlarını kardeş sayısına göre değerlendirmiştir. Çalışmanın sonucunda ise öğrencilerin psikolojik iyi oluş seviyelerinin kardeş sayılarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Ekti (2019, s.98)'nin yürüttüğü çalışmada 14 yaşında 109, 15 yaşında 207, 16 yaşında 168, 17 yaşında 109, 18 yaşında 8 öğrenci çalışma grubunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada öğrencilerin yaşlarına göre psikolojik iyi oluş düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda ise öğrencilerin yaşlarına göre psikolojik iyi olma düzeyleri arasında manidar bir fark olmadığı tespit edilmiştir.

Psikolojik iyi oluşun yaşam amaçları ve öz kabul boyutlarında cinsiyete göre kızlar lehine farklılık göstermesi Ryff (1989), Radler ve Ryff'in (2010), psikolojik iyi oluş durumlarının kızlar lehine olması sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Ryff ve Singer (2008, s.27) ergenlerin psikolojik iyi oluşun alt boyutlarında yaşam amaçları ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını incelemiştir. Bu araştırma sonucunda yaşam amaçları alt boyutu ile sınıf düzeyi arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna varmışlardır. Çalışmadaki elde edilen bu bulguya göre göre 9. sınıfa devam eden ergenlerin yaşam amaçları ile iyi oluş durumları 10. ve 11. Sınıftaki ergenlere göre anlamlı şekilde düşük olduğu belirlenmiştir. Bu durumda ergen öğrencilerin sınıf düzeyine göre lise 1. Sınıf olması sebebi ile netlik kazanmış olarak yaşam amacına sahip olamayacağı fakat sınıf düzeyi arttığında yaşam amaçlarını daha belirgin olarak düşünebildiği şeklinde ifade edilebilir. (hamurcu)

Al Jundy ve Talahmeh (2017) üniversite öğrencilerinin katılması ile yürütülen araştırmada psikolojik iyi oluş düzeylerini incelemek amacı ile çalışma yürütülmüştür. Yürütülen araştırma sonucunda üniversiteye devam eden öğrencilerin psikolojik iyi olma durumlarının orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra psikolojik iyi oluş düzeyi cinsiyet değişkenine göre değerlendirildiğinde ise kadınlar lehine bir farklılık gösterdiği, sosyo-ekonomik düzeye göre değerlendirildiğinde ise maddi gelir

düzeyi yüksek olan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim yerine göre incelendiğinde ise köyde yaşayan öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık gösterdiği saptanmıştır.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Yöntem bölümünde; araştırmanın modeli, araştırmanın yapıldığı çalışma grubu, çalışma grubundan toplanan veriler için kullanılan veri toplama araçları, toplanan verilere ilişkin sürecin işleyişi ve bu verilerin analizi yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stillerinin iletişim becerileri ve iyi oluş düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesine yönelik bu araştırmada tarama modellerinden “İlişkisel Tarama Modeli” esas alınmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da şu anda var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi hedefleyen araştırma yaklaşımlarıdır. Bu modelde önemli kısım, var olanı değiştirmeye çalışmadan inceleme yapabilmektir (Karasar, 2007, s.77). İlişkisel tarama modelleri, iki veya ikiden fazla sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ya da derecesini saptamayı amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2007, s.81).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 yıllarında Afyonkarahisar ili Dinar, Sandıklı ilçelerinde farklı ortaokullarda eğitim gören 10-14 yaş aralığındaki 664 öğrenci oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu belirlerken uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi çalışmayı yürüten kişinin kolaylıkla ulaşabileceği elemanları içine alır (Özen ve Gül, 2007; akt. Süngü-Acar, 2019, s.49).

2.3. Veri Toplama Araçları

Verileri toplamak için sosyo-demografik bilgilere erişmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu, bağlanma stillerini ölçmek için ‘Erken Ergenler Bağlanma Ölçeği’, iletişim becerilerini ölçmek için ‘İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ)’, iyi oluş düzeylerini ölçmek için ‘Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği’ kullanılmıştır.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu form araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi toplayabilmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu formda öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, kardeş sayıları, sınıf düzeyleri, anne eğitim durumları, baba eğitim durumlarına ilişkin bilgi toplanmaktadır.

2.3.2. Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği

Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği, ergenlerin bağlanma stillerini ölçmek amacıyla Koçak Delen (2003) tarafından geliştirilmiştir. Bu ölçek, 4'ü güvenli bağlanma, 4'ü kaçınan bağlanma ve 3'ü kaygılı bağlanmayı ölçmeye yönelik toplam 11 maddeden oluşmaktadır. Güvenli bağlanma ve kaçınan bağlanmadan alınabilecek puan 4-12, kaygılı bağlanmadan alınabilecek puan ise 3-9 arasında değişmektedir. Öğrenci hangi alt ölçekten en yüksek puanı alırsa o alt ölçeğin işaret ettiği bağlanma stiline sahip olarak değerlendirilmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışmalarında, iç tutarlık güvenirliği için Cronbach Alfa değeri, güvenli bağlanma alt ölçeği için .64, kaçınan bağlanma alt ölçeği için .58 ve kaygılı bağlanma alt ölçeği için .51'dir. Test-tekrar test güvenirliği katsayısı da güvenli bağlanma alt ölçeği için .76, kaçınan bağlanma alt ölçeği için .83 ve kaygılı bağlanma alt ölçeği için .90 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt ölçeklerle korelasyonu, güvenli bağlanma alt ölçeği için .51, kaçınan bağlanma alt ölçeği ile .61 ve kaygılı bağlanma alt ölçeği ile .51 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada, Cronbach Alfa değeri, güvenli bağlanma alt ölçeği için .71, kaçınan bağlanma alt ölçeği için .55 ve kaygılı bağlanma alt ölçeği için .48 bulunmuştur. Bu araştırmada erken ergenlerde bağlanma ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör çözümlenmesine uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett testi ile incelenmiştir. Örneklem uygunluğu için hesaplanan KMO değeri .73 şeklindedir.

2.3.3. İletişim Becerileri Ölçeği

Korkut (1996, s.21), tarafından geliştirilen ölçekte bireyler iletişim becerilerini değerlendirmektedir. Ölçek, “Hiçbir Zaman”, “Nadiren”, “Bazen”, “Sık Sık” ve “Her Zaman” şeklinde derecelendirilmiş beşli likert tipinde bir ölçektir. Toplam 25 maddelik ölçek, tek faktörden oluşmaktadır. Katılımcılar ölçekten en fazla 100 en az 0 puan alabilmektedir. Ölçekten ne kadar fazla puan alınırsa bireyin iletişim becerilerini o derece olumlu değerlendirdiği varsayılmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .80, test

tekrar test yöntemine göre güvenirlik katsayısı ise .76 olarak saptanmıştır. Araştırmada ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışması lise öğrencilerinde gerçekleştirilmiştir.

Köksal ve Çöğmen (2018, s.284) tarafından yapılan “Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme ve İletişim Becerileri” adlı çalışmada, ölçek 247 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre 2. Madde (%2) ve 25.Maddenin (%12) varyanslarının düşük olması sebebiyle çıkarılmış ve ölçek ortaokul öğrencileri için 23 madde olarak uygulanmıştır. Ölçeğin son halinden elde edilen verilere göre ölçeğin Cronbach alfa katsayısı .88 olarak bulunmuş ve ortaokul öğrencileri için güvenilir ve geçerli bir ölçek olduğu belirtilmiştir.

2.3.4. Stirling Çocuklar İçin Duygusal ve Psikolojik İyi Olma Ölçekleri (SÇDPIO)

Liddle ve Carter (2015, s.174) tarafından 8-15 yaş arası çocukların duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen, 12 maddelik “Asla (1) ile Her zaman (5)” arasında derecelendirilen 5’ li likert modeline uygun bir ölçektir. Ölçekte ters madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar çocuklar için yüksek düzeyde duygusal ve psikolojik iyi oluş’u göstermektedir. Ölçeğin Akın, Yılmaz, Özen, Raba ve Özhan (2016, s.76) tarafından gerçekleştirilen Türkçe’ye uyarlama çalışmaları için yapılan doğrulayıcı faktör analizinde tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür. Ölçeğin madde toplam korelasyon katsayıları .57 ile .73 arasında sıralanmış; Cronbach-Alpha iç tutarlık katsayısı .90 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama Süreci

Çalışmanın uygulama aşamasına geçilmeden önce Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği, İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Stirling Çocuklar için Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş Ölçeği geliştiricilerinden, ölçeklerin araştırmada kullanılmasına yönelik gerekli izinler alınmıştır. Bununla birlikte, Ufuk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan araştırma için gerekli olan ‘Etik Kurul Belgesi’ alınmıştır (EK-5). Daha sonra uygulamanın yapılacağı Afyon İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gerekli iznin alınmasının (Ek-4) ardından belirlenen okulların yöneticileri ile iletişim kurularak, anket formlarını içeren çevrimiçi anket uygulama linki öğrencilere ulaştırılmıştır. Öğrencilere gönderilen çevrimiçi anketin içeriği önce onam formu, ardında Kişisel Bilgi Formu daha sonra sırasıyla Erken

Ergenlerde Bağlanma Ölçeği, İletişim Becerileri Değerlendirme, Stirling Çocuklar İçin Duygusal Psikolojik İyi Olma Ölçeklerini içerecek biçimde oluşturulmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizi bilgisayar ortamında yapılmıştır. Veri kontrolü yapılmış ve hatalı girilen veriler anket formuna göre düzeltilmiştir. Araştırma verilerinin istatistiksel analizi IBM SPSS 22. paket programında yapılmıştır. Kategorik ölçümler de sayı ve yüzde kullanılmıştır. Araştırma verilerinin geçerlik ve güvenilirlik testi ile faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca araştırma verileri testi ve Kolmogorov-Smirnov ile Skewness ve Kurtosis testi ile normal dağılım göstermediği saptanmıştır. Normal dağılıma uymayan verilerin analizinde non-parametrik testler kullanılmıştır. İkili gruplar arasında sayısal ölçümlerin karşılaştırılmasında Mann-Whitney U, ikiden fazla grubun sayısal ölçümlerinin genel karşılaştırılmasında ise Kruskal-Wallis H testi kullanılmıştır. Erken ergenlerde bağlanma ölçeğinin alt boyutlarından güvenli bağlanmanın puanı kaçınan ve kaygılı bağlanmadan yüksekse o katılımcıya güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanmanın puanı güvenli bağlanmadan yüksekse korkulu olarak kategorik değişken yapılmıştır. Buna göre kategorik değişkenlerin gruplar arası karşılaştırılmasında Pearson ki-kare testi kullanılmıştır. İki boyut arasındaki ilişki durumuna bakmak için Spearman korelasyon testine bakılmıştır. Ayrıca bağımlı değişkenin bağımsız değişkenler üzerindeki etkisi için ise çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde katılımcılardan elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analizler sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ait yorumlar sunulmuştur.

3.1. Verilerin Güvenirliğine İlişkin İstatistikler

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliğine ilişkin bilgiler verilmiştir. Güvenirlik analizinin amacı, verilerin rastsallığını ölçmektir. Ölçeğe verilen cevaplar rastgele dağılım gösteriyorsa anket sorularının güvenilir olduğuna karar verilir. Güvenirlik analizi araştırmaların güvenilirliğini, tesadüfiliğini ve tutarlılığını test etmekte kullanılmaktadır. Sonucun güvenilir olup olmadığına Cronbach's Alfa değerine bakılarak karar verilir.

Güvenirlik testi sonuçlarına göre erken ergenlerde bağlanma ölçeğinde yer alan 11 maddenin güvenilirlik durumuna bakıldığında madde toplam korelasyon değerleri 0,283-0,693 arasında değişmekte olup madde toplam korelasyonu 0,250'in altında değer alan herhangi bir madde gözlenmemiştir. Bu 11 madde üzerinden elde edilen erken ergenlerde bağlanma ölçeğinin bu çalışma için güvenilirliği 0,707 olarak elde edilmiş ve ölçeğin oldukça güvenilir olduğu saptanmıştır. İletişim becerileri değerlendirme ölçeğinde ise yer alan 23 maddenin güvenilirlik durumuna bakıldığında madde toplam korelasyon değerleri 0,632-0,809 arasında değişmekte olup madde toplam korelasyonu 0,250'in altında değer alan herhangi bir madde gözlenmemiştir. Bu 23 madde üzerinden elde edilen iletişim becerileri değerlendirme ölçeğinin bu çalışma için güvenilirliği 0,967 olarak elde edilmiş ve ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu saptanmıştır. Duygusal ve psikolojik iyi oluş ölçeğinde yer alan 12 maddenin güvenilirlik durumuna bakıldığında madde toplam korelasyon değerleri 0,684-0,832 arasında değişmekte olup madde toplam korelasyonu 0,250'in altında değer alan herhangi bir madde gözlenmemiştir. Bu 12 madde üzerinden elde edilen duygusal ve psikolojik iyi oluş ölçeğinin bu çalışma için güvenilirliği 0,952 olarak elde edilmiş ve ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu saptanmıştır.

3.2. Çalışma Grubuna İlişkin Betimsel İstatistikler

Bu başlık altında araştırma verilerine yönelik betimsel istatistiksel analizlere yer verilmektedir.

Tablo 1.
Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyet, Sınıf Düzeyi, Yaş, Kardeş Sayısı, Anne Eğitim Durumları ve Baba Eğitim Durumlarına Göre Sayısal Dağılımları

Demografik Özellikler	N	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kız	309	46,5
Erkek	355	53,5
Toplam	664	100,0
Sınıf Düzeyi		
5.Sınıf	146	22,0
6.Sınıf	165	24,8
7.Sınıf	148	22,3
8.Sınıf	205	30,9
Toplam	664	100,0
Yaş		
10 yaşında	11	1,7
11 yaşında	168	25,3
12 yaşında	149	22,4
13 yaşında	192	28,9
14 yaşında	144	21,7
Toplam	664	100,0
Kardeş Sayısı		
Yok	90	13,6
1	259	39,0
2	201	30,3
3 ve üstü	114	17,2
Toplam	664	100,0
Anne Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	128	19,3
İlkokul mezunu	133	20,0
Ortaokul mezunu	236	35,5
Lise mezunu	160	24,1
Toplam	657	98,9
Kayıp veri	7	1,1
Toplam	664	100,0
Baba Eğitim Durumu		
Okur-yazar değil	85	12,8
İlkokul mezunu	103	15,5
Ortaokul mezunu	269	40,5
Lise mezunu	201	30,3
Toplam	658	99,1
Kayıp veri	6	,9
Toplam	664	100,0

Çalışma grubu cinsiyete göre sınıflandırıldığında Tablo 1’de ifade edildiği gibi (%46,5’i) 309 kişi ile kız öğrenciler tarafından oluşturulurken, (%53,5) ise 355 erkek öğrenci tarafından oluşmuştur.

Araştırmaya katılan öğrenciler yaşa göre sınıflandırıldığında Tablo 1’de ifade edildiği gibi (%1,7)’si 10 yaşında olan 11 öğrenci, (%25,3)’ü 11 yaşında olan 168 öğrenci, (%22,4)’ü 12 yaşında olan 149 öğrenci, (%28,9)’u 13 yaşında olan 192 öğrenci, (%21,7)’si 14 yaşında olan 144 öğrenci katılım sağlamıştır.

Çalışma grubu öğrencilerin sınıf düzeyine göre sınıflandırıldığında, Tablo 1’de ifade edildiği gibi (%22,0)’si beşinci sınıfta olan 146 kişi, (%24,8)’i altıncı sınıfta olan 165 kişi, (%22,3)’ü yedinci sınıfta olan 148 kişi ve (%30)’u sekizinci sınıfta olan 205 kişinin katılımıyla oluşmuştur.

Araştırmaya katılan öğrenciler yaşa göre sınıflandırıldığında Tablo 1’de ifade edildiği (%13,6)’sı 90 öğrenci, (%39,0)’sı 259 kişi, (%30,3)’ü 201 öğrenci, (%17,2)’si 114 öğrenci katılım sağlamıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrenciler annelerinin eğitim durumuna göre sınıflandırıldığında, Tablo 5’de yer aldığı üzere (%19,3)’nü oluşturan 128 kişinin annesi okur yazar değil, (%20,0)’ni oluşturan 133 kişinin annesi ilkökul eğitimi tamamlamış, (%35,5)’ini oluşturan 236 kişinin annesi ortaokul eğitimi tamamlamış, %24,1’ni oluşturan 160 kişinin annesi lise eğitimi tamamlamıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğrenciler babalarının eğitim durumuna göre sınıflandırıldığında, Tablo 1’de yer aldığı üzere (%6)’sını oluşturan 3 kişinin babası okur yazal değil, (%15,7)’sini oluşturan 80 kişinin babası ilkökul eğitimi tamamlamış, (%23,7)’sini oluşturan 121 kişinin babası ortaokul eğitimi tamamlamış, (%37,4)’ünü oluşturan 1915 kişinin babası lise eğitimi tamamlamış ve (%22,7)’sini oluşturan 116 kişinin babası ise üniversitelerin herhangi bir programından mezun olmuştur.

3.3. Verilerin Normallik Analizleri

Bu başlık altında araştırma verilerine yönelik normallik analizlere yer verilmektedir.

Tablo 2.
Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeğinin Güvenli, Kaçınan, Kaygılı Bağlanma Alt Boyutuna Göre Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	Çarpıklık-Basıklık	Standart Hata
Güvenli Bağlanma	-,535 -,839	,095 ,189
Kaçınan Bağlanma	1,257 1,286	,095 ,189
Kaygılı Bağlanma	,595 -,426	,095 ,189

Araştırmaya katılan öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma ölçeğinin güvenli bağlanma alt boyutu ile ilgili sorularının yer aldığı normallik testi ve tanımlayıcı istatistikleri Tablo 2’de gösterilmiştir. Verilerin normalliğinin belirlenebilmesi için yukarıda bulunan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov Testinden verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak amacıyla bakılması gerekir.

Kolmogorov-Smirnovsig. değerine bakıldığında anlamlı çıktığı ($p<0,05$) görülmektedir. Normallik testinde sig. değerinin anlamlı çıkması istenen bir durum değildir. Bu durum teste tabi tutulan verilerin normal dağılmadığını söylemektedir. Sosyal bilimlerde SPSS anket soruları Likert ölçekli sorular olduğundan dolayı değerlerin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için ikinci tabloda bulunan Skewness değeri ve Kurtosis değerine (basıklık ve çarpıklık kat sayıları) bakılması gerekmektedir. Çarpıklık ve basıklık katsayıları $\pm 1,5$ değerleri arasında olduğunda değerler normal kabul edilebilir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin hepsi $\pm 1,5$ değeri arasında bulunmamasından dolayı erken ergenlerde bağlanma ölçeği sorularının normal dağılmadığı görülmüştür. Analizlere non-parametrik testler uygulanacağı saptanmıştır.

Tablo 3.
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğine Göre Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

		Standart Hata
Çarpıklık	-,764	,095
Basıklık	-,052	,189

Araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerileri ölçeği ile ilgili sorularının yer aldığı normallik testi ve tanımlayıcı istatistikleri Tablo 3’de gösterilmiştir. Verilerin normalliğinin belirlenebilmesi için yukarıda bulunan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov Testinden verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak amacıyla bakılması gerekir.

Kolmogorov-Smirnovsig. değerine bakıldığında anlamlı çıktığı ($p<0,05$) görülmektedir. Normallik testinde sig. değerinin anlamlı çıkması istenen bir durum değildir. Bu durum teste tabi tutulan verilerin normal dağılmadığını söylemektedir. Sosyal bilimlerde SPSS anket soruları Likert ölçekli sorular olduğundan dolayı değerlerin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için ikinci tabloda bulunan Skewness değeri ve Kurtosis değerine (basıklık ve çarpıklık kat sayıları) bakılması gerekmektedir.

Çarpıklık ve basıklık katsayıları $\pm 1,5$ değerleri arasında olduğunda değerler normal kabul edilebilir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin hepsi $\pm 1,5$ değeri arasında bulunmamasından dolayı iletişim becerileri ölçeği sorularının normal dağılmadığı görülmüştür. Analizlere non-parametrik testler uygulanacağı saptanmıştır.

Tablo 4.
Psikolojik İyi Oluşa Göre Basıklık ve Çarpıklık Katsayıları

		Standart Hata
Çarpıklık	-,370	,095
Basıklık	-,472	,189

Araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş ölçeği ile ilgili sorularının yer aldığı normallik testi ve tanımlayıcı istatistikleri Tablo 4’de gösterilmiştir. Verilerin normalliğinin belirlenebilmesi için yukarıda bulunan tek örneklem Kolmogorov-Smirnov Testinden verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlamak amacıyla bakılması gerekir.

Kolmogorov-Smirnovsig. değerine bakıldığında anlamlı çıktığı ($p<0,05$) görülmektedir. Normallik testinde sig. değerinin anlamlı çıkması istenen bir durum değildir. Bu durum teste tabi tutulan verilerin normal dağılmadığını söylemektedir. Sosyal bilimlerde SPSS anket soruları Likert ölçekli sorular olduğundan dolayı değerlerin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için ikinci tabloda bulunan Skewness değeri ve Kurtosis değerine (basıklık ve çarpıklık kat sayıları) bakılması gerekmektedir.

Çarpıklık ve basıklık katsayıları $\pm 1,5$ değerleri arasında olduğunda değerler normal kabul edilebilir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin hepsi $\pm 1,5$ değeri arasında bulunmamasından dolayı duygusal ve psikolojik iyi oluş ölçeği sorularının normal dağılmadığı görülmüştür. Analizlere non-parametrik testler uygulanacağı saptanmıştır.

3.4. Alt Problemler

3.4.1. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri Cinsiyete, Yaşa, Sınıf Düzeyine, Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farka İlişkin Bulgular

Katılımcıların bağlanma stillerinden güvenli ve korkulu bağlanmaya göre cinsiyete, yaşa, sınıf düzeyine, kardeş sayısına, anne ve baba eğitim durumuna göre değişiminin ortaya konması amacıyla uygulanan kategorik değişkenlerin gruplar arası karşılaştırılmasında Pearson ki-kare testinden elde edilen veriler tablo 5'te sunulmuştur. Elde edilen sonuca göre araştırmaya katılan öğrencilerin bağlanma stillerinden güvenli ve korkulu bağlanmaya göre yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Fakat araştırmaya katılan öğrencilerden güvenli ve korkulu bağlanma ile cinsiyet değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Tablo 5.
Katılımcıların Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeğindeki Bağlanma Stillerinden Güvenli ve Korkulu ile Bazı Sosyodemografik Özelliklerle İlgili Ki-kare Testlerin Dağılımı

Değişkenler		Erken Ergenlerde Bağlanma Stilleri				p
		Güvenli n (%)	Korkulu n (%)	χ^2	sd	
Cinsiyet	Kız	223 (%46,1)	86 (%47,8)	3,187	1	0,074
	Erkek	261 (%53,9)	94 (%52,2)			
Yaş	10 yaş	8 (%1,7)	3 (%1,7)	13,530	3	p<0,001
	11 yaş	125 (%25,8)	43 (%23,9)			
	12 yaş	114 (%23,6)	35 (%19,4)			
	13 yaş	146 (%30,2)	46 (%25,6)			
	14 yaş	91 (%18,8)	53 (%29,4)			
Sınıf	5.sınıf	105 (%21,7)	41 (%22,8)	150,352	4	p<0,001
	6.sınıf	128 (%26,4)	37 (%20,6)			
	7.sınıf	113 (%23,3)	35 (%19,4)			
	8.sınıf	138 (%28,5)	67 (%37,2)			
Kardeş Sayısı	Yok	64 (%13,2)	26 (%14,4)	110,566	3	p<0,001
	1 kardeş	197 (%40,7)	62 (%34,4)			
	2 kardeş	156 (%32,2)	45 (%25,0)			
	3 ve üstü kardeş	67 (%13,8)	47 (%26,1)			
Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	79 (%16,4)	49 (%28,2)	45,399	3	p<0,001
	İlkokul mezunu	89 (%18,4)	44 (%25,3)			
	Ortaokul mezunu	182 (%37,7)	54 (%31,0)			
	Lise mezunu	133 (%27,5)	27 (%15,5)			
Baba Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	57 (%11,8)	28 (%16,1)	135,897	3	p<0,001
	İlkokul mezunu	65 (%13,4)	38 (%21,8)			
	Ortaokul mezunu	195 (%40,3)	74 (%42,5)			
	Lise mezunu	167 (%34,5)	34 (%19,5)			

* $p<0,05$

3.4.2. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin İletişim Becerileri Cinsiyete, Yaşa, Sınıf Düzeyine, Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farka İlişkin Bulgular

Mann-Whitney U testi değerleri tablo 6’da görülmektedir. Kız öğrencilerin iletişim becerileri $308,86 \pm 95437,50$ iken erkek öğrencilerin iletişim becerileri $353,08 \pm 125342,50$ olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p=0,003$, $p<0,05$). Yani, öğrencilerin cinsiyetleri ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmakta ve her cinsiyet grubundan öğrencinin iletişim beceri algıları farklı düzeydedir. Erkek öğrencilerin iletişim becerileri, kız öğrencilerin iletişim becerilerinden daha yüksektir denilebilir.

Tablo 6.
Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Önemlilik Testi
Kız	309	308,86	95437,50	$Z=-2,963$
Erkek	355	353,08	125342,50	$p= 0,003^*$

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 7’de görülmektedir. 10 yaşında olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 350,32, 11 yaşında olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 333,99, 12 yaşında olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 336,18 iken 13 yaşında olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 322,16 ve 14 yaşında olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 339,37 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($p=0,924$, $p>0,05$). Yani, öğrencilerin yaşları ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmamakta ve her yaş grubundan öğrencinin iletişim becerileri aynı düzeydedir.

Tablo 7.
Katılımcıların Yaşlarına Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Yaş	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi
10 Yaş	11	350,32	Chi-Square =,903 p= 0,924
11 Yaş	168	333,99	
12 Yaş	149	336,18	
13 Yaş	192	322,16	
14 Yaş	144	339,37	

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 8’de görülmektedir. 5.sınıfta eğitim gören öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 331,15, 6.sınıfta eğitim gören öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 345,10, 7.sınıfta eğitim gören öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 310,01 iken 8.sınıfta eğitim gören öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 339,55 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,387$, $p>0,05$). Yani, öğrencilerin sınıf düzeyler ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmamakta ve her sınıf düzeyi grubundan öğrencinin iletişim becerileri aynı düzeydedir.

Tablo 8.
Katılımcıların Sınıf Düzeylerine Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi
5.Sınıf	146	331,15	Chi-Square =3,031 p= 0,387
6.Sınıf	165	345,10	
7.Sınıf	148	310,01	
8.Sınıf	205	339,55	

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 9’da görülmektedir. Kardeşi olmayan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 295,48, 1 kardeşi olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 336,74, 2 kardeşi olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 357,16 iken 3 ve üstü kardeşi olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 308,62 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,036$, $p<0,05$). Yani, öğrencilerin kardeş sayısı ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmakta ve her kardeş sayısı grubundan öğrencinin iletişim becerileri aynı düzeydedir. Bu farklılık durumunun belirlenebilmesi için games-howel testi sonuçlarına bakıldığında ise 2 kardeşi olan öğrencilerin iletişim

becerileri kardeşi olmayan öğrencilerin iletişim becerilerinden daha yüksektir denilebilir.

Tablo 9.
Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Kardeş Sayısı	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi	Farklılık
Yok	90	295,48	Chi-Square	
1	259	336,74	=8,572	Yok-2
2	201	357,16	p= 0,036	
3 ve üstü	114	308,62		

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 10'da görülmektedir. Annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 319,13, annesi ilkököl mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 288,51, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 337,29 iken annesi lise mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 358,32 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. ($p=0,014$, $p<0,05$). Yani, öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmakta ve her anne eğitim durumu grubundan öğrencinin iletişim becerileri farklı düzeydedir. Bu farklılık durumunun belirlenebilmesi için games-howel testi sonuçlarına bakıldığında ise annesi ilkököl mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri annesi lise mezunu olan öğrencilerin iletişim becerilerinden daha düşüktür denilebilir.

Tablo 10.
Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Anne eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi	Farklılık
Okur-Yazar	128	319,13	Chi-Square	İlkokul-lise
Değil			=10,673	
İlkokul	133	288,51	p= 0,014*	
Ortaokul	236	337,29		
Lise	160	358,32		

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 11’de görülmektedir. Babası okur-yazar olmayan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 303,88, Babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 271,46, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 338,28 iken babası lise mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri sıra ortalaması 358,33 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatiks l olarak anlamlı bulunmuştur. ($p=0,001$, $p<0,05$). Yani,  ğrencilerin babalarının eğitim durumları ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmakta ve her baba eğitim durumu grubundan öğrencinin iletişim becerileri farklı düzeydedir. Bu farklılık durumunun belirlenebilmesi için games-howel testi sonuçlarına bakıldığın da ise babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin iletişim becerileri babası lise mezunu olan öğrencilerin iletişim beceriler daha düşüktür denilebilir.

Tablo 11.
Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna Göre İletişim Becerileri Arasındaki Farklı İlişkin Bulgular

Baba Eğitim Durum	N	Sıra Ortalaması	�nemlilik Testi	Farklılık
Okur-Yazar Değil	85	303,88	Chi-Square =16,352 $p= 0,001^*$	İlkokul-lise
İlkokul	103	271,46		
Ortaokul	269	338,28		
Lise	201	358,33		

3.4.3. Ortaokul Dönemi  ğrencilerinin Psikolojik İyi Oluşlarının Cinsiyete, Yaşa, Sınıf Düzeyine, Anne ve Baba Eğitim Durumuna Göre Farklı İlişkin Bulgular

Mann-Whitney U testi değerleri tablo 12’de görülmektedir. Kız  ğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri $321,08\pm99213,00$ iken erkek öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri $342,44\pm121567,00$ olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatiks l olarak anlamlı bulunmamıştır. ($p=0,0152$, $p>0,05$). Yani,  ğrencilerin cinsiyetleri ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında farklılık oluşmamakta ve her cinsiyet grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri aynı düzeydedir.

Tablo 12.
Katılımcıların Psikolojik İyi Oluşlarının Cinsiyetleri ile Aralarındaki Farklılık Testleri

Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Önemlilik Testi
Kız	309	321,08	99213,00	Z=-1,432
Erkek	355	342,44	121567,00	p= 0,152

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 13’de görülmektedir. 10 yaşında olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 317,14, 11 yaşında olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 359,40, 12 yaşında olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 346,82 iken 13 yaşında olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 313,70 ve 14 yaşında olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 312,55 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. ($p=0,107$, $p>0,05$). Yani, öğrencilerin yaşları ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında farklılık oluşmamakta ve her yaş grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri aynı düzeydedir

Tablo 13.
Katılımcıların Yaşlarına Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Yaş	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi
10 Yaş	11	317,14	
11 Yaş	168	359,40	Chi-Square =
12 Yaş	149	346,82	7,615
13 Yaş	192	313,70	p= 0,107
14 Yaş	144	312,55	

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 14’de görülmektedir. 5.sınıfta eğitim gören öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 346,41, 6.sınıfta eğitim gören öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 356,59, 7.sınıfta eğitim gören öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 303,12 iken 8.sınıfta eğitim gören öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 324,41 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,065$, $p>0,05$). Yani, öğrencilerin sınıf düzeyleri ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında farklılık

oluşmamakta ve her sınıf düzeyi grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri aynı düzeydedir.

Tablo 14.
Katılımcıların Sınıf Düzeylerin Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi
5.Sınıf	146	346,41	Chi-Square = 7,216 p= 0,065
6.Sınıf	165	356,59	
7.Sınıf	148	303,12	
8.Sınıf	205	324,41	

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 15’de görülmektedir. Kardeşi olmayan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 330,18, 1 kardeşi olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 323,04, 2 kardeşi olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 351,09 iken 3 ve üstü kardeşi olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 323,06 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,422$, $p>0,05$). Yani, öğrencilerin kardeş sayısı ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında farklılık oluşmamakta ve her kardeş sayısı grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri aynı düzeydedir.

Tablo 15.
Katılımcıların Kardeş Sayılarına Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Kardeş Sayısı	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi	Farklılık
Yok	90	330,18	Chi-Square = 2,810 p= 0,422	
1	259	323,04		
2	201	351,09		
3 ve üstü	114	323,06		

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 21’de görülmektedir. Annesi okur-yazar olmayan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 324,85, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 299,38, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 332,03, iken annesi lise mezunu olan öğrencilerin

duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 352,48 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 önem düzeyinde anlamlı bulunmamıştır ($p=0,121$, $p>0,05$). Yani, öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında farklılık oluşmamakta ve her anne eğitim durumu grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyi aynı düzeydedir.

Tablo 16.
Katılımcıların Anne Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Anne eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi	Farklılık
Okur-Yazar	128	324,85	Chi-Square = 5,815 $p= 0,121$	
Değil				
İlkokul	133	299,38		
Ortaokul	236	332,03		
Lise	160	352,48		

Kruskal-Wallis testi değerleri tablo 16’da görülmektedir. Babası okur-yazar olmayan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 337,04, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 268,96, babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 330,40, iken babası lise mezunu olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri sıra ortalaması 356,14 olarak elde edilmiştir. Ortalamalar arası gözlenen fark 0,05 istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,002$, $p<0,05$). Yani, öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında farklılık oluşmakta ve her baba eğitim durumu grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyi farklı düzeydedir. Bu farklılık durumunun belirlenebilmesi için games-howel testi sonuçlarına bakıldığında ise babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha düşüktür denilebilir.

Tablo 17.
Katılımcıların Baba Eğitim Durumuna Göre Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Baba Eğitim Durumu	N	Sıra Ortalaması	Önemlilik Testi	Farklılık
Okur-Yazar	85	337,04	Chi-Square = 14,553 p= 0,002*	İlkokul-ortaokul
Değil				
İlkokul	103	268,96		
Ortaokul	269	330,40		
Lise	201	356,14		

Katılımcıların bağlanma stillerinden güvenli ve korkulu bağlanmanın iletişim becerileri değerlendirme ölçeğine ve psikolojik iyi oluşa göre değişiminin ortaya konması amacıyla uygulanan Mann-Whitney U testinden elde edilen ve tablo 17’de sunulduğu üzere iletişim için güvenli olan öğrencilerin iletişim ortalaması 373,36±180704 iken korkulu olan öğrencilerin iletişim ortalaması 222,64±40076 olarak elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda güvenli ve korkulu bağlanma ile iletişim becerileri değerlendirme ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur (Sig.<0,001, p>0,05). Buna göre çalışmaya katılan erken ergenlerin iletişime göre bağlanma stillerinden güvenli ve korkulu arasında fark olduğu ortaya konulmuştur. Psikolojik iyi oluş için güvenli bağlanmaya sahip olan öğrencilerin psikolojik iyi oluş ortalaması 378,62±183252 iken korkulu bağlanmaya sahip öğrencilerin psikolojik ortalaması 208,49±37528 olarak elde edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda güvenli ve korkulu bağlanma ile psikolojik iyi oluş ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur (Sig.<0,001, p>0,05). Buna göre çalışmaya katılan öğrencilerin psikolojik iyi oluşa göre göre bağlanma stillerinden güvenli ve korkulu bağlanma arasında fark olduğu ortaya konulmuştur.

Tablo 18.
Katılımcıların İletişim Becerileri ve Duygusal-Psikolojik İyi Oluşa Göre Bağlanma Stilleri Arasındaki Farka İlişkin Bulgular

Ölçek	Erken Ergen	N	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	Önemlilik Testi
İletişim	Güvenli	484	373,36	180704	Z=-9,001
	Korkulu	180	222,64	40076	p<0,001
Psikolojik	Güvenli	484	378,62	183252	Z=-10,165
	Korkulu	180	208,49	37528	p<0,001

3.4.3. Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri (Güvenli, Güvensiz, Kaygılı), İletişim Becerileri ve Psikolojik İyi Oluşlarının Korelasyon Analizi Sonuçları

Korelasyonel analiz iki ya da daha çok değişkenin aralarındaki ilişkileri inceleyen analizdir. Aralarındaki ilişkiler incelenirken değişkenlere müdahale edilmemektedir. Korelasyon analizleri sadece değişkenlerin birlikte değişimlerini inceler. Değişkenler arasındaki ilişkilerin açığa çıkarılmasında ve bu ilişkilerin düzeylerinin belirlenmesinde kullanılır (Büyüköztürk vd., 2012, ss. 184-185). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma, iletişim becerileri ve duygusal ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin (n: 663) aşağıda Tablo 23’de gösterilmiştir.

Tablo 19.
Erken Ergenlerde Bağlanmanın Alt Boyutları, İletişim Becerileri, Sosyal ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki Korelasyon Analizi

	Güvenli Bağlanma	Kaçınan Bağlanma	Kaygılı Bağlanma	İletişim Becerileri	Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş
Güvenli Bağlanma	1	-,228** ,000	-,448** ,000	,440** ,000	,496** ,000
Kaçınan Bağlanma		1	,425** ,000	-,347** ,000	-,299** ,000
Kaygılı Bağlanma			1	-,333** ,000	-,470** ,000
İletişim Becerileri				1	,650** ,000
Duygusal ve Psikolojik İyi Oluş					1

Anlamlılık 0.01 düzeyinde değerlendirilmiştir. ** r: Spearman korelasyon katsayısı

Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma arasında ($r=-,228$) negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı düşük dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma arasında tam olarak olmasa da ters orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma artıkça öğrencilerin erken

ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma da azalış gösterecektir. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma arasında ($r=-,448$) negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma arasında ters orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma artıkça öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma da azalış gösterecektir. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma arasında ($r=,425$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma arasında doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma artıkça öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma da artış gösterecektir.

Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile iletişim becerileri arasında ($r=,440$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile öğrencilerin iletişim becerileri arasında doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma artıkça öğrencilerin iletişim becerileri de artış gösterecektir. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile iletişim becerileri arasında ($r=-,347$) negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile öğrencilerin iletişim becerileri arasında ters orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma artıkça öğrencilerin iletişim becerileri de azalış gösterecektir. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma ile iletişim becerileri arasında ($r=-,333$) negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma ile öğrencilerin iletişim becerileri arasında ters orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde

bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma artıkça öğrencilerin iletişim becerileri de azalış gösterecektir.

Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ($r=,496$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma artıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de artış gösterecektir. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ($r=-,347$) negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ters orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma artıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de azalış gösterecektir. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ($r=-,470$) negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,001$). Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma ile öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ters orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma artıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de azalış gösterecektir.

Öğrencilerin iletişim becerileri ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ($r=,650$) pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır ($p<0,01$). Öğrencilerin iletişim becerileri ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında da doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin iletişim becerileri artıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de artış gösterecektir.

3.4.4. Değişkenler Arası Regresyon Analizine İlişkin Veriler

Erken ergenlerde bağlanmanın iletişim becerileri üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 19'da yer almaktadır.

Tablo 20.
Erken Ergenlerde Bağlanmanın İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisine İlişkin
Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	P
(Sabit)	3,079	0,193		15,943	0,000
Güvenli Bağlanma	0,549	0,052	0,396	10,564	0,000
Kaçınan Bağlanma	-0,404	0,072	-0,210	-5,570	0,000
Kaygılı Bağlanma	-0,057	0,064	-0,037	-0,899	0,369
Bağımlı Değişken: İletişim Becerileri					
R= 0,503	R ² = 0,253	F= 74,541	p<0,001		

Tablo 19'a bakıldığında erken ergenlerde bağlanmanın iletişim becerileri üzerindeki etkisini gösteren regresyon analizinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (F=74,541; p<0,001). Erken ergenlerde bağlanma alt boyutlarından güvenli bağlanma boyutunun (p<0,001, p<0,05) ve kaçınan bağlanma boyutunun (p<0,001, p<0,05) iletişim becerileri üzerinde anlamlı etkisi bulunurken; kaygılı bağlanma boyutunun (p=0,369, p>0,05) iletişim becerileri üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır.

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene olan etkisini gösteren regresyon katsayısı olan R değeri 0,503 bulunmuştur. Erken ergenlerde bağlanma alt boyutlarından güvenli ve kaçınan bağlanma boyutlarının iletişim becerileri üzerindeki değişimini açıklayan R² değeri ise 0,253 olarak ölçülmüştür.

Tablo 19'da görüldüğü gibi modelin β katsayısı güvenli bağlanma boyutu için 0,396, kaçınan bağlanma boyutu için -0,210 olarak hesaplanmıştır. Boyutların β katsayıları değerlendirildiğinde güvenli bağlanma boyutunun iletişim becerilerini pozitif yönde etkilerken; kaçınan bağlanma boyutunun iletişim becerilerini negatif yönde etkilediği görülmektedir.

Erken ergenlerde bağlanmanın duygusal ve psikolojik iyi olmanın üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçları Tablo 20'de yer almaktadır.

Tablo 21.
Erken Ergenlerde Bağlanmanın Duygusal ve Psikolojik İyi Olmanın Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımsız Değişkenler	B	Standart Hata	Beta	t	P
(Sabit)	3,013	0,190		15,900	0,000
Güvenli Bağlanma	0,560	0,051	0,389	10,981	0,000
Kaçınan Bağlanma	-0,144	0,071	-0,072	-2,026	0,043
Kaygılı Bağlanma	-0,407	0,063	-0,253	-6,490	0,000
Bağımlı Değişken: Duygusal ve Psikolojik İyi Olma					
R= 0,578 R ² = 0,334 F= 110,352 p<0,001					

Tablo 20'ye bakıldığında erken ergenlerde bağlanmanın duygusal ve psikolojik iyi olmanın üzerindeki etkisini gösteren regresyon analizinde kurulan modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (F=110,352; p<0,001). Erken ergenlerde bağlanma alt boyutlarından güvenli bağlanma boyutunun (p<0,001, p<0,05), kaçınan bağlanma boyutunun (p=0,043, p<0,05) ve kaygılı bağlanma boyutunun (p<0,001, p<0,05) duygusal ve psikolojik iyi olmanın üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi bulunmaktadır.

Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkene olan etkisini gösteren regresyon katsayısı olan R değeri 0,578 bulunmuştur. Erken ergenlerde bağlanma alt boyutlarından güvenli, kaçınan ve kaygılı bağlanma boyutlarının duygusal ve psikolojik iyi olmanın üzerindeki değişimini açıklayan R² değeri ise 0,334 olarak ölçülmüştür.

Tablo 20'de görüldüğü gibi modelin β katsayısı güvenli bağlanma boyutu için 0,389, kaçınan bağlanma boyutu için -0,072 ve kaygılı bağlanma boyutu için -0,253 olarak hesaplanmıştır. Boyutların β katsayıları değerlendirildiğinde güvenli bağlanma boyutunun duygusal ve psikolojik iyi olmanın pozitif yönde etkilerken; kaçınan ve kaygılı bağlanma boyutunun duygusal ve psikolojik iyi olmanın negatif yönde etkilediği görülmektedir

Tablo 22.
Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeğindeki Güvenli ve Korkulu Bağlanmanın
İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğine ve Psikolojik İyi Oluşa Göre Çarpıklık
ve Basıklık Katsayıları

İletişim		Standart Hata		
Güvenli	Çarpıklık	-,989	,111	
	Basıklık	,753	,222	
		Standart Hata		
Korkulu	Çarpıklık	-,119	,181	
	Basıklık	-,732	,360	
Psikolojik		Standart Hata		
Güvenli	Çarpıklık	-,472	,111	
	Basıklık	-,107	,222	
		Standart Hata		
Korkulu	Çarpıklık	-,447	,181	
	Basıklık	,299	,360	

4. BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Tartışma ve yorum bölümünde; ortaokul dönemi öğrencilerinin bağlanma stilleri, iletişim becerileri, psikolojik iyi oluş düzeyleri öğrencilerin cinsiyetleri, yaşları, sınıf düzeyleri, kardeş sayıları, annelerinin eğitim durumları, babalarının eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediklerine yönelik bulgular ile bağlanma stilleri, iletişim becerileri ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye dair bulgular yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Araştırma bulgularına göre kız ve erkek öğrencilerin bağlanma stillerinden güvenli, korkulu bağlanma arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yapılan araştırmanın bu bulgusu Bekiroğlu (1996), Gezer (2011), Hazan ve Shaver (1987), Seven (2006), Sümer ve Anafarta-Şendağ'ın (2009) çalışmasında da cinsiyet değişkeni ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu ile çalışma desteklenmiştir. Alanyazında bu araştırmaların tam aksine sonuçların olduğu çalışmalar da mevcuttur. Şahin (2009), Akdağ (2011), Sümer ve Güngör (1999), Bartholomew ve Horowitz'ın (1991), Onur (2006) çalışmalarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre sınıf düzeyine göre bağlanma stillerinden güvenli, korkulu bağlanma arasında anlamlı fark bulunmuştur. Araştırma bulguları Kaplan (2012), yürüttüğü çalışma ile paralellik göstermektedir. Araştırmanın bu bulgusunun aksine Ceritli (2016, s.49), Onur (2006, s.98) lise öğrencilerine yönelik 14-18 yaş aralığındaki çalışmalarında sınıf düzeyine göre farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada bağlanma stilleri yaşa göre ele alındığında öğrencilerin bağlanma stillerinden güvenli, korkulu bağlanmanın yaşa göre anlamlı bir fark gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularının Levendosky, Bocks ve Semel (2002), Onur (2006, s.83), Keskin'in (2007), yürüttüğü çalışmalarda bağlanma stillerinin yaşa göre farklılaştığı sonucuna ile desteklemektedir.

Araştırmada bağlanma stilleri öğrencilerin kardeş sayılarına göre ele alındığında ise güvenli, korkulu bağlanma arasında anlamlı fark bulunmuştur.

Araştırmanın bulgularının aksine olarak Başer - Şeker (2009), Sumbas ve Sezer (2017, s.298), Çetin (2017), Tanış (2014, s.62) çalışmasında da kardeş sayısı ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucu ile çalışma desteklenmiştir.

Araştırmada bağlanma stilleri öğrencilerin anne eğitim durumlarına göre ele alındığında ise bağlanma stillerinden güvenli bağlanma arasında farklılık oluşmakta ve her anne eğitim durumu grubundan öğrencinin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma farklı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile erken ergenlerde bağlanma stillerinden korkulu bağlanma arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Akın (2011, s.87), Baş (2011), Onur (2006, s.103), İlaslan'ın (2009) yürüttüğü çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Bu bulguların aksine Işıklıoğlu (2016, s.83) “9-11 Yaşları Arasındaki Çocukların Güvenli Bağlanma Düzeyi ve Annelerinin Ödül Ceza Yöntemini Kullanma Düzeyi ile Aynı Çocukların Olumsuz Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” isimli yürüttüğü çalışmasında annenin eğitim seviyesine göre güvenli bağlanmanın manidar bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada bağlanma stilleri öğrencilerin baba eğitim durumlarına göre ele alındığında ise bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile baba eğitim durumu arasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma stillerinden korkulu bağlanma arasında baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Akın (2011), Keskin (2007, s.88), yürüttüğü çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Araştırma bulgularının aksine Onur (2006, s.104) ve Balcı'nın (2019) yürüttüğü çalışmalarda öğrencilerin bağlanma stillerinin baba eğitim durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uyar (2019, s.92) yürüttüğü çalışmada psikolojik iyi oluş ve bağlanma tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışma sonucunda katılımcıların güvenli bağlama puanları arttıkça psikolojik iyi oluş düzeylerinin de arttığı katılımcıların korkulu ve saplantılı puanları arttıkça da psikolojik iyi oluş düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

Bir diğer değişken olarak araştırmada iletişim becerileri cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetleri ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmaktadır ve her cinsiyet grubundan öğrencinin iletişim becerileri farklı düzeyde olmaktadır. Erkek öğrencilerin iletişim becerileri, kız öğrencilerin iletişim

becerilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Araştırmanın bu bulgusu ile Korkut (1996), Altıntaş (2006, s.56), Eroğlu Akın (2011, s.70), Erözkan ve Yılmaz'ın (2006) yapmış olduğu çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Bu çalışma bulgularının aksine Dalkılıç (2006, s.92), Yılmaz Sarkın (2012, s.91), Kadakal Dölek'in (2015, s.38) çalışmalarında ise öğrencilerin iletişim becerileri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

İletişim becerilerinin öğrencilerin sınıf düzeylerine göre incelendiğin ise anlamlı bir farklılık olmadığı ve her sınıf düzeyi grubundan öğrencinin iletişim becerilerinin aynı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma bulgusu ile 6. sınıf ile 7. sınıf ve 7. sınıf ile 8. sınıf arasında anlamlı farklılık olmadığı saptanmıştır. Dalkılıç (2011, s.60), Kadakal Dölek'in (2015, s.40) yürüttüğü çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Can Bilgin'in (2015, s.75) araştırma bulgusu ise iletişim becerilerinin sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık olması sonucu ile araştırmamız ile paralellik göstermemektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise öğrencilerin yaşları ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmamakta ve her yaş grubundan öğrencinin iletişim beceri algısı aynı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu bulgusu Eroğlu Akın'ın (2011, s.75) sonucuna göre iletişim becerilerinin yaşa göre farklılaştığı sonucuna ulaşarak örtüşmemektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerileri anne eğitim durumuna göre incelendiğinde ise öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile iletişim becerileri arasında farklılık oluşmakta ve her anne eğitim durumu grubundan öğrencinin iletişim beceri algısı farklı düzeydedir. Bu farklılık durumunda annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin iletişim beceri algıları annesi lise mezunu olan öğrencilerin iletişim beceri algılarından daha düşüktür denilebilir. Bu araştırma bulgusu Kocaman (2006, s.93), Eroğlu Akın'ın (2011, s.56) araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Bu araştırmanın aksine Dalkılıç (2011, s.56), Kaynar (2007, s.85), Aktuğ'un (2010, s.90) araştırma sonuçların da ise öğrencilerin iletişim becerilerinin anne eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. İletişim becerileri ile anne eğitim düzeyi arasında herhangi bir ilişkinin bulunmadığı bulgusuna ulaşan bu tür çalışmalara göre, bu durumun annenin eğitim düzeyinden çok, yakın ve destekleyici olarak algılanmasının, anne ve ergen ilişkilerinde daha etkili olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin iletişim becerileri baba eğitim durumuna göre incelendiğinde ise öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile iletişim beceri algıları arasında farklılık oluşmakta ve her baba eğitim durumu grubundan öğrencinin iletişim beceri algısı farklı düzeydedir. Bu farklılık durumunda ise babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin iletişim beceri algıları babası lise mezunu olan öğrencilerin iletişim beceri algılarından daha düşüktür denilebilir. Çalışmaya benzer olarak Yılmaz (2007, s.93), Yılmaz (2017, s.86), Eroğlu Akın (2011, s.75) çalışmalarında da benzer bulgular elde edilerek baba eğitim durumu ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu çalışma bulgularının aksine Altıntaş (2006, s.54), İlaslan (2001), Aktuğ 'un (2010, s.91) yapmış olduğu çalışmalarda öğrencilerin iletişim becerileri ile baba eğitim durumları arasında manidar bir farklılık bulunamamıştır.

Araştırmada öğrencilerin psikolojik iyi oluşları değerlendirmeye alındığın da ise öğrencilerin cinsiyetleri ile duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları arasında farklılık oluşmamakta ve her cinsiyet grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları aynı düzeydedir. Çalışmaya benzer olarak Kocaman (2019, s.32), Küçük (2020, s.93) ve Ryff, Magee, Kling ve Wing'in (1999), Tütüncü'nün (2012, s.41) yürüttüğü çalışmalarda cinsiyet ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu çalışmanın aksine (Orbuch ve Timmer, 2001, s.261), Sarıcaoğlu (2011, s. 31) ve Eşigül (2013, s.95) yapmış olduğu çalışmalarda öğrencilerin psikolojik iyi oluş ve cinsiyetleri arasında manidar bir farklılık bulmuştur.

Öğrencilerin yaşları ile duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları arasında farklılık oluşmamakta ve her yaş grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş algısı aynı düzeydedir. Çalışmaya benzer olarak Ekti (2019, s.98) ve Sandıkçı (2014, s. 49), yürüttüğü çalışmalarda psikolojik iyi oluş ve yaş arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu çalışmanın aksine Dünder (2018, s.54), Küçük (2020; s.94) ve Doğan (2014, s.253) yapmış olduğu çalışmalarda öğrencilerin psikolojik iyi oluş ve yaşları arasında manidar bir farklılık bulmuştur.

Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları arasında farklılık oluşmamakta ve her sınıf düzeyi grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları aynı düzeydedir. Bu çalışmanın aksine Altıntaş (2018, s.80) sınıf düzeyi değişkenine göre ergenlerin iyi oluşlarının anlamlı bir farka sahip olduğu bulunmuştur.

Öğrencilerin kardeş sayısı ile duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları arasında farklılık oluşmamakta ve her kardeş sayısı grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları aynı düzeydedir. Çalışmaya benzer olarak Aydın (2019, s.87), Tatlıoğlu (2012, s.2869) ve Muzafferoğlu (2019, s.50) yürüttüğü çalışmalarda psikolojik iyi oluş ile kardeş sayıları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmanın aksine Özyurt (2020, s.91); Altıntaş (2018, s.107) öğrencilerin psikolojik iyi oluşlarının kardeş sayısına göre farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumları ile duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları arasında farklılık oluşmamakta ve her anne eğitim durumu grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş algısı aynı düzeydedir. Çalışmaya benzer olarak Aydın (2017, s.86), Karabeyeser (2013, s.49) yürüttüğü çalışmalarda psikolojik iyi oluş ile anne eğitim durumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmanın aksine Hamurcu (2011, s.153) öğrencilerin psikolojik iyi oluş ile anne eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Anne babaların eğitim düzeylerinin artmasıyla birlikte, çocuk eğitimi konusunda daha çok bilinçlenmeleri, çocukların bireysel gelişimlerini desteklemeleri ve onların psikolojik sağlıklarına daha duyarlı olmaları düşünülebilir.

Öğrencilerin babalarının eğitim durumları ile duygusal ve psikolojik iyi oluş algıları arasında farklılık oluşmakta ve her baba eğitim durumu grubundan öğrencinin duygusal ve psikolojik iyi oluş algısı farklı düzeydedir. Bu farklılık durumunda ise babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri babası ortaokul mezunu olan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha düşüktür denilebilir. Çalışmaya benzer olarak Hamurcu (2011, s. 153), Özyurt (2020; s.90), Altıntaş (2018, s.88)'ın ergenlerin psikolojik iyi oluşunu baba eğitim durumuna göre incelediği araştırmada ise babası okuryazar olan ergenlerin psikolojik iyi oluş düzeyi babası okuryazar olmayan ergenlerin psikolojik iyi oluşlarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile iletişim becerileri arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır. Yani öğrencilerin bağlanma stillerinden güvenli bağlanma puanı artıkça öğrencilerin iletişim becerileri de artış gösterecektir. Öğrencilerin bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile iletişim becerileri arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır.

Öğrencilerin bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma puanı artıkça öğrencilerin iletişim becerileri de azalış gösterecektir. Öğrencilerin bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma ile iletişim becerileri arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma puanı artıkça öğrencilerin iletişim becerileri de azalış gösterecektir. Çalışmaya benzer olarak Kılıç ve Kümbetlioğlu (2016, s.392), bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini araştırmışlardır. Bu çalışmada bağlanma stillerinin iletişim becerileri üzerine etkisi olduğu sonucuna varılmıştır. Güvenli bağlanma stiline sahip olan kişilerin daha sağlıklı iletişim becerilerine sahip olduğu, güvensiz bağlanma stili geliştiren kişilerin ise sağlıklı olmayan iletişim becerilerine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Murray (2001, s.171)'ın yürüttüğü çalışmada ise bağlanma stilleri ve iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Korkulu bağlanma stiline sahip olan kişiler kendilerini ve diğer insanları değersiz görme eğilimine sahiptirler. Bu sebepten dolayı bu kişiler başka insanlar ile iletişime girmekten kaçınırlar ve bunun sonucunda iletişim becerilerinin negatif yönde söylenebilir. Saplantılı bağlanma stiline sahip kişiler ise kendilerini değersiz görürlerken karşısındaki kişileri değerli görme eğilimindedir. Bu durumun sonucunda ise karşısındaki bireylerden devamlı olarak onaylanma ihtiyacı duyarak ilişkileriyle sürekli meşgul olurlar bu durumların iletişim becerilerini negatif yönde etkilediği söylenebilir.

Öğrencilerin bağlanma stillerinden güvenli bağlanma ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden güvenli bağlanma puanı artıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de artış gösterecektir. Çelik (2018, s.32)'in yürüttüğü çalışmada psikolojik iyi oluş ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda ise psikolojik iyi oluş ile güvenli bağlanma stili arasında pozitif manidar bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma ile öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ters orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin bağlanma stillerinden kaçınan bağlanma puanı artıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de azalış gösterecektir. Öğrencilerin bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı orta dereceli bir ilişki saptanmıştır. Öğrencilerin erken ergenlerde bağlanma stillerinden kaygılı bağlanma artıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de azalış gösterecektir.

Çalışmalara benzer olarak Karadeniz (2021, s.47)'in yürüttüğü çalışmada da bağlanma stilleri ve psikolojik iyi oluş arasında pozitif yönde manidar bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma stilleri ölçeğinin alt boyutları ile psikolojik iyi oluş ölçeği arasındaki ilişki incelendiğinde güvenli bağlanma alt boyutu ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaçınan bağlanma alt boyutu ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kaygılı-kararsız bağlanma alt boyutu ile psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uyar (2019)'un yürüttüğü çalışmada ise katılım sağlayan kişilerin “güvenli bağlanma” puanları artış gösterdikçe, psikolojik iyi oluş düzeylerinin de artış gösterdiği, fakat korkulu ve saplantılı bağlanma puanları artarken psikolojik iyi oluş düzeylerinin azaldığı görülmüştür.

5. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümünde, araştırmanın sonuçları ve bu sonuçlara dayanılarak uygulayıcı ve araştırmacılara yönelik olarak oluşturulan önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

- Araştırmada bağlanma stilleri (güvenli, korkulu, kaçınan) cinsiyete göre ele alındığında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada yaşa, sınıf düzeyine, kardeş sayısına, anne eğitim durumuna, baba eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada iletişim becerileri cinsiyet değişkenine göre ele alındığında anlamlı bir farklılığın olduğu, erkek öğrencilerin iletişim becerilerinin, kız öğrencilerin iletişim becerilerinden daha yüksek olduğu; kardeş sayısına göre farklılaştığı, 2 kardeşi olan öğrencilerin iletişim becerilerinin kardeşi olmayan öğrencilerin iletişim becerilerinin daha yüksek olduğu; anne eğitim durumuna göre farklılaştığı, annesi ilkokul mezunu olan öğrencilerin iletişim becerilerinin annesi lise mezunu olan öğrencilerin iletişim becerilerinin daha düşük olduğu; baba eğitim durumuna göre farklılaştığı, babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin iletişim becerilerinin babası lise mezunu olan öğrencilerin iletişim becerilerinden daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- İletişim becerileri yaş değişkenine göre ele alındığında anlamlı bir farklılığın olmadığı her yaştan öğrencinin iletişim becerilerinin aynı düzeyde olduğu; sınıf düzeyi değişkenine göre de anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmada psikolojik iyi oluş cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, kardeş sayısı, anne eğitim durumuna değişkenine göre ele alındığında anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı bulunurken; baba eğitim durumuna göre farklılaştığı babası ilkokul mezunu olan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyleri babası

ortaokul mezunu olan öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeylerinden daha düşük olduğu sunucuna ulaşılmıştır.

- Yapılan analiz sonucunda güvenli ve korkulu bağlanma ile iletişim becerileri değerlendirme ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yapılan analiz sonucunda güvenli ve korkulu bağlanma ile psikolojik iyi oluş ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Araştırma sonucuna göre öğrencilerin bağlanma stilinde artış oldukça iletişim becerilerinde de artış olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç göz önünde bulundurularak iletişim becerilerini yükseltmek amacıyla bağlanma stilleri konusunda farkındalık kazanmalarına yönelik öğrencileri destekleyici grup rehberliği, bireyle ve grupta psikolojik danışma uygulamaları yapılabilir.
- Araştırma sonucuna göre öğrencilerin iletişim becerileri ile duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri arasında da doğru orantılı olarak birbirlerinden etkilendikleri saptanmıştır. Yani öğrencilerin iletişim becerileri arttıkça öğrencilerin duygusal ve psikolojik iyi oluş düzeyleri de artış gösterecektir. Bu sonuç göz önünde bulundurularak öğrencileri psikolojik iyi oluş düzeylerini arttırmak ve farkındalık kazanmaları amacı ile etkinlikler yapılabilir.
- Öğrencilerin iletişim becerilerini arttırmaya yönelik iyileştirici etkinlikler ve grup çalışmaları yapılabilir.
- Bağlanma stillerini yönelik farklı eğitim etkinlikleri ile anne babaların çocukları ile daha bilinçli bir şekilde ilgilenmeleri konusunda bilgilendirme amaçlı konferanslar yapılabilir.
- Öğrencilerin psikolojik iyi oluş düzeyi konusunda farkındalık kazanabilmeleri için eğitici etkinlikler yapılabilir.

5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Araştırmanın örneklemini Afyonkarahisar ilinin Dinar ve Sandıklı ilçesindeki ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Yapılan araştırma devlet okulunda eğitim gören öğrencilerin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Özel okul, yatılı okullarda eğitim gören öğrenciler üzerinden farklı örneklemlerde tekrar uygulanarak sonuçlar karşılaştırılarak yeniden bir değerlendirme yapılabilir.
- Bu alışma nicel yöntem kullanılarak yürütölmüştür. Bu alışma farklı araştırmalarda nitel yöntem kullanılarak yürütölebilir.
- Yürütölen bu araştırmanın sonuçları psikolojik iyi oluş ve iletişim becerilerinin bağlanma stillerini yordaması ile sınırlıdır. Bu araştırmaya farklı değerşkenler eklenerek daha geniş kapsamlı bir araştırma yürütölebilir.
- Araştırmadaki demografik değerşkenlere farklıları eklenerek araştırma zenginleştirilebilir.
- Bu alışma 10-14 yaş aralığındaki öğrenciler üzerinden yürütölmüştür. Yapılacak yeni araştırmalarda bu yaş grubundan farklı öğrenciler üzerinden yürütölerek karşılaştırmalı olarak yeni araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Ainsworth, M. D. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist*, 44(4), 709-716.
- Ainsworth, M. D. S. (1969). Individual Differences in Strange-Situational Behaviour of One-Year-Olds.
- Ainsworth, M. D. S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 34(10), 932-937.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). Patterns of attachment. *American Psychologist*, 8(49), 332-329.
- Ainsworth, M., S., Blehar, M. C., Waters, E., ve Wall, (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Akdoğan, A. ve Polatçı, S. (2013). Psikolojik Sermayenin Performans Üzerindeki Etkisinde İş Aile Yayılımı ve Psikolojik İyi Oluşun Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 273-293.
- Akman, T.K. (2011). *Genel iletişim*. İzmir: İlya Yayınevi.
- Aktuğ, G. (2010). *Çocuk eğitimevlerinde barındırılan ergenlerin iletişim ve sosyal beceri düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akyol, A. K. (2005). Erken çocukluk döneminde empatinin gelişimi, *Çoluk Çocuk Dergisi*, 51,12-13.
- Albayrak, G. (2013). *Psiko-eğitim programı ile psikodramanın, üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluşlarına etkisinin karşılaştırılması*. (Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Altıntaş, G. (2006). *Liseli ergenlerin kişilerarası iletişim becerileri ile akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altıntaş, G. (2006). *Liseli ergenlerin kişilerarası iletişim becerileri ile akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Altıntaş, S. (2018). *Ergenlerde iyi oluşun yordayıcısı olarak yaşamda anlam, minnettarlık ve affedicilik*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

- Arslan, E. (2008). *Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi*. (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ayberk, A. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve sosyal kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Ayberk, A. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve sosyal kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Aziz, A. (2010). *İletişime Giriş*. İstanbul: Hiperlink Yayıncılık
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 61 (2).
- Belsky, J. ve Pasco Fearon, R. M. (2008). Precursors of attachment security. J. Cassidy ve P. R. Shaver (Ed.). *Handbook of Attachment: Theory, Research and Clinical Applications*. New York: Guilford; 295-332.
- Biehler, R. F. (1978). *Psychology Applied to Teaching*. Boston: Houghton Mifflin Corn.
- Bloom, K.C. (1995) The development of attachment behaviors in pregnant adolescents. *Nurs Res*, 44(5).
- Bowlby, J. (1973). *Attachment And Loss: Sepertion: Anxiety And Anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1990). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healty Development*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (2012b). *Bağlanma: Bağlanma ve kaybetme 1*. İstanbul: Pinhan.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat.
- Bugay, A. ve Korkut-Owen, F. (2016). İletişim becerilerinin yordayıcıları: Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, benlik saygısı, dışa dönüklük ve cinsiyet. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2).
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. Kaknus.
- Can Bilgin, H. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin bilgisayar oyun bağımlılık düzeyleri ile iletişim becerileri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Carol D. Ryff ve Burton H. Singer.(2008). Know Thyself and Become What You Are: A Eudaimonic Approach to Psychological Well-Being. *Journal of Happiness Studies*, 9(1), 13-39

- Carol D. Ryff ve Burton H. Singer. (1996). Psychological Well-Being: Meaning, Measurement and Implications for Psychotherapy Research. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 65, 14-23.
- Cassidy, J. (1999). The nature of the child's ties. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Ed.), *Handbook of attachment: Theory, Research, and Clinical Applications* (3-20). New York: Guilford Press.
- Cüceloğlu, D. (1997). *Yeniden insan insana*. (14. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cüceloğlu, D. (2003). *İletişim Donanımları*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D. (2008). *Yeniden İnsan İnsana*. (38. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çağdaş, A. (2015). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. (2. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çağlar, G. (2019). *Anne-baba iletişim becerilerinin 60-66 ay grubu çocukların iletişim becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çağlar, İ., Kılıç, S. (2008). *Eğitim Fakülteleri İçin İletişim*. Ankara: Nobel.
- Çamurlu Keser, C. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çiğdem B.Ç. (2018). "Bağlanma Stilleri, Psikolojik İyi Oluş ve Sosyal Güvende Hissetme: Aralarındaki İlişki Ne?", *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (25), 27-40.
- Çubukçu, Z. ve Girmen, P. (2009). İlköğretim Öğrencilerinin Empati Becerisine Sahip Olma Düzeyleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, (370).
- Dalkılıç, M. (2006). *Lise Öğrencilerinin Ana- Baba ve Ergen İlişkilerinde Algıladıkları Problem Çözme ve İletişim Becerilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir
- Deci, E.L. ve Ryan, R.M. (2008). Hedonia, Eudaimonia, and Well-Being: An Introduction. *Journal of Happiness Studies*. 9, 1-11
- Demiray, U.(Ed.) (2007). *Genel İletişim*. Ankara: Pegem
- Demirci, İ. ve Şar, A.H. (2017). Kendini bilme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 2710-2728.
- Demirdağ, M. F. (2017). Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth. *Düzce Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 76-90.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542-575.

- Doğan, M. (2014). *Dindarlık sabır ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkiler*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Dökmen, Ü. (2006). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2013). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem.
- Erarslan, İ. (2008). *İlköğretim Okulu yöneticilerinin Öğretmenlerle İletişim Tarzlarının Belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdem, Ş. ve Kabasakal, Z.(2005). “ Psikolojik İyi Olma ve Yetişkin Bağlanma Boyutları”, *Eğitim Ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 82-90.
- Ergin, A.(2012). *Eğitimde Etkili İletişim*. Ankara: Anı
- Eriş, U. (2012). İletişim Bilgisi (Ünite3),(Edt. Nezih Orhon ve Ufuk Eriş) Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2712. Açıköğretim Fakültesi Yayını, (1675).
- Erözkan, A. (2004b). *Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik bilişsel değerlendirme ve başa çıkma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Erözkan, A. ve Yılmaz, B. (2006). *Muğla Üniversitesi Muğla Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Etkileyen Faktörler*. I. Ulusal Sağlık Geliştirme ve Sağlık Eğitimi Kongresi Bildiri Özetleri Kitabı, Muğla
- Erözkan, A. (2004). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 4(2), 155-175.
- Fişne, M. (2009). *Fiziksel aktivitelere katılım düzeyinin, üniversite öğrencilerinin akademik başarıları, iletişim becerileri ve yaşam tatminleri üzerine etkilerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (2004). *Çocuk ve ergen gelişimi*. B. Onur (Ed.). (5. Baskı). Ankara: İmge.
- Goldberg, A. E. ve Perry-Jenkins, M. (2004). Division of labor and working-class women's well-being across the transition to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 18(1), 225-239. Doi: 10.1037/0893-3200.18.1.225.
- Gökler, R. (2009). Empatik eğilim ölçeğinin ilköğretim sekizinci sınıflar için uyarlanması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(19), 77-86.
- Görgü, E. (2005). Bağlanma kuramı, *Çocuk Çocuk Dergisi*, 49, 90-100
- Görür, D. (2001). *Lise Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Güngör, N. (2011). *İletişim Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Siyasal kitapevi
- Gürsoy, Ç. (2018). *Genç erişkinlerde bağlanma stilleri ve dürtüsellik düzeyleri ile yeme bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürüz, D., & Temel Eğinli, A. (2008). *İletişim becerileri*. Ankara: Nobel Kitapevi.
- Güven, B. (2016). *İletişim Kavramı ve İletişim Sürecinin Temel Öğeleri*. B. Güven (Ed.), *Etkili İletişim içinde*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Hamarta, E. (2004). Attachment theory. *Anadolu University Journal of Faculty of Education*, 14(1), 53-66.
- Hamarta, E. (2004). Bağlanma Teorisi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1), 53-66
- Hatano, G., Okada, N. ve Tanabe H. (2000). *Affective minds*. ABD: Elsevier Health Sciences.
- Hayta, A. (2006). Anneden Allah'a: Bağlanma Teorisi ve İslâm'da Allah Tasavvuru. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (12), 29-63.
- Hazan, C. ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511-524
- Hazan, C. ve Shaver, P.R. (1994). Bağlanma: Yakın ilinkilerle ilgili araştırmalar için bir çerçeve. A. Dönmez (Çev.). *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-49.
- Howe, D., Brandon, M., Hinings, D., & Schofield, G. (1999). *Attachment theory, child maltreatment and family support: A practice and assessment model*. London: Macmillan.
- İşikoğlu, R. B. (2016). *9-11 yaşları arasındaki çocukların güvenli bağlanma düzeyi ve annelerinin ödül-ceza yöntemini kullanma düzeyi ile aynı çocukların olumsuz davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İlaslan, Ö. (2001). *Orta öğretim öğrencilerinin bazı özlük niteliklerinin ve baskın ben durumlarının iletişim becerileri ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İliş, A. (2018). *Eğitim fakültesi öğrencilerinin sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kadalkal Dölek, A. (2015). *Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum
- Kapucı, O. (2014). *Evli çiftlerin evlilik kalitesi ve bağlanma stillerinin demografik özellikler açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Kara, S. (2014). *Lise Öğrencilerinde Okul Tükenmişliği ile Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Karabeyeser, M. (2013). *Üniversite öğrencilerinin anne-baba tutumları ve stresli yaşam olaylarına göre psikolojik iyi oluşu*. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karaboğa, M. (2011). *Çocuklarda bağlanma stilleri ve benlik saygısının aleksitimi üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Karadeniz, Ü. (2021). *Üniversite öğrencilerin bağlanma stilleri ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Karakuş, Özlem (2012). Ergenlerde Bağlanma Stilleri ve Yalnızlık Arasındaki İlişki. *Topluma Hizmet Dergisi*, 23(2), 33-46.
- Karatekin, K., Sönmez, Ö. F. ve Kuş, Z. (2012). İlköğretim öğrencilerinin iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 7(3), 1695-1708.
- Kaynar, İ. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin okuma alışkanlığı ve iletişim becerileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keyes, C.L., Shmotkin, D. ve Ryff, C.D. (2002). Optimizing well-being: the empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007- 1022
- KILIÇ, T., & KÜMBETLİOĞLU, M. (2016). *Bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini araştırma*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(3), 381-396.
- Kocaman, E. N. (2019). *Bir grup yetişkinde umur ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koç, M. (2004). Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 231-256.
- Korkut, F (1996a). Lise Öğrencilerinin Bazı Değişkenler Açısından İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi. III. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi- Bildiriler, 11-20.
- Korkut, F (1996b). İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 7(2), 18- 23
- Korkut, F (1996c). İletişim Becerileri Eğitiminin Lise Öğrencilerinin İletişim Becerilerini Değerlendirmelerine Etkisi. *3P (Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmoloji) Dergisi*, 4(3), 15-22

- Korkut, F. (1996a). İletişim becerileri eğitiminin lise öğrencilerinin iletişim becerilerini değerlendirmelerine etkisi. *3P Dergisi*, 4(3), 191-198.
- Korkut, F. (2004). *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Koser, İ. E., & Barut, Y. (2020). Üniversite Öğrencilerinin İletişim Becerileri, Problem Çözme Becerileri Ve Bağlanma Stilleri İlişkisi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(23), 1765-1789.
- Körükçü, S. Ö. ve Aral N. (2005), *Altı yaş grubundaki çocukların annelerinin empatik becerilerinin incelenmesi*, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Kurt, B. (2017). Ortaokul öğrencilerinin anneye bağlanma stilleri ile kardeş kıskançlığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kurudayıoğlu, A. G. M. (2003). Konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 287.
- Küçük, M. (2020). *Yetişkinlerin Öz Şefkat, Bağlanma Stilleri ve Psikolojik İyi Oluş Özelliklerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gelişim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Mikulincer, M. ve Shaver, P. R. (2007). Attachment Patterns in Adulthood: Structure.
- Mikulincer, M., Shaver, P. R. ve Pereg, D. (2003). Attachment theory and affect regulation: the dynamics, development, and cognitive consequences of attachment-related strategies. *Motivation and Emotion*, 27(2), 12-16.
- Miller, P. H. (1993). *Theories of developmental psychology*. New York: W. H. Freeman And Company.
- Morsünbül, Ü. (2005). *Ergenlikte kimlik statülerinin bağlanma stilleri, cinsiyet ve eğitim düzeyi açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Murray, S. L. (2001). The contingencies of interpersonal acceptance: When romantic relationships function as a self-affirmational resource? *Motivation and Emotion*, 25(1), 163-189.
- Muzafferoğlu, L. (2019). *Lise öğrencilerinin duygusal zekâ, aleksitimi ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onur, N. (2006). *Lise öğrencilerinin bağlanma stilleri ile atılganlık düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Orbuch, T. L. ve Susan G. T. (2001). Differences in His Marriage and Her Marriage. (Dana Vannoy Ed.). *Gender Mosaics*, 12(3), 253-267.

- Özbay, M. (2005). Sesle ilgili kavramlar ve konuşma eğitimi. *Millî Eğitim Dergisi*, 33 (168), 116-125.
- Özen, Y. (2010). Kişisel Sorumluluk Bağlamında Öznel ve Psikolojik İyi Oluş (Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme), *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, (4), 46-58, s.49.
- Özen, Y. (2010). Kişisel Sorumluluk Bağlamında Öznel ve Psikolojik İyi Oluş (Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme). *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2 (4): 46-58.
- Özgit. Ş. (1991). *İletişim Becerileri Konusunda Verilen Eğitimin İletişim Çatışmalarına Girme Eğilimi Üzerindeki Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM
- Prether, J. ve Bostrom, R. N. (1991). Birth Order and Gender Differences. *Interpersonal Communication Childhood*, 5(3), 8-11.
- Qaisy, L.M. ve Darwish, M.A.A. (2018). The relationship between alexithymia and attachment styles among university students. *World Journal of Education*, 8(5), 104- 111. doi:10.5430/wje.v8n5p104
- Ryff, C. D. (1989). Happiness Is Everything, or Is It? Explorations on the Meaning of Psychological Well-Being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. (1989a). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (6), 1069-1081.
- Ryff, C. D. (1989b). Beyond Ponce De Leon And The Satisfaction: New Directions In Quest Of Successful Ageing. *International Journal Of Behavioral Development*, 12 (1), 35-55.
- Ryff, C.D. (1995). Psychological well-being in adult life. *Current Directions in Psychological Science*, 4(4), 99-104.
- Ryff, C.D. ve Singer, H.B. (1996). Psychological Well-Being: Meaning, Measurement and Implications for Psychotherapy Research. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 65, 14-23
- Sağlık Bakanlığı. (2008). *Çocuk ve ergen sağlığı modülleri: eğitimciler için eğitim rehberi*. Ankara: Sağlık Bakanlığı.
- Sandıkçı, M. (2014). *Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi olma düzeyleri ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Seven, S. (2006). *6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

- Sevimli, M. (2010). *Annelerin bakış açısından okul fobilerinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Solmuş, T. (Ed). (2010). *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi*. İstanbul: Sistem.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik Dönemindeki Bağlanma Sürecine Genel Bir Bakış [Bebeklik Döneminde Bağlanma Süreci: Bir Gözden Geçirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi: The Journal of Clinical Psychiatry*, 8 (2), 88–99.
- Sumbas, E. ve Sezer, Ö. (2017). Ortaokul öğrencilerinde anne babaya bağlanmanın incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(18) 288-310
- Sümer, N. (2006). Ergenlikte ebeveyn tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolü. 11. Ergen günleri, konuşma metni. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Şahin, M. (2013) Affedicilik ile psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Tanış, Z.İ. (2014). *Yetişkinlerde bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Taşdemir, E. (2018). *Psikologlarda bilinçli farkındalık ve psikolojik dayanıklılık ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tatlıhoğlu, K. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Kardeş Sayıları ile Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 7(4), Ankara.
- Tayfun, R. (2014). *Etkili İletişim ve Beden Dili*. Ankara: Nobel.
- Telef, B.B., Uzman, E. ve Ergün, E. (2013). Öğretmen adaylarında psikolojik iyi oluş ve değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 1297-1307.
- Tezel Şahin, F., ve Cevher, F. N. (2007). TÜRK TOPLUMUNDA AİLE-ÇOCUK İLİŞKİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ.
- Tomaç. S. (2009). *Ana okul öğretmenlerinin iletişim becerileri açısından yöneticileri algılamaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Turiel, J. (1983). Communication Skills, Socio-Economical Status and Age. *Information Analysis Journal*, 11 (9), 34-37.

- Tutar, H ve Yılmaz. M. (2004). *Genel ve Teknik İletişim*. Nobel Yayınları
- Tutar, H. ve Yılmaz, M. K. (2010). *Genel İletişim- Kavramlar ve Modeller*. (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Türkyılmaz, M. (2015). *Dil ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri-Konuşma*. (Ed.: Çetin, İ.). (2. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tütüncü, M. (2012). *Yönetici ve çalışanların psikolojik iyi olma ve stres düzeyleri açısından karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Uyar, M. (2019). *Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Psikolojik İyi Oluş Düzeylerini Yordamada Bağlanma Tarzları ve Bilişsel Duygu Düzenlemenin Rolünün İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Uytun, M. C., Oztop, D. B., ve Esel, E. (2013). Evaluating the attachment behaviour in during puberty and adulthood. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 26(2).doi: 10.5350/DAJPN2013260208.
- Üstünel, G. (2011). Etkili iletişim becerileri ve beden dili. (Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Vural, D. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocuklarda görülen davranış problemleri ile çocukların iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ward, A., Ramsay, R., Turnbull, S., Benedettini, M. ve Treasure, J. (2000). Attachment patterns in eating disorders: Past in the present. *International Journal of Eating Disorders*, 28(4), 370-376. doi: 10.1002/1098-108x(200012)28:43.0.co;2-p.
- Weger, H. & Polcar, L. E. (2000). Attachment Style and The Cognitive Representation of Communication Situations. *Communication Studies*, 51 (2), 158-159.
- Yıldız, M. A. (2014). *Ergenlerde anne-babaya bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide duygu düzenleme ve baş etme yöntemlerinin çoklu aracılık rolü*. (Doktora Tezi). Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Yılmaz Sarkın, S. (2012). *Çocuğa yönelik aile içi şiddetin ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıf düzeyindeki öğrencilerin iletişim becerileri ve özgüven düzeylerine etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

- Yılmaz, B. (2007). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası iletişim becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla
- Yum, Y. ve Li, H.Z. (2007). Associations among attachment style, maintenance strategies, and relational quality across cultures. *Journal of Intercultural Communication Research*, 36(2), 71-89. doi: 10.1080/17475750701478612
- Zıskıs, A.S. (2010). The relationship between personality, gratitude, and psychological well-being.(Doctoral dissertation). Retrieved from Proquest Dissertations-Theses Global.
- Zimmermann, P. ve Becker Stoll F. (2002). Stability of attachment representations during adolescence: the influence of ego-identity status. *Journal of Adolescence*, 25, 107- 124.

EKLER

EK-1. Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet

Kız

Erkek

Sınıf Düzeyi

5

6

7

8

Yaşınız:

Kardeş Sayısı

Yok

1

2

3 ve üzeri

Anne Eğitim Durumu

Okur-yazar değil

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Baba Eğitim Durumu

Okur-yazar değil

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

EK-2. Erken Ergenler Bağlanma leği

MADDELER	Bana Uygun Değil	Bana Kısmen Uygun	Bana Uygun
1. Anne- babamın bildiğinden daha fazla problem yaşıyorum.			
3. Anne-babam problemlerimi onlarla paylaşmam için beni cesaretlendirirler.			
9. Arkadaşılarımın benimle yakınlaşımasından rahatsız olurum.			
10. Anne- babam ev ile ilgili kararlarda benim görüşlerimi alırlar.			

EK-3. İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği

MADDELER	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık Sık	Her Zaman
3.Sosyal ilişkide bulunduğum insanları oldukları gibi kabul edebilirim.					
6.İlişkide bulunduğum kişilerin anlatmak istediklerini dinlemek için onlara zaman ayırıyorum.					
18.Birisini anlamaya çalışırken sakın bir ses tonuyla konuşurum.					
19. İlişkilerimi zenginleştiren eğlenceli, keyifli bir yanım var.					
22. Bir yakınımla sorunum olduğunda bunu onunla suçlayıcı olmayan bir dille konuşmak için girişimde bulunurum.					
23. Karşımdakini dinlerken sırf kendi merakımı gidermek için ona özel sorular sormaktan kaçınırım.					

EK-4. Stirling Çocuklar İçin Sosyal Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

MADDELER	Asla	Çok Az	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1. Yaşamımda iyi şeyler olacağını düşünüyorum.					
5. Çok sayıda insan bana ilgi gösterir.					
7. Kendimi huzurlu hissediyorum.					
11. Çevremde olup bitenler beni neşelendirir.					

EK-5. Ölçek Kullanım İzinleri

a. Bağlanma Stilleri Ölçeği Kullanım İzni

Merhaba Aylin hanım.
Tezinizde kullanmak istediğiniz ve tarafımca geliştirilmiş "Erken Ergenlerde Bağlanma Ölçeği" ni kullanmanıza bir sakınca görmüyorum.
Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.
Ülkiye Koçak Delen

b. İletişim Becerileri Ölçeği Kullanım İzni

Merhaba Aylin

Demek tezinde kullanmak üzere İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) ile ilgileniyorsun. Elbette kullanabilirsin. İBDÖ'nün ortaokullulara uyarlaması başka araştırmacılar tarafından yapıldı. Ekteki ikinci dosyada o biligleri bulabilirsin.

Çalışmanda kolaylıklar dilerim.

Fidan Korkut Owen, Prof. Dr.

c. Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Kullanım İzni

Kullanabilirsiniz iyi alışmalar

Prof. Dr. Ahmet Akın
İstanbul Medeniyet University
Faculty of Educational Sciences
Department of Psychological counseling

EK-6. Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu İzni

 T.C.
UFUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Karar Tarihi : 10.02.2021
Toplantı Sayısı : 2021/01
Karar Sayısı : 2021/10

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Yüksek Lisans Programı öğrencisi Aylin SOYALTIN'ın, Dr. Öğr. Üyesi Başak KARATEKE'nin tez danışmanlığında devam ettirdiği "Ortaokul Dönemi Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile İletişim Becerileri ve Psikolojik İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasına ilişkin başvurusu görüşüldü.

Yapılan incelemeler sonucunda hazırlanan tez çalışmasının, bilimsel araştırma ve yayın etiği açısından uygun olduğuna karar verildi.

ETİK KURUL ÜYELERİ	
Prof. Dr. Semih BÜKER	
Prof. Dr. Cenap ERDEMİR	
Prof. Dr. Emel ERDOĞAN BAKAR	
Prof. Dr. Orhan AYDIN	
Prof. Dr. Mehmet TOMANBAY	
Prof. Dr. Türkmen DERDİYOK	
Prof. Dr. C. Sencer İMER	

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Aylin SOYALTIN

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Ufuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar : Ankara Kampüs Koleji Stajyer Rehber Öğretmen
Ankara İncek Tek Ortaokulu Stajyer Rehber Öğretmeni
Ankara Maltepe Ortaokulu Stajyer Rehber Öğretmen

Çalıştığı Kurum : Öncü İletişim Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi